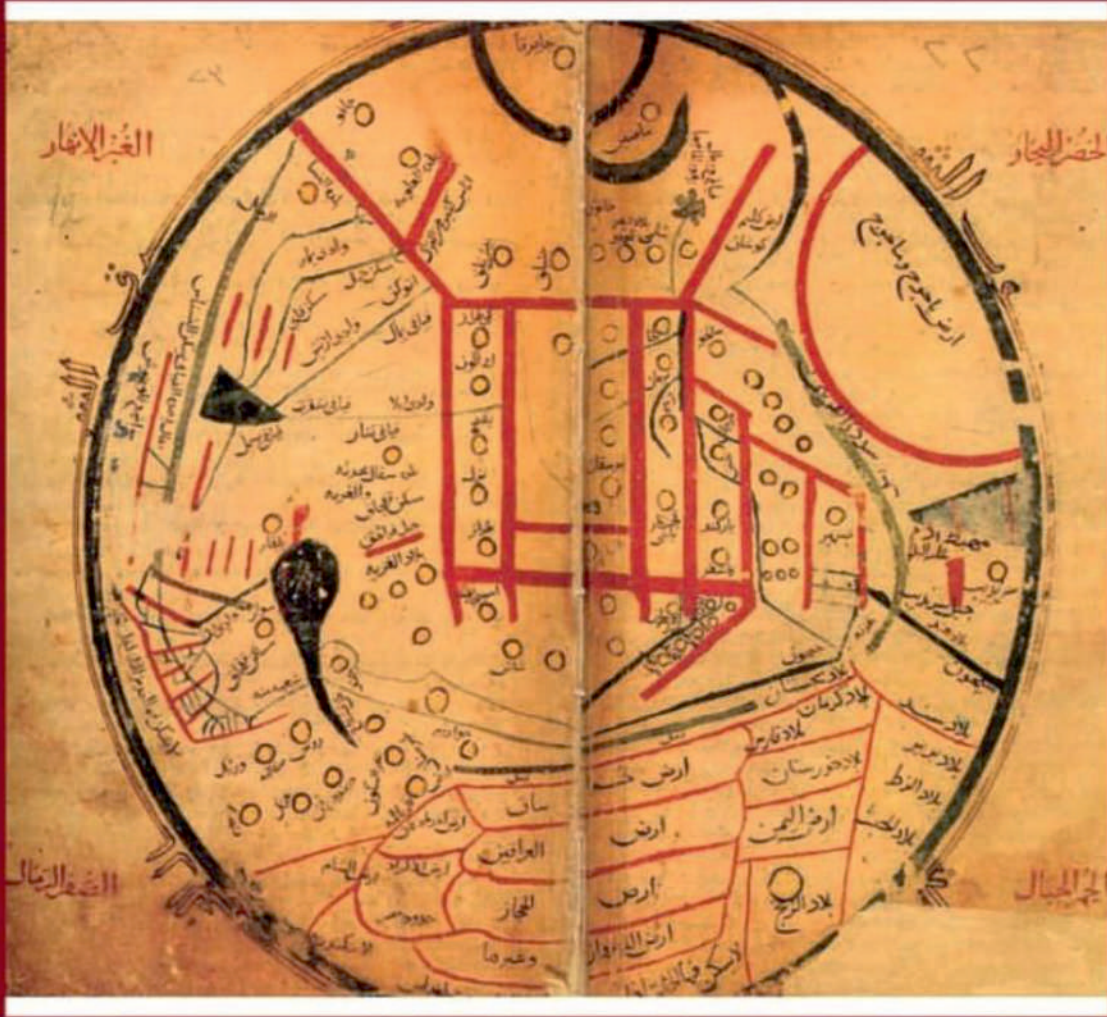

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

ISSN: 2822-695X

Hacettepe Üniversitesi
YABANCI DİL OLARAK
TÜRKÇE ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ

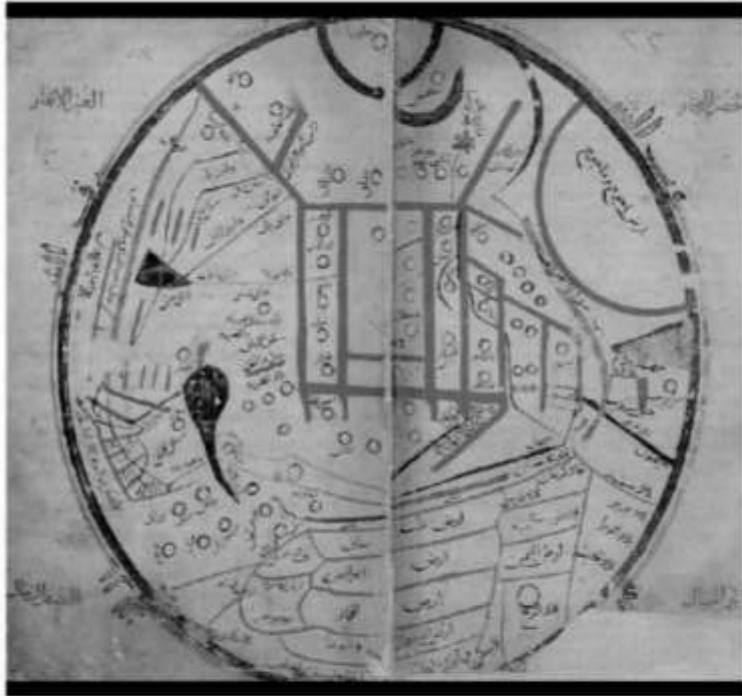
SAYI 9 KIŞ 2025

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ
TÜRKİYAT ARAŞTIRMALARI ENSTİTÜSÜ

ISSN: 2822-695X

Hacettepe Üniversitesi
YABANCI DİL OLARAK
TÜRKÇE ARAŞTIRMALARI
DERGİSİ

SAYI 9 KIŞ 2025

Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi (HÜYDOTAD)
Kurucusu/Founder: Yunus KOÇ

Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü adına
Sahibi ve Sorumlu Yazı İşleri Müdürü/Owner and Managing Editor: Yunus KOÇ

Editörler/Editor in Chief
Nazmiye TOPÇU TECELLİ, Meltem EKTİ

İngilizce Editör/ Editor in English
Tevfik Orçun ÖZGÜN

Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi (HÜYDOTAD)
ISSN: 2822-695X

Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi, Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü himayesinde yılda bir kez (Kış) yayımlanan **hakemli, kurumsal** ve **sürelî** bir dergidir.

Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi'nde yayımlanan yazılarda ifade edilen görüşlerin sorumluluğu yazarlarına aittir. Yazılar, iki alan uzmanının yayımlanabilir onayından sonra Yayın Kurulunun son kararı ile yayımlanır. Gönderilen yazılar yayımlansın veya yayımlanmasın iade edilmez.

Kapak Tasarımı/Cover Design
Yunus KOÇ

Teknik Editör/Technical Editor
Çiğdem KARACAOĞLAN

Türkçe Redaksiyon/Turkish Redaction
İsa KOYUNCU, Sultan TUĞRUL

Yönetim Merkezi/Management Center
Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, 06532 Beytepe / ANKARA
Tel/Phone: +90 (312) 297 71 82 - 297 67 71 / Belgeç: +90 (312) 297 71 71
E-posta/E-mail: huydotad@hacettepe.edu.tr / huydotad@gmail.com
Genel Ağ Adresi/Website: <https://huydotad.hacettepe.edu.tr/>
Dergipark: <https://dergipark.org.tr/tr/pub/huydotad>

Yayınevi/Publisher
Hacettepe Üniversitesi Yayınları 06100, Sıhhiye / ANKARA

Yayın Tarihi/Date of Publication
28.02.2025

Yayın Kurulu / Editorial Board

Prof.Dr. Fatma AÇIK

Gazi Üniversitesi, Gazi Eğitim Fakültesi, Türkçe Eğitimi Bölümü

Prof.Dr. Sema ASLAN DEMİR

Hacettepe Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, Çağdaş Türk Lehçeleri ve Edebiyatları Bölümü

Prof.Dr. Oğuzhan DURMUŞ

Ankara Sosyal Bilimler Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Prof.Dr. Bülent GÜL

Eskişehir Osmangazi Üniversitesi, Türk Dili ve Edebiyatı Bölümü

Prof.Dr. Arif SARIÇOBAN

Selçuk Üniversitesi, Edebiyat Fakültesi, İngiliz Dili ve Edebiyatı Bölümü

Prof.Dr. Dursun ZENGİN

Ankara Üniversitesi, Dil ve Tarih-Coğrafya Fakültesi, Alman Dili ve Edebiyatı Bölümü

Doç.Dr. Marie Helene SAUNER-LEROY

Galatasaray Üniversitesi, Fen-Edebiyat Fakültesi, Karşılaştırmalı Dilbilim ve Uygulamalı Yabancı Diller

Dr.Öğr.Üyesi Mikail CENGİZ

Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü

Arş.Gör. İsa KOYUNCU

Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü

Danışma Kurulu / Advisory Board

- Prof.Dr. Asuman ABDO SHABAN (Marmara Ü.)
- Prof.Dr. Tahsin AKTAŞ (Neveşehir Ü.)
- Prof.Dr. Hayati AKYOL (Gazi Ü.)
- Prof.Dr. Cengiz ALYILMAZ (Atatürk Ü.)
- Prof.Dr. Canan ASLAN (Ankara Ü.)
- Prof.Dr. Sema ASLAN DEMİR (Hacettepe Ü.)
- Prof.Dr. Cem BALÇIKANLI (Gazi Ü.)
- Prof.Dr. Mehmet BAŞTÜRK (Balıkesir Ü.)
- Prof.Dr. Yasemin BAYYURT (Boğaziçi Ü.)
- Prof.Dr. Ahmet BENZER (Marmara Ü.)
- Prof.Dr. Latif BEYRELİ (Marmara Ü.)
- Prof.Dr. Muhsine BÖREKÇİ (Atatürk Ü.)
- Prof.Dr. Abdülvahit ÇAKIR (Gazi Ü.)
- Prof.Dr. Hakan DEDEOĞLU (Hacettepe Ü.)
- Prof.Dr. Nurettin DEMİR (Hacettepe Ü.)
- Prof.Dr. Mehmet DEMİREZEN (Hacettepe Ü.)
- Prof.Dr. Murat DEMİRKAN (Marmara Ü.)
- Prof.Dr. Selahattin DİLİDÜZGÜN (İstanbul Ü.)
- Prof.Dr. Şükran DİLİDÜZGÜN (İstanbul Ü.)
- Prof.Dr. Oğuzhan DURMUŞ (Ankara Sosyal Bilimler Ü.)
- Prof.Dr. V. Doğan GÜNAY (Dokuz Eylül Ü.)
- Prof.Dr. Ayşe GÜREL (Boğaziçi Ü.)
- Prof.Dr. Çiler HATİPOĞLU (Orta Doğu Teknik Ü.)
- Prof.Dr. Belma HAZNEDAR (Boğaziçi Ü.)
- Prof.Dr. Halit KARATAY (Abant İzzet Baysal Ü.)
- Prof.Dr. Hasan KAVRUK (İnönü Ü.)
- Prof.Dr. Caner KERİMOĞLU (Dokuz Eylül Ü.)
- Prof.Dr. Zeynel KIRAN (Hacettepe Ü.)
- Prof.Dr. H. Ahmet KIRKKILIC (Atatürk Ü.)
- Prof.Dr. Dinçay KÖKSAL (Çanakkale 18 Mart Ü.)
- Prof.Dr. Salim KÜÇÜK (Ordu Ü.)
- Prof.Dr. Osman MERT (Atatürk Ü.)
- Prof.Dr. Muammer NURLU (Gazi Ü.)
- Prof.Dr. İsa ÖZKAN (Ankara H.B.V. Ü.)
- Prof.Dr. Senem ÖZKUL (Augsburg Ü.)
- Prof.Dr. Kemal Sinan ÖZMEN (Gazi Ü.)
- Prof.Dr. Sumru ÖZSOY (Boğaziçi Ü.)
- Prof.Dr. Arif SARIÇOBAN (Hacettepe Ü.)
- Prof.Dr. Sedat SEVER (Ankara Ü.)
- Prof.Dr. Kemal SILAY (Indiana Ü.)
- Prof.Dr. Eser ERGUVANLI TAYLAN (Boğaziçi Ü.)
- Prof.Dr. Fahri TEMİZYÜREK (Gazi Ü.)
- Prof.Dr. Nezir TEMUR (Gazi Ü.)
- Prof.Dr. Şevket TOKER (Ege Ü.)
- Prof.Dr. Fahri UNAN (Manas Ü.)
- Prof.Dr. Aliye USLU ÜSTEN (Gazi Ü.)
- Prof.Dr. Derya YAYLI (Pamukkale Ü.)
- Prof.Dr. Nermin YAZICI (Hacettepe Ü.)
- Prof.Dr. Emine YILMAZ (Hacettepe Ü.)
- Prof.Dr. Sefa YÜCE (Gazi Ü.)
- Doç.Dr. Didar AKAR (Boğaziçi Ü.)
- Doç.Dr. Soner AKŞEHİRLİ (Ege Ü.)
- Doç.Dr. Müzeyyen ALTUNBAY (Giresun Ü.)
- Doç.Dr. Gülbahar H. BECKETT (Cincinnati Ü.)
- Doç.Dr. Gülnaz ÇETİNKAYA (Hacettepe Ü.)
- Doç.Dr. İbrahim GÜLTEKİN (Kırıkkale Ü.)
- Doç.Dr. Canan KARABABA (Ankara Ü.)
- Doç.Dr. Filiz METE (Hacettepe Ü.)
- Doç.Dr. Melike ÜZÜM (Hacettepe Ü.)
- Doç.Dr. Eyüp SALLABAŞ (Yıldız Teknik Ü.)
- Doç.Dr. Seyda Yeşilyurt (Gazi Ü.)
- Dr.Öğr.Üyesi İbrahim AKIŞ (İstanbul Ü.)
- Dr.Öğr.Üyesi Sibel ARIOĞUL (Indiana Ü.)
- Dr.Öğr.Üyesi İbrahim ATABEY (Ankara H.B.V. Ü.)
- Dr.Öğr.Üyesi Erol BARIN (Gazi Ü.)
- Dr.Öğr.Üyesi Mikail CENGİZ (Hacettepe Ü.)
- Dr.Öğr.Üyesi Şeyma KÖKCÜ (Tokat GOP Ü.)
- Dr.Öğr.Üyesi Kemal Mutlu (Beykent Ü.)
- Dr.Öğr.Üyesi Sedat ŞAHİN (Hacettepe Ü.)
- Öğr.Gör.Dr. Damla Elif KINAY (Çukurova Ü.)
- Öğr.Gör.Dr. Şeyma YAVUZ (Bursa Teknik Ü.)
- Arş.Gör.Dr. İbrahim Fatih Demirel (Kastamonu Ü.)
- Dr. Günsu Taşköprü (Dokuz Eylül Ü.)

Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi (HÜYDOTAD)

Yıl/Year: 11, Sayı/Issue: 9, Kış/Winter 2025

İÇİNDEKİLER / CONTENTS

ARAŞTIRMA MAKALELERİ / RESEARCH ARTICLES

Nebahat Ataş Jegham

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Söz Varlığı Unsurları: *Güneşe Tırmanan Çocuk*
Hikâye Kitabı Örneği

Vocabulary Elements in the Teaching Turkish as a Foreign Language: The Example of the
Storybook of *The Boy Climbing The Sun*7

Nurşen Çağlak

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde A1 Öncesi Düzeyde Ölçme ve Değerlendirme
Measurement and Evaluation at Pre-A1 Level in The Teaching Turkish
as a Foreign Language..... 39

Havva Gökçe Çavdar Paksoy

Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Çizgi Romanlarla Deyim Öğretimi “Martin Eden” Örneği
Teaching Idioms With Comics in the Teaching Turkish as a Foreign Language
“Martin Eden” Example 57

Aisaule Turatova

Türk Soylu Öğrencilerin Kullandıkları Öğretim Setinin Ortak Kültür Öğeleri Bakımından
İncelenmesi
Examination of the Teaching Set Used by Turkic Students in Terms of
Common Cultural Elements71

Gökçe Türken

Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarında Toplumdilbilimsel Yeti
Sociolinguistic Competence in Turkish as a Foreign Language Textbooks 87

Yayın İlkeleri..... 113

Editorial Principles 117

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE SÖZ VARLIĞI UNSURLARI: GÜNEŞE TIRMANAN ÇOCUK HİKÂYE KİTABI ÖRNEĞİ*

*Nebahat ATAŞ JEGHAM***

Öz: Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde en sık kullanılan materyallerden biri hikâye kitaplarıdır. Bu nedenle kullanılacak bir hikâye kitabının hedef dilde en sık kullanılan kelimeleri sistemli ve sıralı bir şekilde sunması gerekir. Bunun için de sıklık çalışmaları yapılır. Sıklık çalışmalarından elde edilen veriler, hazırlanan hikâye kitaplarında hangi seviyede hangi kelimelerin kullanılması gerektiğini ve öğretim süresince bu kelimelerden ne denli yararlanılabileceği noktasında fayda sağlamaktadır. Özellikle çocuklara Türkçeyi yabancı dil olarak öğretmek amacıyla hazırlanan hikâye kitapları üzerine yapılan sıklık çalışmalarının az sayıda olması, bu alana yönelik herkesçe kabul edilen sıklık listelerinin belirlenmesine ihtiyaç oluşturmaktadır. Dolayısıyla çalışmada, hikâye kitabındaki söz varlığı unsurlarını ve bunların kullanım sıklıklarını belirleyerek hangi düzeye uygun olduğunu tespit etmek amaçlanmıştır. Hazırlanan bu çalışmada nitel araştırma yöntemi olarak veri analizinden faydalanılmıştır. Çalışmada Kültür ve Turizm Bakanlığı TEDA Projesi kapsamında yer alan *Güneşe Tırmanan Çocuk* isimli hikâye kitabı incelenmiştir. Araştırma sürecinde veri toplama aracı olarak doküman analizi kullanılmış olup CIBAKAYA 2.0 programından yararlanılarak hikâye kitabında yer alan kelime, ikileme, deyim ve atasözlerinin kullanım sıklıkları tespit edilmiştir. Elde edilen bulgulara göre incelenen hikâye kitabında en çok bağlaç ve zamirlere yer verilmiştir. Bunun yanı sıra deyim ve ikilemelere de sıkça yer verilirken atasözlerine ise hiç yer verilmemiştir. Elde edilen bulgular sonucunda incelenen hikâye kitabının B1-B2 düzeyinde Türkçe öğretim materyali olarak kullanılabileceği tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, çocuklara yönelik Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, kelime öğretimi, söz varlığı, kelime sıklığı.

* Atıf Bilgisi / Citation: Ataş Jegham, N. (2025). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Söz Varlığı Unsurları: *Güneşe Tırmanan Çocuk* Hikâye Kitabı Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, (9), 7-37.

Geliş ve Kabul Tarihleri / Date of Arrival and Date of Acceptance: 01.12.2024-18.02.2025

Bu makale Turnitin benzerlik programı ile kontrol edilmiştir. / This article was checked with Turnitin.

Yazarlar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadırlar / The authors provide the following information

Araştırma ve Yayın Etiği / Research and Publication Ethics: Bu çalışmada Committee on Publication Ethics (COPE) kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur.

Yazarların Katkı Oranı / Authors' Contribution Rate: Bu makale tek yazarlıdır.

Açıklama / Explanation: Bu çalışma, Sakarya Üniversitesi'nin düzenlediği XV. Uluslararası Dünya Dili Türkçe Sempozyumu'nda sunulan "Güneşe Tırmanan Çocuk Hikâye Kitabındaki Söz Varlığı Unsurları" başlıklı sözlü bildiri den genişletilerek üretilmiştir.

** Öğr. Gör., İbn Haldun Üniversitesi, TÖMER, İstanbul, Türkiye. E-posta: nebahat.atas@ihu.edu.tr, ORCID: 0000-0003-3098-1930.

Vocabulary Elements in the Teaching Turkish as a Foreign Language: The Example of the Storybook of *The Boy Climbing The Sun*

Abstract: Storybooks are one of the most commonly used materials in the teaching of Turkish as a foreign language. Therefore, a storybook to be used should systematically and sequentially present the most frequently used words in the target language. Frequency studies are carried out in order to achieve this goal. The extent to which the prepared story books can be used in class is determined by the data obtained from vocabulary studies. The number of frequency studies on storybooks prepared especially for bilingual Turkish children is small. Therefore, there is a need to establish generally accepted frequency lists for this field. Therefore, the study aimed to determine the vocabulary elements included in the prepared storybooks and how often they get used. A qualitative case study method was chosen for this study. The case study was the storybook "The Boy Climbing the Sun", which was part of the TEDA project of the Ministry of Culture and Tourism. During the research process, document analysis was used as a data collection tool. The frequency of use of words, heuristics, idioms and proverbs in the storybook was determined using the CIBAKAYA 2.0 program. The results show that conjunctions and pronouns are the most common types of words in the storybook under study. In addition, idioms are often included, but proverbs are not. As a result of the findings, it was determined that the storybook under study could be used as a Turkish teaching material at B1-B2 level.

Keywords: Teaching Turkish as a foreign language, teaching Turkish to bilingual Turkish children, vocabulary teaching, thesaurus, word frequency.

Giriş

Bir dilde okuyabilmenin, yazabilmenin, dinleyebilmenin ve konuşabilmenin en temel gerekliliği o dilde yeteri kadar kelime bilgisine sahip olmaktır. Kelimeler, bir dilin sahip olduğu en temel yapı taşlarıdır. Kelime, *Türkçe Sözlük*'te (TDK, www.tdk.gov.tr) "Anımlı bir ses veya ses birliğı, söz veya sözcük grubu." olarak tanımlanmaktadır. O hâlde kelimeler, bir dilin söz varlığı içerisinde büyük bir yere sahiptir. Çünkü insanlar dil aracılığıyla iletişim kurarlar. "Düşünceler dil yardımıyla ortaya konarak başkalarına iletilir. Düşüncelerin gelişmesini sağlayan temel unsur, kelimelerdir" (Özbay ve Melanlıoğlu, 2008, s. 31). Kelimeler aracılığıyla kendimizi ifade edebilir ve başarılı bir iletişim kurabiliriz. Çetinkaya'ya (2020, ss. 6-7) göre insanların yaşadıkları toplumda anlatma ve anlama ihtiyacını karşılayabilmesi için o dilin söz varlığı öğelerine hâkim olmaları gerekir. Ancak öğrenciler, yeterli söz varlığı dağarcığına sahip değilse iletişim kurmakta da başarılı olamayacaktır.

Kelimeler, söz varlığının yalnızca bir parçasıdır. Söz varlığı, o dilin sahip olduğu kelimeleri, kelime gruplarını ve kalıp ifadeleri içerisine alır. Hirik'e (2017, s. 55) göre söz varlığı öğeleri o dili konuşan insanların yaşantısıyla paraleldir. İnsanların yaşantılarına göre söz varlığı, öğelerinden hangisinin daha az veya daha çok kullanıldığı değişkenlik gösterir. Bu durum ise kelime sıklığı çalışmaları

ile tespit edilmektedir. Ölker'in (2011, s. 6) belirttiği gibi kelime sıklığı çalışmaları ise o dildeki söz varlığı öğelerinin kullanım sıklıklarına göre en yüksekte en aza doğru sıralanması ile belirlenmektedir. Bu tür kelime sıklığı çalışmaları ile öncelikli olarak öğrencilere öğretilecek kelimeler belirlenebilmektedir. “Kelime sıklığı üzerine yapılan araştırmalardan elde edilen veriler, kelimelerin öğretilmesindeki öncelik sonralık sırasını belirlemektedir” (Onan, 2016, s. 22). Bu durumda öğrencilerin kelime dağarcığının geliştirilmesinde kelime sıklığı çalışmaları ile öncelikli kelimeleri belirlemek büyük bir önem arz etmektedir. Özellikle “Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi düşünüldüğünde de esas olan, dilin en sık kullanılan sözcük ve sözcük gruplarının öğretilmesidir” (Göçen ve Okur, 2016, s. 449).

Alan yazın incelemelerinde Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında söz varlığı ve kelime sıklığı üzerine çok sayıda çalışmanın yapıldığı görülmektedir (Arslan, 2014; Aydın, 2015; Aydın ve Açık, 2017; Bağcı ve Özdemir, 2021; Bozkurt, 2015; Çelik, 2014; Çiriş ve Arslan, 2021; Çınar ve İnce, 2015; Çiçek, 2015; Göçen, 2016; Gündoğdu, 2019; Hayran, 2019; Kaymak, 2021; Kılıç, 2017; Mustafaoğlu, 2018; Özcan ve Dağ Tarcan, 2020; Özdemirel, 2017; Serin, 2017; Şimşek, 2015; Yahşi, 2020; Zenci, 2021). Alan yazındaki bu çalışmalar; Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde ders kitabı, çalışma kitabı ve hikâye kitabı setlerinde kelime sıklığı üzerine materyal inceleme niteliğinde çalışmalardır. Ancak tüm bu çalışmaların ortak yönü ise Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitapları üzerine yapılmış olmalarıdır.

Alan yazında ders kitapları üzerine inceleme yapıldığı kadar hikâye kitapları üzerine kelime sıklığı çalışmalarına çok rastlanılmamaktadır (Göçen ve Aydın, 2021; Göçen, Gökmen, Şahin ve Çelebi, 2020; Göçen, Karabulut, Yıldız Memiş ve Darama, 2020; Göçen, Şen ve Duman, 2020; Göker ve Göçen 2021; Gün ve Şimşek, 2017; Petek, 2020). Yapılan bu çalışmalar incelendiğinde yabancılara Türkçe öğretimi alanında az da olsa hikâye kitapları üzerine kelime sıklığı çalışmalarının yürütüldüğü ancak söz konusu çalışmaların büyük çoğunluğunda yetişkinler için hazırlanan okuma kitaplarının inceleme materyali olarak seçildiği görülmektedir.

İncelemelerde “Söz varlığı alan yazınında çocuk edebiyatı ile ilgili yeterli çalışmanın olmadığını belirtmek mümkündür” (Aytan, 2016, s. 429). Dolayısıyla Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde çocuklara yönelik hazırlanan hikâye kitaplarına az da olsa rastlamak mümkünken iki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi için hazırlanan hikâye kitaplarına yönelik söz varlığı çalışmalarına az rastlanmaktadır (Uz ve Özcan, 2020; Aydın, Öksüz ve Çelebi, 2021; Tekşan, Çinpolat, Çelenk ve Güneş, 2019). Bu çalışmalarda ise TEDA projesi kapsamında iki dilli Türk çocuklarının Türkçe öğrenebilmesi için hazırlanan hikâye kitapları üzerine söz varlığı çalışmaları yapılmıştır ve oldukça az sayıdadır. Yeterli verilerin bulunması ve ortak sıklık listelerinin oluşturulması hem yabancı dil

olarak Türkçe öğretimi alanında hazırlanacak çocuk hikâye kitapları için hem de iki dilli çocuklara Türkçe öğretimi için hazırlanacak hikâye kitapları için bir havuz oluşturacaktır.

Bilindiği üzere çocukların öğrenmeleri gereken söz varlığı öğeleri ile yetişkinlerin öğrenmesi gerekenler birbirlerinden farklılık göstermektedir. Aslan'a (2020, ss. 32-33) göre de özellikle çocuklara yönelik Türkçe öğretiminde çocuğa görelilik kavramına dikkat edilmelidir. Bu nedenle hazırlanan ve hazırlanacak öğretim materyallerinde bu hususlara dikkat edilmeli, öğrencilerin sosyokültürel özellikleri de göz ardı edilmeden seviyelerine uygun materyaller hazırlanmalıdır. Alandaki eksiklik ve özellikle yabancı çocuklara yönelik Türkçe öğretiminde, hikâye kitaplarının temel materyaller olarak kullanılmasından dolayı bu konu oldukça önemlidir. Dolayısıyla yapılan çalışmada "İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi için hazırlanmış Türkçe hikâye kitabında yer alan kelimeler nelerdir?" sorusundan yola çıkarak iki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi için hazırlanmış Türkçe hikâye kitabında yer alan kelimelerin kullanım sıklıklarının tespit etme ve bu neticede incelenen hikâye kitabının yabancı çocuklara Türkçe öğretimi alanında da kullanılabilir bir materyal olup olmadığının tespit edilmesi amaçlanmıştır. Bu amaç doğrultusunda yapılan çalışmanın alt amaçları şu şekildedir:

1. İncelenen hikâye kitabında kullanılan toplam ve farklı kelime, ikileme, deyim ve atasözü sayısı nedir?
2. İncelenen hikâye kitabında yer alan kelimeler hangileridir?
3. İncelenen hikâye kitabında yer alan ikilemeler hangileridir?
4. İncelenen hikâye kitabında yer alan deyimler hangileridir?
5. İncelenen hikâye kitabında yer alan atasözleri hangileridir?

1. Yöntem

1.1. Araştırmanın Modeli

İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretiminde kullanılmak üzere hazırlanan hikâye kitabında söz varlığı öğelerinin tespit edilmesi amacından yola çıkarak yürütülen bu çalışma nitel doküman incelemesi ile gerçekleştirilmiştir. Yıldırım ve Şimşek'e (2016, ss. 255-256) göre nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman analizi, araştırma probleminin niteliğine göre araştırma sürecinde elde edilmek istenilen veriler için dokümanların kapsamlı bir şekilde veya birkaç dokümanın birlikte incelenmesidir. Bu çalışmada da hikâye kitabında bulunan kelimeler türleri ve sıklıkları bakımından detaylı bir biçimde incelenmiştir.

1.2. Araştırmada İncelenen Dokümanlar

Çalışmada Kültür ve Turizm Bakanlığı TEDA Projesi Kapsamında Türkçeden Almancaya çevrilmesi uygun bulunan ve 2012 yılında Altın Kitaplar Yayınevi tarafından basılan, Nur İçözü'ne ait *Güneşe Tırmanan Çocuk* hikâye kitabında yer alan kelimeler, ikilemeler, deyimler ve atasözleri incelenmiştir.

1.3. Veri Toplama Süreci

Araştırma kapsamında öncelikle incelenmek üzere seçilen hikâye kitabı basılı olarak temin edilmiştir. Sonrasında incelenen hikâye kitabı MS Word ile dijital ortama aktarılmıştır. Kitaptan elde edilen veriler doküman analizi yöntemi ile toplanarak incelenmiştir. Kırıl'a (2020, s. 173) göre doküman analizi, nitel araştırmalarda kullanılan yöntemlerden biri olup araştırma sürecinde kullanılacak basılı veya elektronik tüm belgeleri inceleyip değerlendirmek üzere kullanılan bir sistemdir.

1.4. Verilerin Analizi

Araştırma boyunca elde edilen veriler ile incelenen hikâye kitabında bulunan söz varlığı öğelerinin tespit edilmesi hedeflenmiştir. Bu amaç doğrultusunda çalışmada kelimelerin türlere göre kategori edilmesinde içerik analizinden yararlanılmıştır. Kategorilere ayrılan kelimelerin kullanım sıklıklarının tespit edilmesi sürecindeyse betimsel analizden yararlanılmıştır.

İncelenen *Güneşe Tırmanan Çocuk* isimli hikâye kitabındaki kelimelerin kullanım sıklıklarının belirlenmesinde CİBAKAYA 2.3 programından yararlanılmıştır. Hikâye kitabında yer alan kelimelerin programda incelenmesinden önce Göçen'in (2016, ss. 131-137) çalışmasından yola çıkarak şu işlemler uygulanmıştır:

1. Kitapta bulunan noktalama işaretleri, görsel öğeler ve dil, milliyet, yazar ve ünite isimleri dışında kalan tüm özel isimler kaldırılmıştır.
2. Sayılar yazılı hâle getirilmiş ve iki veya daha fazla kelimedenden oluşan tüm kelimelerin arasına "+" işareti koyularak programda işlenmiştir.
3. Kelimelerde bulunan sıfat-fiil ve zarf-fiil ekleri kaldırılırken isim-fiil ekleri olduğu gibi bırakılmıştır. Buna ek olarak ise çekim ekleri ve olumsuzluk ekleri de silinmiştir.
4. Kitapta bulunan tüm fiillerin sonuna "-" işareti eklenirken eş sesli kelimeleri sonuna ise parantez içinde anlamları da eklenmiştir.
5. Ayrıca aynı görevdeki -DA ve mI eklerinin tümü tek bir biçimi seçilerek incelenmiştir.
6. Kitapta bulunan kısaltmalar ise açılarak verilmiş ve tek kelimedenden oluşmayan kısaltmalarda kelimeler arasına "+" işareti koyularak incelenmiştir.

Bu işlemler uygulandıktan sonra CİBAKAYA 2.3 programı ile elde edilen sıklık listeleri kullanılan ve program aracılığıyla elde edilen kelime sıklık listeleri MS Excel programına kopyalanmıştır. Buradaki kelimeler isim, fiil, ikileme, deyim ve atasözü kategorilerine ayrılmıştır. Bu işlem sonrasında türlere göre kelime sıklık listeleri oluşturulmuş ve bu listeler en sık tekrarlanan kelimelerden en az tekrarlanan kelimelere doğru sıralanmıştır. Elde edilen veriler neticesinde oluşturulan bu tablolar bulgular bölümünde sunulmuştur.

2. Bulgular

2.1. İncelenen Hikâye Kitabında Kullanılan Toplam ve Farklı Kelime, İkileme, Deyim ve Atasözü Sayılarına Yönelik Bulguların Yorumu

Çalışmanın bu bölümünde incelenen iki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi için hazırlanan hikâye kitabında bulunan kelime, ikileme, atasözleri ve deyimlerin toplam ve farklı sayılarına yer verilmektedir. Elde edilen veriler Tablo 1’de sunulmuştur.

Tablo 1. İncelenen Hikâye Kitabında Kullanılan Toplam ve Farklı Kelime Sayısı

Tür	Toplam	Farklı	Kelime Kat Sayısı (farklı/toplam)
Kelime	8582	1877	0,218
İkileme	84	53	0,630
Deyim	196	125	0,637
Atasözü	0	0	0
Toplam	8862	2055	0,231

Tablo 1’e göre iki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi için hazırlanmış olan *Güneşe Tırmanan Çocuk* hikâye kitabında tekrarlar dâhil olmak üzere toplam 8.862 kelime grubunun yer aldığı ve bunlardan 2.055’inin farklı kelime gruplarından oluştuğu görülmektedir. Genel itibarıyla isimlerin ve fiillerin oluşturduğu kelime kategorisinde tekrarlarla birlikte toplam 8.582 ve farklı 1.877 kelimenin var olduğu tespit edilmiştir. Dolayısıyla incelenen hikâye kitabında en çok kelimelere yer verildiği görülmektedir. Kelimelerin ardından hikâye kitabında en sık yer verilen kelime grubu deyimlerdir. Toplam 196 ve farklı 125 deyim tespit edilmiştir. Bunun yanı sıra incelenen hikâye kitabında toplam 84 ve farklı 53 ikileme kullanıldığı görülürken atasözlerine ise hiç yer verilmediği tespit edilmiştir.

Farklı kelime sayısının toplam kelime sayısına bölümü ile elde edilen kelime kat sayısı oranları incelendiğinde kelime grupları içerisinde farklı kelimelerin kullanımının düşük olduğu görülmektedir. Araştırma sürecinde incelenen hikâye

kitabında yer alan toplam ve farklı kelime, ikileme ve deyim sayıları ise Tablo 2’de gösterilmiştir.

2.2. İncelenen Hikâye Kitabında Yer Alan Kelimelere Yönelik Bulgular ve Yorum

Bu bölümde iki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi için hazırlanan hikâye kitabında yer alan isim ve fiillerden oluşan kelimelerin neler olduğu belirlenmiş ve bu kelimelerin kullanım sıklıkları gösterilmiştir.

İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi için hazırlanan hikâye kitabında bulunan kelimelerin tamamına Ek 1’den ulaşılabilir. İncelenen hikâye kitabında en sık kullanılmış olan ilk 50 kelime ise Tablo 2’de şöyle sunulabilir:

Tablo 2. İncelenen Hikâye Kitabında Kullanılan Toplam ve Farklı Kelime Sayısı

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
bir	295	çocuk	36	git-	40
de	192	başla	52	baba	36
o	128	daha	48	ama	35
güneş	122	ne	48	dur-	35
bu	105	yer	48	el	35
gibi	97	gün	46	iç	35
ol-	97	deniz	45	üzeri	34
de-	87	ara	44	her	32
anne	71	ki	44	minik	32
diye	61	ev	42	oda	32
sonra	60	mı	42	yol	32
gel-	55	bahçe	41	büyük	31
çok	54	gör-	41	geç-	31

Tablo 2’ye göre *Güneşe Tırmanan Çocuk* hikâye kitabında en sık kullanılan 10 kelime şu şekildedir: *bir, de, o, güneş, bu, gibi, ol-, de-, anne, diye*. İncelenen hikâye kitabında en sık kullanılan ilk 10 temel kelime içerisinde sıklıkla bağlaçların ve zamirlerin bulunduğu tespit edilmiştir.

2.3. İncelenen Hikâye Kitabında Yer Alan İkilemelere Yönelik Bulgular ve Yorum

Araştırmanın bu bölümünde incelenen hikâye kitabında bulunan ikilemeler ve bu ikilemelerin kullanım sıklıkları belirlenmiştir. İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi için hazırlanan hikâye kitabında bulunan ikilemeler Tablo 3’te sunulmuştur:

Tablo 3. İncelenen Hikâye Kitabında Yer Alan İkillemeler ve Kullanım Sıklıkları

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
uzun+uzun	8	sık+sık	2	kıyı+kıyı	1
pırıl+pırıl	7	şaşkın+şaşkın	2	koşup+koşup	1
zaman+zaman	4	yan+yana	2	köpük+köpük	1
ağır+ağır	3	alev+alev	1	kucak+kucağa	1
ara+sıra	3	başlı+başına	1	küskün+küskün	1
birer+ikişer	3	boşu+boşuna	1	mışıl+mışıl	1
çığlık+çığlığa	3	boylu+boyunca	1	mini+mini	1
eğri+büğrü	3	ciyk+ciyk	1	sabah+sabah	1
ışıl+ışıl	3	çapkın+çapkın	1	sakin+sakin	1
ara+ara	2	çıt+çıt-	1	sıkı+sıkı	1
belli+belirsiz	2	dalga+dalga	1	şırıl+şırıl	1
birer+birer	2	doya+doya	1	tek+tek	1
doğru+dürüst	2	fısır+fısır	1	uzanıp+uzanıp	1
hemen+hemen	2	harıl+harıl	1	yaklaş+yaklaş-	1
iri+iri	2	hışır+hışır	1	yamru+yumru	1
irili+ufaklı	2	işte+işte	1	yarı+yarıya	1
konu+komşu	2	kapış+kapış	1	yol+yol	1
nazlı+nazlı	2	kıvrıla+kıvrıla	1		

Tablo 3'te incelenen hikâye kitabında yer alan 53 farklı ikileme gösterilmiştir. Bu kelimeler toplamda 84 defa kullanılmıştır. Sunulan ikilemelerden; *uzun uzun* 8, *pırıl pırıl* 7, *zaman zaman* 4, *ağır ağır*, *ara sıra*, *çığlık çığlığa*, *eğri büğrü* ve *ışıl ışıl* 3 defa kullanılmıştır.

2.4. İncelenen Hikâye Kitabında Yer Alan Deyimlere Yönelik Bulgular ve Yorum

İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi için hazırlanan hikâye kitabında bulunan deyimlerin tamamına Ek 2'den ulaşılabilir. Tablo 4'te ilk 50 deyim gösterilmiştir:

Tablo 4. İncelenen Hikâye Kitabında Yer Alan İlk 50 Deyim ve Kullanım Sıklıkları

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
fark+et-	15	yola+çık-	2	bakış+at-	1
iç+çek-	5	yolunu+tut-	2	bal+gibi	1
yok+ol-	5	zarar+ver-	2	benden+söylemesi	1
ayağa+kalk-	4	acı+çek-	1	bir+hal+ol-	1
canı+sıkıl-	4	ad+tak-	1	bir+ol-	1
göz+kırp-	2	ad+ver-	1		
gün+kavuş-	2	akıl+erdir-	1		
her+biri	2	akıl+et-	1		
hoşça+kal	2	aklı+başında	1		
ısrar+et-	2	aklı+er-	1		
kanat+çırp-	2	aklından+çık-	1		
kendi+kendine	2	alıp+verme	1		
o+kadar	2	alt+alta+üst+üste	1		
oyun+oyna-	2	anlam+ver-	1		
sen+bilirsin	2	arka+yüz	1		
söze+kariş-	2	arkada+bırakmak-	1		
yol+al-	2	ayağına+geçir-	1		

Tablo 4'e göre *Güneşe Tirmanan Çocuk* hikâye kitabında farklı 125 ve toplamda 196 deyim bulunmuş tespit edilmiştir. Bunlardan en sık kullanılan 10 deyim şu şekildedir: *fark etmek, iç çekmek, yok olmak, ayağa kalkmak, canı sıkılmak, hoşuna gitmek, kim bilir, sağa sola, söz etmek, ayağa fırlatma*.

2.5. İncelenen Hikâye Kitabında Yer Alan Atasözlerine Yönelik Bulgular ve Yorum

Güneşe Tirmanan Çocuk hikâye kitabında atasözlerine yer verilmediği tespit edildiğinden dolayı bu bölümde atasözlerine yönelik bir tablo sunulmamıştır.

Sonuç ve Öneriler

Bu çalışmada "İki dilli Türk çocuklarına Türkçe öğretimi için hazırlanan hikâye kitabında yer alan kelimeler nelerdir?" sorusundan yola çıkarak incelenen hikâye kitabında yer alan kelimeler ve bu kelimelerin kullanım sıklıklarını belirlemek amaçlanmıştır ve bu amaç doğrultusunda çalışmada, hikâye kitabında bulunan toplam ve farklı kelime, ikileme, deyim ve atasözü sayısı ve bunların neler olduğu tespit edilmiştir. Araştırma kapsamında incelenen hikâye kitabında, 1.877'si farklı olmakla birlikte toplam 8.582 kelime kullanılmıştır. Farklı kelime sayısının toplam kelime sayısına bölümü ile elde edilen 0,218 kelime kat sayısı

incelendiğinde toplam kelimeler içinde farklı kelimelerin kullanımının düşük olduğu görülmektedir. Tespit edilen bulgulardan, incelenen hikâye kitabında yer alan kelimelerin tekrar etmediği görülmektedir. Ayrıca farklı ikileme ve deyimlere de sıklıkla yer verilirken atasözlerine ise hiç yer verilmediği görülmüştür. Alan yazında incelenen hikâye kitaplarına yönelik söz varlığı unsuzları çalışmalarından da yola çıkarak kelimelerin sıklıkla tekrar etmemesi, ikileme ve deyim türünde söz varlığı öğelerine sıkça yer verilmesi, atasözlerine ise hiç yer verilmemesi çalışmada incelenen hikâye kitabının seviyesinin orta düzeyde olduğunu göstermektedir. Benzer bir durumda orta düzeydeki farklı hikâye kitaplarında da kelimelerin sıklıkla tekrar etmediği ancak deyimlerin sıklıkla tekrar ettiği görülmektedir. TEDA projesi kapsamında iki dilli Türk çocukları için hazırlanan hikâye kitapları söz varlığı unsurları açısından incelendiğinde benzer sonuçların ortaya çıktığı tespit edilmiştir. Uz ve Özcan'ın (2020, ss. 197-198) çalışmasında *Kedilerin Kaybolma Mevsimi* adlı hikâye kitabında 51 farklı ve toplam 64 deyim; 21 farklı ve toplam 36 ikilemenin bulunduğu ancak atasözlerinin hiç bulunmadığı tespit edilmiştir. Tekşan, Çinpolat, Çelenk ve Güneş'in (2019, ss. 366-367) çalışmasında *Babamın Gözleri Kedi Gözleri ve Uçurtmam Bulut Şimdi* adlı hikâye kitaplarında ikileme ve deyim kullanımı yüksek bir orandayken, atasözü kullanımını 0.3% oranında kalmıştır. Bu durumda iki dilli Türk çocukları için hazırlanan hikâye kitaplarının genellikle orta düzeyde olduğu görülmektedir. İkileme ve deyimlerin sıklıkla kullanılması ise hem hedef dilde pekiştirmeyi hem de çeşitli kelime birliklerinin öğrenilmesini sağlamaktadır.

İncelenen hikâye kitabında kelime çeşitliliğinden çok kelime tekrarına ağırlık verilmesine rağmen ikileme ve deyimlere bu söz varlığı gruplarının hem çeşitliliğinin yüksek olduğu hem de sıklıkla tekrar ettiği tespit edilmiştir. Bu da kitapta farklı kelimelerin öğretiminden çok farklı ikileme ve deyimlerin öğretimine ağırlık verildiğini göstermektedir. Üstelik atasözlerine ise hiç yer verilmemiştir. Dolayısıyla incelenen *Güneşe Tırmanan Çocuk* isimli hikâye kitabının, orta düzeyde Türkçe öğrenen iki dilli Türk çocuklarına yeni ikileme ve deyimler kazandırma konusunda uygun olduğu anlaşılmaktadır.

Alan yazındaki incelemelerde de tespit edildiği üzere Göker ve Göçen'e (2021, s. 415) göre metinlerde toplam ve farklı sayısı en yüksek sözcük grubunun deyimler ile ikilemeler olması, mecazlı söyleyişlerin fazla olması ve sözcük gruplarının sıklıkla tekrar etmesi çalışmanın orta düzeye uygun olabileceğinin bir göstergesidir. Bu nedenle incelenen hikâye kitabından elde edilen verilerden yola çıkarak bu hikâye kitabının orta düzeyde olduğunu söylemek uygundur. İncelenen hikâye kitabının farklı deyim ve ikilemeleri öğretme konusunda kıymetli bir materyal olduğu görülmekle birlikte orta düzeye daha da uygun ve çeşitlilik sağlayan bir metin haline getirilebilmesi için basit ve az miktarda atasözlerine de yer verilmesi, materyalin orta düzeyde mecazlı sözcük gruplarını

daha etkin bir şekilde öğretebilmesini destekleyebilir. Sonuç itibarıyla ikileme ve deyim kullanımındaki çeşitliliğe dikkat edilmesinden dolayı bu hikâye kitabının B1 ve B2 düzeyinde rahatlıkla kullanılabilir bir materyal mahiyetinde olduğunu söylemek uygun olacaktır.

Kaynakça

- Arslan, N. (2014). *Yabancılar Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Söz Varlığı Unsurlarının İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Karadeniz Teknik Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Trabzon.
- Aslan, G. (2020). *Çocuklar İçin Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarının Şekil ve İçerik Açısından Değerlendirilmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Çanakkale Onsekiz Mart Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Çanakkale.
- Aydın, İ., Öksüz, A. ve Çelebi, A. (2021). Çocuk Kitaplarında Yansıma, İkileme ve Pekiştirme Sözcük Görünümleri. *Uluslararası Anadolu Sosyal Bilimler Dergisi*, 5(3), 923-945.
- Aydın, M. (2015). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Ders ve Okuma Kitaplarındaki Kelime Sıklığı ve Seviyelere Göre Sözcük Hazinesi Çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Aydın, M. ve Açık, F. (2017). TÖMER Kitaplarındaki Kelime Varlığı. *International Journal of Language Academy*, 5(1), 337-348.
- Aytan, T. (2016). Türk Çocuk Edebiyatı Üzerine Bir Söz Varlığı Çalışması: Atasözleri. *Milli Eğitim Dergisi*, 210(45), 425-445.
- Bağcı, H., ve Özdemir, A. (2021). A1 ve A2 Seviyesi Ders Kitaplarında Yer Alan Okuma Metinlerinin Söz Varlığı Açısından İncelenmesi (Gazi Üniversitesi TÖMER Örneği). *Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, (60), 385-407.
- Bozkurt, B. (2015). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Orta Seviye (B1-B2 Düzeyi) Hedef Sözcük Belirleme Çalışması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çelik, S. (2014). *Yabancı Dil Olarak Almanca ve Türkçe Öğretimi A1 ve A2 Seviyesindeki Ders Kitaplarında Kullanılan Söz Varlığının Karşılaştırılması*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Marmara Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İstanbul.
- Çetinkaya, S. (2020). *Ayla Çınaroğlu'nun Masal ve Hikâyelerinin Türkçe Öğretimi Bağlamında Söz Varlığı Açısından İncelenmesi*. Yayınlanmamış Yüksek Lisans Tezi. Fırat Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Elâzığ.
- Çınar, İ., ve İnce, B. (2015). Türkçe ve Türk Kültürü Ders Kitaplarındaki Söz Varlığına Derlem Temelli Bir Bakış. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 3(1), 198-209.
- Çiçek, M. (2015). Avrupa Dil Programı Sözcük Setleri İle Yabancılar Türkçe Öğretimi Kitaplarındaki Sözcüklerin Karşılaştırılması: Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretim Seti A1 Ders Kitabı Örneği. *International Journal of Language Academy*, 3(2), 216-231.
- Çiriş, M. ve Arslan, M. (2021). Ortak Avrupa Dil Referansı Bağlamında Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanılan Yağmur Ders Kitaplarının Kelime Sıklığı Açısından İncelenmesi. *Journal of Research In Turkic Languages*, 3(2), 51-61.

- Göçen, G. (2016). *Yabancılar İçin Hazırlanan Türkçe Ders Kitaplarındaki Söz Varlığı İle Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Yazılı Anlatımlarındaki Söz Varlığı*. Yayımlanmamış Doktora Tezi. Sakarya Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Sakarya.
- Göçen, G. ve Aydın, E. (2021). Yabancılar İçin Hazırlanmış Türkçe Okuma Kitaplarındaki Söz Varlığı: Çocuk Hikâyeleri Dizisi A1-A2 Örneği. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Dergisi*, 4(1), 93-126.
- Göçen, G., Gökmen, H., Şahin, B. ve Çelebi, M. (2020). Yabancılar İçin Türkçe Okuma Kitaplarında Yer Alan Fiillerin İncelenmesi. *Akademik Sosyal Araştırmalar Dergisi*, 105, 146-172.
- Göçen, G., Gümüş, B., Kışla, C. ve Güdek, G. (2020). Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenler İçin Hazırlanan Okuma Kitaplarında Yer Alan Sözcüklerin İncelenmesi. *Journal of Sustainable Educational Studies (JSES)*, 1(1), 33-63.
- Göçen, G., Karabulut, G., Yıldız Memiş, N. ve Darama, M. (2020). Yabancılar için Türkçe Okuma Kitaplarında Yer Alan İnkileme, Deyim ve Atasözlerinin Kullanım Sıklığı ve Seviyelere Göre Dağılımı. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 8(2), 112-142.
- Göçen, G. ve Okur, A. (2016). Yabancılar İçin Türkçe Ders Kitaplarındaki Sözcüklerin Kullanım Sıklığı ve Yaygınlığı. *Milli Eğitim Dergisi*, 45(210), 447-476.
- Göçen, G., Şen, B. ve Duman, S. (2020). Yabancılar için Türkçe Okuma Kitaplarındaki İsim Soylu Kelimelerin Kullanım Sıklığı. *TÜRÜK Uluslararası Dil, Edebiyat ve Halkbilimi Araştırmaları Dergisi*, 21, 46-73.
- Göker, M. ve Göçen, G. (2021). Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Okuma Kitaplarındaki Söz Varlığı Ögelerinin İncelenmesi. *RumeliDE Dil ve Edebiyat Araştırmaları Dergisi*, (Ö10), 407-446.
- Gün, M. ve Şimşek, R. (2017). Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Hikâye Kitaplarının İncelenmesi: Yunus Emre Enstitüsü Türkçe Öğretimi A1-A2 Hikâye Seti Örneği. *International Journal of Languages' Education and Teaching*, 5(3), 502-517.
- Gündoğdu, İ. (2019). *Kültürler Arası İletişim Yaklaşımı Açısından Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarındaki Deyimler* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Ondokuz Mayıs Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Samsun.
- Hayran, T. (2019). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Kullanılan Ders Kitaplarında Söz Varlığına Yönelik Bir İnceleme* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Mehmet Akif Ersoy Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Burdur.
- Hirik, E. (2017). Türkiye Türkçesi Duyu Fiillerinde Anlam ve Kelime Sıklığı İlişkisi. *Sutad*, (41), 53-74.
- İçöz, N. (2012). *Güneşe Tırmanan Çocuk*. İstanbul: Altın Kitaplar Yayınevi.
- Kaymak, E. (2021). *B1 Türkçe Ders Kitaplarında Kavramlar ve Kavram Alanları* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Uludağ Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Bursa.
- Kılıç, T. (2017). *Yedi İklim Türkçe ve İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setlerindeki Fiilimsilerin Kullanım Sıklığının Belirlenmesi* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacı Bektaş Veli Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Nevşehir.

- Kıral, B. (2020). Nitel Bir Veri Analizi Yöntemi Olarak Doküman Analizi. *Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 15, 170-189.
- Mustafaoğlu, R. (2018). *Yabancı Dil Olarak İngilizce ve Türkçe Öğretimi A1 ve A2 Seviyesindeki Ders Kitaplarının Söz Varlığı Bakımından Karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Onan, B. (2016). Söz Varlığı Terminolojisi Üzerine Bir Analiz Çalışması. *Millî Eğitim Dergisi*, 45(210), 11-29.
- Ölker, G. (2011). Sözcük Türleri ve Kelime Sıklığı Sözlüğü Üzerine. *Dil Araştırmaları Dergisi*, 9, 45-60.
- Özbay, M. ve Melanhoğlu, D. (2008). Türkçe Eğitiminde Kelime Hazinesinin Önemi. *Yüzüncü Yıl Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 5(1), 30-45.
- Özcan, E. ve Dağ Tarcan, Ö. (2020). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarındaki Okuma Metinlerinde Yer Alan Sözcüklerin Sıklık Görünümleri. *Ankara Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 11(2), 72-80.
- Özdemirel, A. (2017). *Yabancı Dil Olarak Türkçe ve İngilizce Ders Kitaplarındaki Sözcüklerin Kullanım Sıklığı Bağlamında Değerlendirilmesi*. (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Petek, E. (2020). B1 Seviyesi Türkçe Okuma Metinlerinin Söz Varlığı Üzerine Bir İnceleme. *Оқму Хабаршысы - Вестник Юкпу Дегиси*, 4(26), 30-37.
- Serin, N. (2017). *Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi İçin Hazırlanmış Ders Kitapları İle Bu Kitapları Kullanan Öğrencilerin Söz Varlığının Karşılaştırılması* (Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi). Atatürk Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Erzurum.
- Şimşek, N. D. (2015). Yabancılar Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarındaki Metinlerin İlişkisel Söz Varlığı Açısından Değerlendirilmesi. *International Journal of Science Culture and Sport*, (3), 809-827.
- TDK. (2021). Türk Dil Kurumu Sözlükleri. 21 Aralık 2021 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Tekşan, K., Çinpolat, E., Çelenk, B. ve Güneş, G. (2019). Sevim Ak'ın Eserlerinde Söz Varlığı Unsurları. *Bolu Abant İzzet Baysal Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 19(1), 361-370.
- Uz, M. ve Özcan, M. F. (2020). Behiç Ak'ın “Gülümseten Öyküler” Dizinindeki Hikâye Kitaplarının Kalıplaşmış Söz Varlığı Açısından İncelenmesi. *Van Yüzüncü Yıl Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 47,187-214.
- Yahşi, Ö. (2020). *Yabancılar Türkçe Öğretiminde Temel Düzey Söz Varlığını Belirleme: Yabancılar İçin Hazırlanan Türkçe Ders Kitapları İle Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenenlerin Yazılı ve Sözlü Anlatım Uygulamalarına Söz Varlığı* (Yayımlanmamış Doktora Tezi). Sakarya Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Sakarya.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2016). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayınevi.
- Zenci, S. Ç. (2021). İstanbul Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Setindeki Sözcük Listelerinin Değerlendirilmesi. *Karamanoğlu Mehmetbey Üniversitesi Edebiyat Fakültesi Dergisi*, 4(2021 Yunus Emre ve Türkçe Yılı Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Özel Sayısı), 1-14.

Ekler**Ek 1. İncelenen hikaye kitabında yer alan temel kelimeler ve kullanım sıklıkları**

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
Bir	295	Ev	42	çiçek	28
De	192	Mı	42	önce	28
O	128	bahçe	41	aç-	27
güneş	122	gör-	41	ben	27
Bu	105	git-	40	koş-	27
Gibi	97	Baba	36	sabah	27
ol-	97	çocuk	36	yüz	27
de-	87	ama	35	düşün-	26
Anne	71	dur-	35	kadar	26
Diye	61	el	35	kez	26
Sonra	60	iç	35	küçük	26
gel-	55	üzeri	34	çık-	25
Çok	54	her	32	yan	25
başla-	52	minik	32	bulut	24
Daha	48	oda	32	için	24
Ne	48	yol	32	işte	24
Yer	48	büyük	31	kendi	24
Gün	46	geç-	31	otur-	24
Deniz	45	sanki	31	kelebek	23
Bir	295	ağaç	30	ve	23
De	192	bile	29	bil-	22
O	128	göz	29	güzel	22
güneş	122	yunus	29	hiç	22
Ara	44	bak-	28	öyle	22
Ki	44	sanki	31	tam	22
yine	22	biraz	14	su	11
al-	21	bul-	14	uzan-	11
an	21	dolu	14	ya	11
baş	21	fidan	14	yaklaş-	11
dal	21	gerçekten	14	yalnızca	11
şey	21	gökyüzü	14	yaprak	11
toprak	21	hepsi	14	balıkçı	10
altın	20	herkes	14	diğer	10
değil	20	kenar	14	gül	10
ışık	20	ön	14	hal	10
iste-	20	akşam	13	hava	10
kocaman	20	anla-	13	kara	10
yok	20	birlikte	13	resim	10

böyle	19	dalga	13	sırt	10
hemen	19	duy-	13	sokak	10
ilk	19	gün+ışıĝı	13	uyan-	10
kumsal	19	inan-	13	vadi	10
para	19	ise	13	yap-	10
biz	18	kaplumbaĝa	13	ada	9
en	18	kum	13	arka	9
gir-	18	sarıl-	13	aydınlıt-	9
kal-	18	sevinç	13	biri	9
kent	18	var	13	çünkü	9
ses	18	yaz	13	garip	9
sonunda	18	dost	12	görün-	9
söyle-	18	kanat	12	göster-	9
çevre	17	korku	12	gülümse-	9
ışın	17	kutu	12	haydi	9
tüm	17	ona	12	ilerle-	9
arkadaş	16	parla-	12	insan	9
başka	16	salla-	12	karanlık	9
bekle-	16	sev-	12	kış	9
birkaç	16	şimdi	12	kim	9
dev	16	zaman	12	renk	9
onlar	16	aşağı	11	şaşkınlık	9
orta	16	çalış-	11	şekil	9
rüzgar	16	dön-	11	tıpkı	9
sen	16	duvar	11	uzat-	9
yağmur	16	haklı	11	yatak	9
alt	15	iyi	11	yemyeşil	9
bura	15	kardeş	11	yürü-	9
cam	15	okşa-	11	anlat-	8
neşe	15	oyna-	11	ara-	8
saat	15	oyun	11	art	8
son	15	papatya	11	aslında	8
ver-	15	parça	11	az	8
yıl	15	parmak	11	bağır-	8
artık	14	pencere	11	balkon	8
bayram	8	parlak	7	yeniden	6
bırak-	8	renkli	7	yeşil	6
boyunca	8	sıcak	7	yolculuk	6
dünya	8	sımsıkı	7	yumurta	6
gece	8	sor-	7	yüzgeç	6
getir-	8	şu	7	adeta	5

gül-	8	tabii	7	antik	5
in-	8	telaş	7	araba	5
iş	8	yaşam	7	aynı	5
kadın	8	yüksel-	7	ayrıl-	5
kapı	8	at-	6	bahçeli	5
katıl-	8	ayak	6	bana	5
kimse	8	ayna	6	belir-	5
kon-	8	bazı	6	bin	5
konuş-	8	bina	6	bin-	5
nasıl	8	birden	6	büyü-	5
orman	8	bunlar	6	canlı	5
sevgili	8	doğ-	6	cüce	5
sevimli	8	dol-	6	çek-	5
tarla	8	filiz	6	değiş-	5
tatil	8	galiba	6	derin	5
ad	7	gazino	6	duyul-	5
ancak	7	gerçek	6	erken	5
ay	7	giy-	6	fırtına	5
ayçiçeği	7	gökkuşağı	6	gel	5
belki	7	gümüş	6	gemi	5
binlerce	7	hem	6	gitme	5
boyun	7	iki	6	hep	5
bulun-	7	neden	6	her+gün	5
çıkar-	7	okul	6	hız	5
dağ	7	öğretmen	6	hiçbir	5
dayan-	7	öylesine	6	ısıt-	5
dergi	7	pek	6	kaç-	5
devam+et-	7	rengarenk	6	kaldır-	5
dip	7	sörf	6	kapak	5
dokun-	7	söz	6	kırlangıç	5
eski	7	şaşır-	6	koku	5
et-	7	tek	6	konuşma	5
hanım	7	tepe	6	köy	5
ileri	7	teyze	6	köylü	5
iyice	7	üzüntü	6	kuş	5
izle-	7	yağ-	6	liman	5
kapa-	7	yalnız	6	masmavi	5
kasaba	7	yan-	6	merak+et-	5
kaybol-	7	yaş	6	minibüs	5
mavi	7	yaşa-	6	mutlu	5
oysa	7	yeni	6	nere	5

oku-	5	dut	4	önemli	4
sarı	5	düğme	4	parıl-da-	4
seslen-	5	eğer	4	pasta	4
sız-	5	eğil-	4	perde	4
söylen-	5	erik	4	pırıltı	4
sürdür-	5	ertesi	4	sağ	4
tut-	5	etraf	4	sallama	4
uyandır-	5	feribot	4	sallan-	4
yakala-	5	fır-la-	4	san-	4
yanıtla-	5	genç	4	sana	4
acı	4	gökdelen	4	sayfa	4
akıl	4	gömül-	4	sevgi	4
anlaşıl-	4	götür-	4	seyret-	4
aydınlan-	4	gövde	4	sıkıntı	4
bak	4	güç	4	sıra	4
bayıl-	4	haber	4	sol	4
bazen	4	havalan-	4	sonbahar	4
beden	4	hayret	4	sür-	4
beyaz	4	hele	4	süzül-	4
bir+anda	4	heyecan	4	şarkı	4
birbiri	4	hisset-	4	takıl-	4
bitki	4	homurtu	4	tek+başına	4
boşuna	4	ışıldı	4	tutun-	4
bu+arada	4	içinde	4	uç	4
burun	4	irkil-	4	uç-	4
bütün	4	kaç	4	unut-	4
cevap	4	kah	4	uyku	4
çabuk	4	kaktüs	4	uzaklaş-	4
çam	4	kalp	4	ümit	4
çeşitli	4	kapat-	4	üst	4
çevir-	4	karşılaş-	4	yakın	4
çırp-	4	kay-	4	yakın-	4
çiftlik	4	kıpırda-	4	yaşasın	4
çimen	4	kırmızı	4	yat-	4
çoktan	4	kıyı	4	yiyecek	4
çuval	4	koltuk	4	acaba	3
dakika	4	kork-	4	açık	3
dal-	4	koy-	4	ağla-	3
dalyan	4	köprü	4	ah	3
dans	4	köşe	4	ak-	3
daracık	4	lacivert	4	araç	3

değişik	4	mahalle	4	armağan+et-	3
değişim	4	manzara	4	art-	3
dışarı	4	masa	4	atıl-	3
doğrusu	4	niçin	4	avize	3
doğum+günü	4	olay	4	avuç	3
doldur-	4	otomobil	4	bacak	3
bari	3	gıdıkla-	3	okşama	3
bat-	3	gittikçe	3	olanaksız	3
bebek	3	görev	3	ora	3
bezen-	3	gülümseme	3	otel	3
bilim+adamı	3	güzellik	3	oynamak	3
bir+iki	3	hafifçe	3	öğren-	3
boğ-	3	halı	3	ört-	3
boy	3	hani	3	özle-	3
boya	3	haykır-	3	papağan	3
böylece	3	hayvan	3	rüya	3
bugün	3	hazır	3	saç-	3
buz	3	her+şey	3	sağla-	3
bük-	3	herhalde	3	sahil	3
büyü	3	hoşlan-	3	saklan-	3
büyülen-	3	ıslan-	3	savrul-	3
can	3	içeri	3	sevin-	3
cep	3	ihtiyar	3	sıkıl-	3
çalışma	3	ilerleme	3	soru	3
çatı	3	ilginç	3	sön-	3
çığlık	3	ilkbahar	3	suçlu	3
çıkma	3	incele-	3	sulama	3
çizgi	3	inşaat	3	süre	3
dans+et-	3	kahvaltı	3	sürüklen-	3
değ-	3	kalakal-	3	şaşkın	3
denizyıldızı	3	kalk-	3	tabak	3
dere	3	kapkaranlık	3	tabela	3
derken	3	karar	3	tak-	3
devam	3	kariş-	3	tamam	3
dik-	3	kaya	3	taş	3
doğa	3	kaybet-	3	tat	3
doğrul-	3	kepenk	3	tatlı	3
dök-	3	keşke	3	tavır	3
duygu	3	kırıksıslacık	3	tedirgin	3
düş	3	komşu	3	ter	3
düşünce	3	konu	3	titre-	3

ek-	3	kötü	3	turuncu	3
emin	3	küçücük	3	uçak	3
etkilen-	3	küçül-	3	ufaklık	3
evet	3	mayo	3	uğraş-	3
fısılda-	3	menekşe	3	uğultu	3
fikir	3	merak	3	ulaş-	3
geç	3	mırıldan-	3	umut	3
geçir-	3	ne+ol-	3	uygarlık	3
geniş	3	neredeyse	3	uyu-	3
gerek-	3	niye	3	uzun	3
gez-	3	nokta	3	ülke	3
gezegen	3	o+sırada	3	üstelik	3
üzere	3	bezeli	2	durum	2
üzül-	3	bir+an	2	dükkan	2
var-	3	bir+süre	2	düş+kıvrıklığı	2
yanak	3	bir+türlü	2	düzenli	2
yaramaz	3	bit-	2	ekle-	2
yaslan-	3	boya-	2	emret-	2
yaşlı	3	böylesine	2	eri-	2
yavru	3	buluş-	2	erkek	2
yazı	3	bükül-	2	fakat	2
yoksa	3	bürün-	2	fark	2
yorul-	3	cadde	2	felaket	2
zaten	3	canım	2	fırsat	2
zeytin	3	cansız	2	fişkır-	2
zıpla-	3	civar	2	geçen	2
abla	2	çaba	2	gerçekleş-	2
açıkla-	2	çabala-	2	gerin-	2
açılma	2	çamaşır	2	gezdir-	2
adam	2	çarşı	2	gıdıklan-	2
adım	2	çılıgın	2	gölge	2
ağabey	2	çizme	2	gönder-	2
ağız	2	çök-	2	görme	2
ağustos	2	çöl	2	görüntü	2
aile	2	çukur	2	göz+kapağı	2
alabildiğine	2	dakikalarca	2	gülme	2
almak	2	damla	2	gülüş-	2
aman	2	davran-	2	gün+boyu	2
an-	2	davranış	2	güven-	2
anda	2	dede	2	hala	2
anımsa-	2	değın-	2	hangi	2

ani	2	demek	2	harabe	2
arala-	2	demir	2	hareket	2
arası	2	derinlik	2	harika	2
araştır-	2	devlet+başkanı	2	hatırla-	2
arkadaş+ol-	2	dikenli	2	havlu	2
armağan	2	dikkat	2	hayat	2
asılı	2	dikkat+et-	2	hayır	2
asma	2	dinlen-	2	hayrola	2
at	2	diren-	2	hazırlan-	2
ata	2	dolan-	2	henüz	2
aydınlık	2	dolap	2	hey	2
bacı	2	dolaş-	2	hiç+kimse	2
bakış	2	dolunay	2	his-	2
balık	2	doluş-	2	ıslak	2
bambaşka	2	donan-	2	ısrar	2
başarı	2	döndür-	2	ışı-	2
belediye+başkanı	2	dönmek	2	ışını	2
belli	2	dönüş-	2	ihmal+et-	2
iklim	2	kulaç	2	peki	2
iliş-	2	kulak	2	pervaz	2
incecik	2	kullan-	2	peş	2
inme	2	kur-	2	pırıltılı	2
iyiden+iyiye	2	kuru	2	sabır	2
izleme	2	kuru-	2	sabırsızlık	2
jet	2	kurul-	2	saç	2
jumbo	2	kutla-	2	saçma	2
kabar-	2	kuvvet	2	sakın	2
kabul+et-	2	kuyruk	2	salata	2
kafile	2	kuyu	2	sar-	2
kalın	2	kuzu	2	sarın-	2
kanepe	2	küs-	2	satır	2
kap	2	lamba	2	sel	2
kapalı	2	madde	2	selam	2
kapan-	2	madem	2	sessizce	2
kapıl-	2	maviş	2	sığın-	2
kapkara	2	mele-	2	sımsıcak	2
kapla-	2	merhaba	2	sır	2
kaptır-	2	merkez	2	sırf	2
karşı	2	mevsim	2	siyah	2
kartal	2	meyve+ağacı	2	soba	2
kavur-	2	milyon	2	sokul-	2

kavuş-	2	minnacık	2	soluk	2
kayma	2	mor	2	suç	2
kaz-	2	mutfak	2	sula-	2
kazak	2	mutlaka	2	sürekli	2
kesil-	2	muzip	2	sürü	2
kıscacası	2	müjde	2	sürün-	2
kıvrıl-	2	müze	2	sütun	2
kıymetli	2	nereye	2	şakacı	2
kız	2	neşeli	2	şişir-	2
kız-	2	neyse	2	şöyle	2
kimisi	2	o+yüzden	2	tane	2
kirala-	2	oldukça	2	taraf	2
kiraz	2	olma	2	teklif	2
koca	2	olmak	2	televizyon	2
kol	2	oluştur-	2	topla-	2
komik	2	ot	2	toplan-	2
komodin	2	oyuncak	2	torun	2
kop-	2	önlük	2	toz	2
koru-	2	ördek	2	tozlu	2
koşar+adım	2	örneğin	2	tulumba	2
koşma	2	özellekle	2	turist	2
koştur-	2	patla-	2	tuttur-	2
koşuş-	2	paylaşma	2	tüy	2
kristal	2	pek+çok	2	ufuk	2
utan-	2	ailecek	1	bağdaş+kur-	1
uyarı	2	akış	1	bağırma	1
uzak	2	aksine	1	bağlantı	1
vali	2	alan	1	bağrış	1
vur-	2	alay+et-	1	bahar	1
yağış	2	alçal-	1	bahçıvan	1
yak-	2	aldır-	1	bakın-	1
yakalama	2	alev	1	bakma	1
yalan	2	alın	1	balıkçı+köyü	1
yani	2	alın-	1	banyo	1
yansıt-	2	alışveriş	1	barın-	1
yapabil-	2	alma	1	basıl-	1
yapmak	2	altı	1	basmak	1
yarın	2	altın+sarısı	1	bastırma	1
yarış-	2	amca	1	başak	1
yastık	2	anı	1	başar-	1
yavaşça	2	anlama	1	başı+sıkış-	1

yayı-	2	anlama-	1	başkası	1
ye-	2	anlaşma	1	başlama	1
yelken	2	anneanne	1	başlık	1
yemek	2	annes	1	bavul	1
yerleş-	2	apartman	1	bayan	1
yeşillen-	2	apayrı	1	baygın	1
yıkan-	2	aptal	1	bayrak	1
yıl-	2	ara+sokak	1	beceriksizce	1
yıldız	2	aradan	1	bekleme	1
yinele-	2	arayış	1	beklen-	1
yol+boyu	2	arkadaşlık	1	bekleyiş	1
yorgun	2	arma	1	bel	1
yorgunluk	2	arzula-	1	belirgin	1
yüksek	2	asfalt	1	bence	1
yüz-	2	asık	1	bent	1
yüzme	2	asıl	1	benze-	1
zorluk	2	asla	1	benzer	1
acele	1	ata-	1	bere	1
acele+et-	1	ateş	1	beri	1
acımasız	1	atla-	1	besle-	1
açıl-	1	avuç+içi	1	beslen-	1
açma	1	ayak+ucu	1	betonlaş-	1
adacık	1	ayar	1	bezgin	1
ağır	1	ayı	1	bırakış	1
ağıt+yak-	1	ayrı	1	bırakma	1
ağlama	1	ayrım	1	bildirilme	1
ağrı-	1	az+sonra	1	bilmişlik	1
ağustos+böceği	1	azal-	1	binmek	1
ahır	1	azıcık	1	bir+arada	1
ağşap	1	baca	1	bir+bakıma	1
bir+çırpıda	1	cesaret	1	dek	1
bir+daha	1	cevap+ver-	1	del-	1
bir+o+yana+bir+bu+yana	1	cevapla-	1	deli	1
bir+şey+ol-	1	ceza	1	delik	1
bir+tek	1	cıvıltı	1	delinme	1
bir+yandan	1	cisim	1	delir-	1
bir+zamanlar	1	civciv	1	demek+ki	1
birbirlerine	1	çağır-	1	den-	1
birer	1	çağrı	1	denge	1
birik-	1	çakıl+taşı	1	deniz+kaplumbağası	1
birtakım	1	çal	1	deprem	1

bitkin	1	çalı	1	der-	1
bitme	1	çaresiz	1	deri	1
bitmez	1	çarp-	1	derinleş-	1
bodur	1	çarpış-	1	ders	1
boğuş-	1	çarpma	1	deterjan	1
borçlu	1	çarşaf	1	deyince	1
borda	1	çat-	1	dış	1
boş	1	çatla-	1	dikil-	1
boyama	1	çekil-	1	dikkatli	1
boykotçu	1	çekmece	1	dile-	1
boz-	1	çevrili	1	dilek	1
böğür-	1	çıplak	1	dilim	1
böl-	1	çırpıntı	1	dimdik	1
bu+yüzden	1	çırpış	1	din-	1
buğday	1	çırpış-	1	dinle-	1
buğulu	1	çiçeklen-	1	dinlenme	1
buhar	1	çiçeklenme	1	dinme	1
buket	1	çit	1	dinmek	1
bulan-	1	çiz-	1	direk	1
bulantı	1	çocukluk	1	diyebil-	1
bulma	1	çoğalma	1	diz	1
buluntu	1	çok+geç-	1	diz-	1
bunal-	1	çok+geçmeden	1	dizil-	1
bundan	1	çöp	1	doğal	1
bundan+böyle	1	çöz-	1	dola-	1
bülbül	1	daire	1	dolaşma	1
büyüklük	1	dalgalan-	1	dolma	1
büyülü	1	dantel	1	domates	1
büyüme	1	daya-	1	dondur-	1
büyümek	1	dayama	1	dost+ol-	1
büyüt-	1	dayanak	1	dostluk	1
büzül-	1	değer	1	doyumsuz	1
canlan-	1	değişiklik	1	dökme	1
canlandır-	1	değiştiril-	1	dökül-	1
canlanma	1	değiştirme	1	dönme	1
canlılık	1	değme	1	dört	1
dört+bir+yana	1	fazla	1	film	1
dövme	1	fena	1	garipleş-	1
dua	1	fırlat-	1	gariplik	1
duman	1	fiskiye	1	gazete	1
durdur-	1	filan	1	geçici	1

durma	1	film	1	geçin-	1
duyarlı	1	garipleş-	1	geçirme	1
duygulan-	1	gariplik	1	geçiş	1
duyma	1	gazete	1	gelip	1
duyumsa-	1	geçici	1	geliş-	1
dümdüz	1	geçin-	1	gelişmiş	1
dünyanın+sonu	1	geçirme	1	gelme	1
düş-	1	geçiş	1	gelmek	1
düş+gücü	1	gelip	1	ger-	1
düşkün	1	geliş-	1	gerçi	1
düşle-	1	gelişmiş	1	gerek	1
düşünceli	1	gelme	1	gez	1
düşündü	1	gelmek	1	gezi	1
düşünmek	1	ger-	1	gıda	1
düzelme	1	gerçi	1	gitmek	1
eden	1	gerek	1	giyin-	1
efendi	1	gez	1	giyme	1
efsane	1	gezi	1	gizemli	1
ege	1	gıda	1	gizlen-	1
eğ-	1	gitmek	1	göğüs	1
eğitil-	1	giyin-	1	gök	1
eğlen-	1	giyme	1	gök+gürle-	1
eğlenceli	1	gizemli	1	gömlek	1
ekil-	1	gizlen-	1	gönderme	1
elbet	1	göğüs	1	gör	1
elbette	1	gök	1	göre	1
engel	1	gök+gürle-	1	görmek	1
er+geç	1	gömlek	1	görülme	1
erit-	1	gönderme	1	görünür	1
ertelen-	1	gör	1	göz+alıcı	1
eser	1	göre	1	gözlü	1
esinti	1	görmek	1	gözlük	1
eskiden	1	görülme	1	gözü+önünde	1
eşlik	1	görünür	1	gözü+yollarda	1
eşlik+et-	1	göz+alıcı	1	güçlü	1
etme	1	gözlü	1	güçlük	1
farklı	1	gözlük	1	güçsüzleş-	1
dört+bir+yana	1	fazla	1	güleç	1
dövme	1	fena	1	gülümseyiş	1
dua	1	fırlat-	1	gümbürtü	1
duman	1	fiskiye	1	günebakan	1

durdur-	1	filan	1	güneş+al-	1
güneş+işını	1	iade+et-	1	karmaşa	1
güneşsiz	1	içgüdüler	1	karşılık	1
günlerce	1	için+için	1	karşın	1
günün+birinde	1	içindeki	1	karyola	1
güven	1	ikili	1	kasırga	1
güzelim	1	ille	1	kaş	1
haberci	1	inanç	1	kat	1
hafif	1	inandır-	1	katılmak	1
hafta	1	inanılmaz	1	katman	1
hah	1	ince	1	kayalık	1
hal+hatır+sor-	1	indir-	1	kaybolma	1
hale	1	inek	1	kaydır-	1
hali	1	iniş	1	kaydırak	1
hapset-	1	ip	1	kaygan	1
hapşır-	1	ipek	1	kayık	1
harca-	1	ipeksi	1	kayısı	1
hasret	1	iri	1	kaynak	1
hastalan-	1	iskem	1	kazan-	1
hatta	1	ister-	1	kazma	1
havalandırma	1	iş+yeri	1	kedi	1
hayal	1	işaret+et	1	kendi-	1
hayalci	1	işe+yara-	1	kendini+al-	1
hayvancılık	1	işine+gel-	1	kepçe	1
haz+ver-	1	işit-	1	kere	1
hazırlama	1	iyi+et-	1	kes-	1
hazırlık	1	iyi+ki	1	kese	1
hazine	1	iz+bırak-	1	kesilme	1
her+an	1	izin+ver-	1	kesin	1
her+bir	1	izin+verme	1	keskin	1
her+kafadan+bir+ses+çık-	1	kaçır-	1	keyfini+çıkarma	1
herhangi+bir	1	kaçış-	1	keyifli	1
heyecanlı	1	kafa	1	kıkırda-	1
hışırıtı	1	kahve	1	kımılı	1
hızlan-	1	kahverengi	1	kıpırıtı	1
hızlı	1	kalabalıklaş-	1	kıpkırmızı	1
hiçbiri	1	kalem	1	kır	1
homurdan-	1	kalkış-	1	kır-	1
hop	1	kalma	1	kır+çiçeği	1
hopla-	1	kamaştır-	1	kırbaçlama	1
horoz	1	kan	1	kırgın	1

hoş	1	kap-	1	kırıl-	1
hüzün	1	kaplı	1	kırılma	1
ısı	1	kar-	1	kırıştır-	1
ısır-	1	karaltı	1	kırmızılı	1
ışıl-da-	1	karı	1	kırp-	1
ışır-	1	karın	1	kırpıştır-	1
ışıt-	1	karişim	1	kısa	1
kıvanç	1	kümes	1	netleş-	1
kıvrım	1	küpeşte	1	neymiş	1
kıvrımlı	1	kürek	1	nine	1
kıymetlen-	1	kürk	1	o+halde	1
kızgın	1	küskün	1	odun	1
kızgınlık	1	küstü	1	oğlum	1
kızıl	1	laboratuvar	1	ok	1
kızılılık	1	lacivertli	1	okşama-	1
kilitlen-	1	laf	1	okun-	1
kirlen-	1	lezzetli	1	ol	1
kirlet-	1	lütfen	1	olan	1
kirpik	1	maden	1	olanak	1
kişne-	1	mahalleli	1	oldu	1
kitap	1	mangal	1	olsa	1
kokla-	1	marifet	1	ol-unut-	1
konuk	1	martı	1	olur	1
korkuyor	1	masal	1	omuz	1
koskoca	1	matematik	1	on	1
koskocaman	1	melodi	1	on+bir	1
koş	1	mendirek	1	onayla-	1
koşmak	1	merdiven	1	onun	1
koşu	1	meteoroloji	1	ooo	1
kova	1	mızrak	1	ortalık	1
kovalamaca	1	mide	1	ortam	1
kovalamak	1	milas	1	otobüs	1
koy	1	minicik	1	otoyol	1
koyul-	1	modern	1	oturma	1
kök	1	morar-	1	oturmak	1
köpek	1	morlu	1	oturul-	1
köpür-	1	mucize	1	oyala-	1
kral	1	mutlak	1	oynama	1
krallık	1	mutluluk	1	oynaş	1
kucak	1	muzipçe	1	oynaş-	1
kucakla-	1	müdür	1	oynaşma	1

kucaklaş-	1	müthiş	1	oynat-	1
kulaç+at-	1	naftalin	1	oynatış	1
kulağına+inan-	1	naıl	1	oyuncu	1
kulaklı	1	nasıl+ol-	1	ozon	1
kurtar-	1	nazlan-	1	öbür	1
kurtarma	1	nazlı	1	ödü	1
kurtarmak	1	ne+kadar	1	öfke	1
kurtul-	1	neden+ol-	1	öfkelen-	1
kurula-	1	nedeniyle	1	öfkeli	1
kuşadası	1	nehir	1	ölgün	1
kuşak	1	nerede	1	ölme	1
kuşak+bağla-	1	nereden	1	önem	1
kül	1	neredesin	1	önem+ver-	1
önleye-	1	sapsarı	1	soğuk	1
öpücük	1	saran	1	soğuma	1
örül-	1	sarılı	1	sonuç	1
öt-	1	sark-	1	sorma	1
öte	1	sars-	1	sormak	1
öyleyse	1	sarsıl-	1	sorun	1
özen	1	sat-	1	söyleme	1
özenle	1	satıcı	1	söylemek	1
özlem	1	satıl-	1	su+altı	1
paket	1	satın+al-	1	sulamak	1
palavra	1	savunma	1	sundurma	1
palto	1	saygısızlık+et-	1	sus-	1
pamuk	1	sebze	1	suskun	1
pansiyon	1	sefer	1	sürükle-	1
parla	1	sefer+tası	1	süs	1
paylaş-	1	sekiz	1	süt	1
paytak	1	sembol	1	süzülme	1
pazar	1	sence	1	şaka	1
pek+çoğu	1	ser-	1	şakıma	1
pembe	1	serçe	1	şaşırtıcı	1
peşpeşe	1	serin	1	şehir	1
pike	1	serinle-	1	şenlik	1
piknik	1	sert	1	şırıltı	1
pişman+ol-	1	servis	1	şirket	1
pişmanlık	1	sevecen	1	şort	1
poz	1	sevinçle	1	şunlar	1
püskürt-	1	sevindir-	1	şüphelen-	1
rağmen	1	sevinme	1	tabaka	1

rahatça	1	sıcacık	1	taç	1
rahatlama	1	sıcaklık	1	tahta	1
randevu	1	sıçra-	1	tamamla-	1
rast-	1	sığdır-	1	tanı-	1
razı	1	sığınma	1	tanıma	1
rehber	1	sıkıca	1	tanımak	1
reklam	1	sıkıcı	1	tanış-	1
rica	1	sırada	1	taptaze	1
rutubet	1	sırtüstü	1	tarım	1
saatlerce	1	sıyrıl-	1	tarih	1
sabahleyin	1	sıyrılma	1	tarihi	1
saçmala-	1	sıziver-	1	tartışma	1
saçmalık	1	sızla-	1	taşgezegenden	1
sağlan-	1	sihirli	1	tatilci	1
sağma	1	sil-	1	tavan	1
sakla-	1	sisli	1	tehlike	1
salıncaklı	1	sistem	1	teklif+et-	1
samimiyet	1	siz	1	telaşlı	1
santral	1	soğu-	1	telefon	1
temas	1	uzanmak	1	yararlı	1
tembel	1	uzatıp	1	yardım	1
temiz	1	uzay+gemisi	1	yardımcı	1
temizle-	1	üretil-	1	yasla-	1
terk+et-	1	ürk-	1	yaş-	1
tılsım	1	ürküt-	1	yaşama	1
tırman-	1	ürper-	1	yaşan-	1
tip	1	üstele-	1	yaşat-	1
titret-	1	üşü-	1	yaşlan-	1
tombul	1	üşüme	1	yatıştır-	1
tomur	1	üzerinde	1	yay	1
tomurcuk	1	üzerine	1	yaz-	1
tomurcuklanma	1	üzüm	1	yazık	1
ton	1	vardı	1	yedi	1
top	1	varlık	1	yeğle-	1
topaç	1	vazgeç-	1	yelpazele-	1
toplama	1	vaziyet	1	yemek+ye-	1
toplum	1	veriş	1	yen-	1
topraklı	1	verme	1	yer+altı+suları	1
töre	1	virajlı	1	yere	1
tören	1	vişne	1	yerine	1
tuhaf	1	vur	1	yerleştirme	1

tut	1	vücut	1	yeryüzü	1
tutkun	1	yabancı	1	yeşillik	1
tutma	1	yağmurlu	1	yet-	1
tutsaklık	1	yakalama-	1	yeterli	1
tuzak	1	yakalan-	1	yetiş-	1
tükenmez	1	yakında	1	yığıl-	1
tüne-	1	yakından	1	yıka-	1
türlü	1	yakış-	1	yıkamak	1
tütme	1	yaklaştır-	1	yıkıl-	1
uçma	1	yakma	1	yılan	1
uçsuz+bucaksız	1	yala-	1	yitir-	1
uçurum	1	yalama	1	yoğun	1
uçuş-	1	yanaş-	1	yoğunlaş-	1
ufacık	1	yangın	1	yoğunluk	1
uğraşıl-	1	yanı	1	yokuş	1
umarım	1	yanılma	1	yola+koyul-	1
umma-	1	yanıt	1	yorgan	1
umutlan-	1	yanlışlık	1	yorucu	1
upuzun	1	yanma	1	yöne	1
utanç	1	yapay	1	yönel-	1
utangaç	1	yapma	1	yönetil-	1
uyar-	1	yapraklan-	1	yumuşacık	1
uygun	1	yapraklanma	1	yusyuvarlak	1
uyuma	1	yaptırmak	1	yuvarlak	1
uzaklaşma	1	yarar	1	yuvarlan-	1
yük	1				
yükleme	1				
yükselme	1				
yüzden	1				
yüzü+gör-	1				
yüzükoyun	1				
yüzünden	1				
yüzyıllarca	1				
zafer	1				
zamanlar	1				
zamanlı+zamansız	1				
zannet-	1				
zararlı	1				
zavallı	1				
zevk	1				
zor	1				

Ek 2. İncelenen hikâye kitabında yer alan deyimler ve kullanım sıklıkları

Kelime	f	Kelime	f	Kelime	f
fark+et-	15	yola+çık-	2	donup+kal-	1
her+zaman	7	yolunu+tut-	2	el+ele+ver-	1
iç+çek-	5	zarar+ver-	2	eli+boş+dön-	1
yok+ol-	5	acı+çek-	1	elinden+al-	1
ayağa+kalk-	4	ad+tak-	1	elinin+altında	1
canı+sıkıl-	4	ad+ver-	1	eskisi+kadar	1
hoşuna+güt-	4	akıl+erdir-	1	fırtına+çık-	1
kim+bilir	4	akıl+et-	1	gelip+geç-	1
sağa+sola	4	aklı+başında	1	geziye+çık-	1
söz+et-	4	aklı+er-	1	göç+et-	1
ayağa+fırla-	3	aklından+çık-	1	gör+bak	1
geri+dön-	3	alıp+verme	1	göz+ardı+et-	1
karar+ver-	3	alt+alta+üst+üste	1	göz+gezdür-	1
ne+yazık+ki	3	anlam+ver-	1	göz+kamaştır-	1
baş+salla-	2	arka+yüz	1	göz+yum-	1
başına+gel-	2	arkada+bırakmak-	1	gözden+kaybol-	1
göz+kırp-	2	ayağına+geçir-	1	göze+çarp	1
gün+kavuş-	2	bakış+at-	1	haber+ver-	1
her+biri	2	bal+gibi	1	haber+olsun	1
hoşça+kal	2	benden+söylemesi	1	hava+boz-	1
ısrar+et-	2	bir+hal+ol-	1	hiç+değilse	1
kanat+çırp-	2	bir+ol-	1	içi+sıkıl-	1
kendi+kendine	2	boy+ver-	1	iple+çekme	1
o+kadar	2	dalga+geç-	1	iş+işten+geç-	1
oyun+oyna-	2	dalıp+çık-	1	karşılık+ver-	1
sen+bilirsin	2	dikkat+çek-	1	kendini+alama-	1
söze+kariş-	2	diyecek+yok	1	kendini+kaptır-	1
yol+al-	2	diz+çök-	1	keyfini+çıkar-	1
kıyıya+çık-	1	tatıl+yapmak	1		
korktuğu+başına+gel	1	ter+bas-	1		
kulağına+fısılda-	1	üstesinden+gel-	1		
kulak+kabart-	1	veda+et-	1		
kuyruk+salla-	1	yanıt+ver-	1		
meşdan+oku-	1	yardıma+koş-	1		
meşdana+gel-	1	yer+al-	1		

müjde+ver-	1	yerine+getir-	1
ne+de-	1	yerini+al-	1
ne+oluyor	1	yol+bul-	1
nefes+al-	1	yol+göster-	1
nokta+koy-	1	yorgun+düş-	1
olan+oldu	1	yüreği+ağzına+gel-	1
omuz+sil-	1	zevk+al-	1
öpücük+kondur-	1		
özür+dile-	1		
peşine+takıl-	1		
sağ+sol	1		
selam+ver-	1		
sıkıntı+ver-	1		
soluk+soluğa+kal-	1		
sona+er-	1		
söz+ver-	1		
şaka+yap-	1		
şarkı+tuttur-	1		
tadına+doyum+olma	1		
takla+at-	1		

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE A1 ÖNCESİ DÜZEYDE ÖLÇME VE DEĞERLENDİRME*

*Nurşen ÇAĞLAK***

Öz: A1 öncesi düzey, yabancı dil öğretiminin temel çerçevesini oluşturan Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni'nin (D-AOBM) tamamlayıcı cildinde kendine yer bulmuştur. A1 düzeyinin altındaki ve dil öğrenimine yeni başlamış öğrencileri işaret eden A1 öncesi düzeyin hedef kitesini, temelde çocuklar ve göçmenler oluşturmaktadır. A1 düzeyi yeterliklerin dil öğrenimine yeni başlayanlar için yüksek görülmesi bu düzeyin ortaya çıkmasına neden olmuştur. Duyulan ihtiyaçtan ötürü yabancı dil olarak Türkçe (YADOT) öğretiminde A1 öncesi düzeye yönelik çalışmalar yapılmaya başlanmıştır. Giriş düzeyi için kitaplar ve bir başvuru rehberi mevcuttur ancak ölçme değerlendirme açısından yeterli kaynak olmadığı görülmüştür. Bu çalışmada A1 öncesi düzeyde ölçme değerlendirme yapmak amacıyla hazırlanmış olan sınavlardan ikisi olan Cambridge English: Young Learners Pre A1 Starters ve *Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi* ele alınmıştır. Sınavların düzeye uygunluklarını ve karşılaştırmalı olarak genel özelliklerini ortaya koymak amaçlanmıştır. Bunun sonucunda *Cambridge English: PreA1 Starters* sınavlarının çocuklara yönelik hazırlandığı, öğrencilerin dil düzeylerinin ve bilişsel yeterliklerinin göz önünde bulundurulduğu, sabit bir şablona sahip olduğu, değerlendirmenin nasıl yapılacağı konusunda bilgilendirme yapıldığı, okuma ve yazma becerisinin birlikte ele alındığı, hedef düzeye uygun olarak görsellerden yeterince faydalandığı, görevlerin ve soru türlerinin yeterlikler ile aynı doğrultuda olduğu tespit edilmiştir. *Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi* içerisindeki sınavın ise yetişkin göçmenlere yönelik olarak hazırlandığı, ileri düzeyler için uygun dilbilgisi yapılarına yer verdiği, her beceri için farklı görev türlerinin belirlendiği ancak dinleme becerisinin diğer beceriler içerisinde yer aldığı, sınava yönelik olarak ayrıca belirlenmiş kazanımlar, soru sayıları ve sınav süresi gibi konularda esnek bir yapıya sahip olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Ölçme ve değerlendirme, Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, A1 öncesi düzey, Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni, görev.

* Atıf Bilgisi / Citation: Çağlak, N. (2025). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde A1 Öncesi Düzeyde Ölçme ve Değerlendirme. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, (9), 39-56.

Geliş ve Kabul Tarihleri / Date of Arrival and Date of Acceptance: 27.10.2024-19.02.2025

Bu makale Turnitin benzerlik programı ile kontrol edilmiştir. / This article was checked with Turnitin.

Yazarlar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadırlar / The authors provide the following information

Araştırma ve Yayın Etiği / Research and Publication Ethics: Bu çalışmada Committee on Publication Ethics (COPE) kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur.

Yazarların Katkı Oranı / Authors' Contribution Rate: Bu makale tek yazarlıdır.

** Öğr.Gör. Yüksek İhtisas Üniversitesi, Ankara, Türkiye. E-posta: nursencaglak@gmail.com, ORCID: 0000-0003-3932-3950.

Measurement and Evaluation at Pre-A1 Level in The Teaching Turkish as a Foreign Language

Abstract: The pre-A1 level is included in the complementary volume of the Common European Framework of Reference for Languages (CEFR), which is the basic framework for foreign language teaching. Children and immigrants are the main target groups of the pre-A1 level, which refers to learners below the A1 level who have just started to learn a language. The fact that the A1 level is considered to be high for beginners has led to the emergence of this level. Studies on the pre-A1 level of teaching Turkish as a foreign language have started due to this need. It has been found that there are not enough resources in terms of assessment and evaluation, although there are books and a reference book for the introductory level. In this study, Cambridge English: Young Learners Pre A1 Starters and the Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi are discussed in this study. These are two exams designed for assessment and evaluation at the pre-A1 level. The aim was to show the suitability of the exams for this level and to compare the general characteristics of the exams. As a result, it was found that the Cambridge English: Pre A1 Starters exams were designed for children, taking into account the language level and cognitive abilities of the learners, following a fixed template, providing information on how to conduct the assessment, treating reading and writing skills together, making sufficient use of visuals according to the target level, and matching the tasks and question types to the competences. It was observed that the exam in Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi was prepared for adult immigrants, included high-level grammatical structures, set different types of tasks for each skill, but included listening as one of the skills, and had a flexible structure in terms of performance, number of questions, and time.

Keywords: Measurement and evaluation, Teaching Turkish as a foreign language, Pre-A1 level, Common European Framework of Reference for Languages, task.

Giriş

Diller İçin Avrupa Ortak Başvuru Metni (D-AOBM), yabancı dil öğretiminde bir standart oluşturması açısından önemli bir dönüm noktası olarak kabul edilmektedir. D-AOBM'nin tamamlayıcı cildinde A1 öncesi düzey için tanımlayıcıların yer alması, dil öğretiminde bu düzeye ilişkin bazı ihtiyaçların ortaya çıktığını göstermektedir (McElwee, Devine ve Saville, 2019, s. 215). Yabancı/ikinci dil öğrenme sürecinin başlangıcındaki kişileri ifade eden bu düzeye ait tanımlayıcılar ile ölçme ve değerlendirme gereksinimi doğmuş ve sınavlar geliştirilmeye başlanmıştır. A1 öncesi düzeydeki öğrencilerin dilde henüz üretme aşamasına tam olarak geçmiş olmaması ve kısıtlı bir söz varlığına sahip olması (D-AOBM, 2021, s. 243) hazırlanacak sınavların içeriklerini de şekillendirmektedir. Bu doğrultuda A1 öncesi düzeydeki öğrenciler için özel olarak geliştirilmiş sınavlar hazırlanmış ve bu sınavlar, öğrencilerin temel dil becerilerini ölçmeye yönelik tasarlanmıştır.

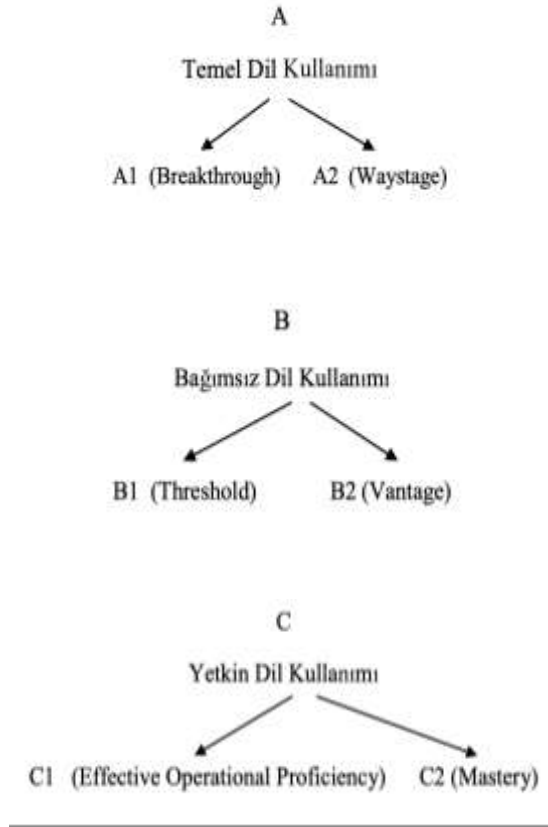
Bu makalede A1 öncesi düzeyde ölçme ve değerlendirme yapmak amacıyla hazırlanmış iki sınav, düzeye uygunluk, yeterlikler, hedef kitle, beceri alanları, görev sayısı ve türü, soru sayısı, değerlendirme ölçütleri ve süre bakımından karşılaştırılmıştır. Bu karşılaştırma, A1 öncesi düzeydeki dil öğrencileri için hazırlanmış sınavların temel özelliklerini ortaya koymayı ve dolaylı olarak yabancı dil olarak Türkçe (YADOT) öğretiminde A1 öncesi düzeydeki ölçme ve değerlendirme faaliyetleri açısından yol gösterici olmayı hedeflemektedir.

Kuramsal Çerçeve

A1 Öncesi Düzey

Yabancı dil öğretiminde standartları belirlemek için hazırlanmış ve YADOT öğretiminde de benimsenmiş olan D-AOBM, ilk olarak 2001 yılında Avrupa Konseyi tarafından yayımlanmıştır. Zaman içerisinde gelen eleştiriler ve yabancı dil öğretimi konusunda ortaya çıkan ihtiyaçlara göre güncellenmiştir ve 2020 yılında yeniden basımı yapılmıştır. *Tamamlayıcı Cilt* adıyla Türkçeleştirilen bu yeni baskıda, dil becerilerinin yanı sıra dil düzeyleriyle ilgili bazı değişiklikler yapıldığı görülmektedir.

2001 basımında dil öğrencileri için altı basamaktan oluşan bir çerçeve çizilmiştir (D-AOBM, 2001, s. 29). Bu düzeyler şu şekilde gösterilmektedir:

Şekil 1. D-AOBM Dil Düzeyleri (2001, s. 29)

2001'deki D-AOBM metinde A1 öncesi düzey müstakil bir dil düzeyi olarak yer almasa da sınırlı dilsel ve bilişsel yeterliklere uygun olarak yeni başlayanlar için belirlenmiş, ilk öğretimde oyunlarla öğretmeye uygun olduğu ve turizmle ilgili olduğu söylenen, basit ve genel görevlere yönelik şu tanımlayıcılar yer almaktadır:

Dilsel ifadeyi parmakla ya da başka bir hareketle destekleyerek basit alışverişler yapabilir

Gün, saat ve tarihi sorabilir ve söyleyebilir.

Bazı basit selamlaşma kalıplarını kullanabilir.

Evet, hayır, özür dilerim, lütfen, teşekkür ederim, kusura bakmayın diyebilir.

Adı, uyuğu ve medeni durumu gibi kişisel bilgileri içeren karmaşık olmayan bir formu doldurabilir.

Kısa ve basit bir kartpostal yazabilir (D-AOBM, 2001, ss. 36-37).

Tamamlayıcı ciltte ise söz konusu dil düzeylerinin vazgeçilmez olmadığı (D-AOBM, 2021, s. 40) vurgulanmış ve dil düzeylerinde bazı değişiklikler yapılmıştır. Artı seviyeler ve “A1 öncesi” düzey eklenmiştir. Bu düzeylerle beraber “A1 öncesi, A1, A2, A2+, B1, B1+, B2, B2+, C1, C2, C2 üstü” olarak bir sınıflandırma yapılmıştır. A1 öncesi düzey “öğrenenin henüz üretken bir kapasite kazanmadığı ancak bir kelime ve kalıplaşmış ifade birikimine bağlı olduğu bir yeterlik grubu olan A1 seviyesinde doğru bir dönüm noktası” (D-AOBM, 2021, s. 247) ve bu düzeydekiler de “A1 seviyesinin altında yer alan ancak dil öğrenimine yeni başlayanlar” olarak tanımlanmıştır (D-AOBM, 2021, s. 41). A1 öncesi düzeye ihtiyaç duyulmasının sebebi olarak A1 düzeyi yeterliklerinin yeni dil öğrencileri için çok yüksek olması (Huynh, Miyazaki ve Tani, 2018, s. 64; Duc, My, Miyazaki ve Tani, 2020, s. 295) ve genç öğrenirler için tanımlayıcıların olması gerekliliği (Alexiou ve Stathopoulou, 2021, s. 11) görülmektedir.

Sonradan eklenen düzeylerden C2 düzey üstü için hiç tanımlayıcı bulunmazken A1 öncesi düzeyin tanımlayıcılarına bazı kategorilerde rastlanmaktadır. A1 öncesi düzeyin tanımlayıcıları için ikisi de ilkököl ve ortaokul düzeyindeki öğrencilere yönelik geliştirilmiş İsveç Dil Seviyeleri (Swiss Lingualevel) ve Japon CEFR-J projeleri dayanak kabul edilmiştir. CEFR-J’de dil düzeylerine ait verilen alt kategoriler şu şekildedir (Togo ve Negishi, 2012, s. 7):

Tablo 1. CEFR-J Alt Kategorileri (Togo ve Negishi, 2012, s. 7)

CEFR	-	A1	A2	B1	B2	C1	C2
CEFR-J	Pre-A1	A1.1	A2.1	B1.1	B2.1		
		A1.2	A2.2	B1.2	B2.2		
		A1.3					

CEFR-J’de Pre-A1 düzeyi için belirlenmiş “Resimli bir kitapta yer alan ve sözlü etkinlikler yoluyla zaten aşına olduğum kelimeleri tanıyabilirim” ve “Büyük ve küçük harfleri tanıyabilirim” gibi tanımlayıcıların (Togo ve Negishi, 2012, s. 8), genç öğrenciler düşünülerek hazırlandığı aşıkardır (Rutson-Griffiths, 2018, ss. 87-88).

D-AOBM’de A1 öncesi için belirlenen tanımlayıcıların basit ve genel görevlerle ilgili olduğu ve yaş grubundan bağımsız olarak geliştirildiği belirtilmektedir ancak Alexiou ve Milton (2020, s. 108), A1 öncesi düzey tanımlayıcılarının çok küçük yaştaki bir öğrencinin profilini çizdiğini söylemektedir. Benzer bir görüşle McElwee, Devine ve Saville (2019, s. 217), A1 öncesi düzeyin hedef kitlesinin büyük çoğunluğunu çocukların oluşturmasının, kazanımların buna yönelik olarak

belirlenmesine sebep olduğunu söylemektedir. Ek olarak çocukların üstbilişsel farkındalık, dil girdisini işleme, stratejileri kullanma, dünya bilgisi gibi açılardan daha az yetkin olmalarının tanımlayıcıları yorumlarken dikkate alınması gereken bir unsur olduğunu vurgulamaktadırlar.

YADOT Öğretiminde A1 Öncesi Düzey

YADOT öğretiminde A1 öncesi düzeye yönelik olarak Polat ve diğerleri tarafından hazırlanmış *Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi* ise D-AOBM'nin okuryazar bir gruba yönelik yazıldığını ancak okuma yazma bilmeyen veya yeterli eğitim almamış bireylerin A1 düzeyine çıkmasının mümkün olmadığını söyleyerek “sıfır düzey” ile A1 arasında “eşik düzey” olarak kabul edilebilecek A1 öncesi düzeye ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedirler (Polat vd., 2018, ss. 6-7). Bu neticede A1 öncesi düzeyin hedef kitlesi şu şekilde belirlenmiştir:

Tablo 2. Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi Düzeyi Hedef Kitleleri (Polat vd., 2018, s. 16)

GRUP A	Okuryazarlar
GRUP B	Okuryazarlık düzeyi yetersiz olanlar
GRUP C	Okuryazar olmayanlar
GRUP D	Okuryazarlık öncesi düzeydekiler

Göçmenler dahil yetişkinlerin de öncelendiği rehber, 8 bölümden oluşmaktadır. Rehberde A1 öncesi düzeye ait iletişimsel beceriler, dil malzemeleri, hedef kitlenin öğrenme düzeyleri ile ölçme ve değerlendirme bölümü yer almaktadır.

Türkiye Maarif Vakfı (TMV) tarafından yayımlanan *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretimi Programı* (TYDÖP, 2020, s. 23) A1 düzeyini İlköğretim I. Kademe'den başlatmaktadır ve Okul Öncesi Dönemi için “Başlangıç” olarak belirtilen dil düzeyine şu şekilde yer vermektedir:

Tablo 3. TYDÖP Kademelere Göre Yapılandırılması

Okul Öncesi Dönemi	36-48 Ay	Başlangıç I
	49-60 Ay	Başlangıç II
	61-72 Ay	Başlangıç III

Programda, kazanımlar oluşturulurken A1'den okul öncesi için uygun olanların seçildiği ve bunlara eş değer yeni kazanımların eklendiği belirtilmektedir (TYDÖP, 2020, s. 93). Kazanımlar “Dinleme/İzleme Becerisi, Konuşma Becerisi, Erken Okuryazarlık Becerisi” başlıkları altında ele alınmıştır. Programda A1 öncesi düzey olduğuna dair herhangi bir ibare bulunmasa da A1 düzeyinin ilkökul birinci kademede başlaması okul öncesi dönemdeki sürecin A1 öncesi olduğuna işaret etmekte ve programdaki kazanımlar ile D-AOBM'de A1 öncesi düzey için verilmiş bazı tanımlayıcılar benzerlik göstermektedir. Benzerliklerin sayısını artırmak ve daha fazla kazanım ile tanımlayıcı arasında ilişki kurmak mümkündür. Söz konusu kazanım-tanımlayıcı benzerliklerinin örnekleri şunlardır:

Tablo 4. TYDÖP Okul Öncesi Dönemi Kazanımları ile Benzerlik Gösteren D-AOBM A1 Öncesi Düzey Tanımlayıcıları

TYDÖP Okul Öncesi Dönemi Kazanımlar	D-AOBM A1 Öncesi Düzey Tanımlayıcılar
Temel soru ifadelerini tanır.	Konuşmanın yavaş ve anlaşılır biçimde yapılması ve anlamayı desteklemek için görseller ve el hareketleri ile desteklenmesi ve gerekirse tekrarlar yapılması koşuluyla kısa, çok basit soru ve ifadeleri anlayabilir.
Temel soru ifadelerini söyler.	Bir şeye işaret edebilir ve ne olduğunu sorabilir.
Sayıları tanır. Ritmik sayar.	Günlük karşılıklı konuşmalarda basit sayıları kullanabilir ve onları anlayabilir.
Yönergeleri tanır.	Özellikle resimler varsa aşına olduğu, gündelik bağlamlarda kullanılan çok kısa ve basit yönergeleri anlayabilir.
Yakın çevresindeki nesnelerin adını tanır.	Çok yavaş, açık bir şekilde konuşulması koşuluyla basit ve kısa kayıtlardaki hali hazırda bildiği kelimeleri/işaretleri, isimleri ve rakamları tanıyabilir.
Yiyecek-içecek adlarını tanır. Yemek araç gereçlerinin adlarını tanır.	Resimli hazır yemek restoran menüsü veya aşına olduğu kelimeleri içeren resimli kitap gibi resimler eşliğindeki kelimeleri/işaretleri tanıyabilir.
Konum/yer bildiren ifadeleri tanır.	Arkadaşlarından veya meslektaşlarından gelen çok basit not ve mesajlardaki zamanları ve yerleri kısaltmalar olmaması koşuluyla tanıyabilir.
Selamlaşma, tanışma ve vedalaşmayla ilgili temel kalıp ifadeleri tanır.	Basit selamlama biçimlerini tanıyabilir.

TYDÖP Okul Öncesi Dönemi Kazanımlar	D-AOBM A1 Öncesi Düzey Tanımlayıcılar
Selamlaşma, tanışma ve vedalaşmayla ilgili temel kalıp ifadeleri söyler.	Temel kişisel bilgileri (ör. isim, adres, aile, uyruk) vererek kendisi hakkında kısa öbekler üretebilir. İnsanlarını selamlayabilir, ismini söyleyebilir ve basit bir şekilde izin alabilir.
Duygularla ilgili basit ifadeleri söyler.	Beden dili eşliğinde “mutlu” veya “yorgun” gibi basit sıfatları kullanarak nasıl hissettiğini ifade edebilir.

YADOT öğretiminde çocuklara ve yetişkenlere A1 öncesi düzey için hazırlanmış kitaplar olduğu görülmüştür. Bu kitapların, geçici sığınmacı statüsünde bulunan dil öğrencileri başta olmak üzere çeşitli grupların ihtiyaçları neticesinde ortaya çıktığı düşünülmektedir.

Ankara Üniversitesi TÖMER tarafından hazırlanmış olan *İlk Adım Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Yetişkinler İçin Türkçe-Arapça Çift Alfabeli İlk Okuma-Yazma Kitabı* isimli çalışma Suriyeli öğrenciler hedeflenerek hazırlanmıştır (Gündüz, 2021, s. 290). Kitapta öncelikli olarak Latin alfabesinin öğretilmesi amaçlansa da dört dil becerisine yönelik etkinlikler olduğu da görülmektedir. Benzer şekilde Gazi Üniversitesi TÖMER tarafından *Yabancılar İçin Türkçe Öğretim Seti*'ne ek olarak yayımlanmış olan *Yabancılar İçin Türkçe - Giriş* kitabının da A1 öncesi düzeye yönelik olarak hazırlandığını söylemek mümkündür. Kitaptaki bazı konular A1 düzeyi ile örtüşse de genel olarak kelime öğretiminin hedeflendiği görülebilmektedir. Bunlara ek olarak Yunus Emre Enstitüsü, Bahçeşehir Üniversitesi, TMV ve Hayat Boyu Öğrenme Genel Müdürlüğü'nün çocuklara yönelik hazırlanmış olduğu ve A1 öncesi düzey için hazırlanmış olarak kabul edilebilecek kitaplara da rastlanmıştır.

Yöntem

Bu çalışmada A1 öncesi düzeyde ölçme ve değerlendirme yapmak amacıyla hazırlanmış iki sınav çeşitli kriterler açısından karşılaştırılmaktadır. Araştırmada *Cambridge English: Young Learners Pre A1 Starters* ve *Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi* sınavları ele alınmıştır. Sınavlar düzeye uygunluk, yeterlikler, hedef kitle, beceri alanları, görev sayısı ve türü, soru sayısı, değerlendirme ölçütleri ve süre açısından incelenmiştir. Veri toplama sürecinde her iki sınavın içerik ve yapılarına ilişkin çeşitli veriler derlenmiştir. Bunun için yayımlanmış örnek sınavlara ve varsa sınav kılavuzlarına başvurulmuştur.

Nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizinin tercih edildiği çalışmada, araştırma konusuna uygun dokümanlar belirlendikten sonra veriler toplanmış, analiz edilmiş ve yorumlanmıştır. YADOT öğretiminde A1 öncesi düzeyde ölçme ve değerlendirme sürecinin mevcut durumunun tespit edilmesi ve uluslararası düzeyde A1 öncesi düzeye yönelik hazırlanmış sınavlarla karşılaştırılabilmesi için *Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi* ve *Cambridge English: Young Learners Pre A1 Starters* incelenmiştir. Bu inceleme ile her iki sınavı belirtilen kriterler açısından karşılaştırması ve genel özelliklerinin ortaya konulması amaçlanmıştır.

Bulgular ve Yorum

A1 Öncesi Düzeyde Ölçme ve Değerlendirme

D-AOBM’de yer alan A1 öncesi düzey tanımlayıcıları hedef dilin konuşulduğu ülkeye yeni gelen göçmenler, haftada birkaç saat dil öğrenenler ya da çocuklar için ölçme yaparken bir yol haritası oluşturmaktadır (McElwee, Devine ve Saville, 2019, s. 226). A1 öncesi öğrencilerin büyük çoğunluğunu çocukların oluşturması sebebiyle ölçme ve değerlendirme süreçleri buna göre şekillenmiştir (McElwee, Devine ve Saville, 2019, s. 217). Genç öğrenirlerin bilişsel yetenekleri, bilgi düzeyleri, kültürel deneyimleri ve ana dillerindeki becerileri gelişme sürecinde olduğu için (Field, 2018, s. 135; Shaw ve Weir, 2007, s. 2; Rixon ve Papp, 2018, s. 198) ikinci/yabancı dilde A1 öncesi düzeyde ölçme ve değerlendirme yaparken sınav geliştirme süreçlerinde bellek kapasiteleri, üstbilişsel farkındalıkları ve dünya bilgilerinin sınırlılığı (Meadows, 2006, s. 127; Mills ve Keil, 2004, s. 19) göz önünde bulundurulmalıdır.

Ölçme değerlendirmenin önemli bir parçasını oluşturan sınavlar, A1 öncesi düzeyde keskin sınırlara sahip değildir ancak *Cambridge English: Young Learners Pre A1 Starters* yol göstericidir. A1 öncesi düzeyde Türkçe öğretmek amacıyla için hazırlandığı ifade edilen ve yayımlanmış olan sınavlardan biri, *Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi* içinde yer almaktadır.

Cambridge English: Young Learners Pre A1 Starters

Cambridge English: Young Learners sınavlarının A1 öncesi düzeyinin; somut fikirlere odaklanan, okuma ve yazma becerilerinin sınırlı olduğu, görevlerin resimlerle desteklendiği bir yapıya sahip olduğu görülmektedir. 7-12 yaş arası genç öğrencilere yönelik hazırlanmış olan sınavla (Cambridge Assessment English, 2021, s. 5), çocuklara dil öğrenimi için iyi bir temel oluşturmak ve ebeveynler ile öğretmenlere öğrencilerin dil düzeylerini göstermenin amaçlandığı düşünülmektedir (Petrović ve Damjanović, 2015, s. 2). Sınavın temel özellikleri şunlardır:

Tablo 5. Cambridge English PreA1 Starters Sınavı Genel Özellikleri (Cambridge Assessment English, 2021, s. 6)

A1 Öncesi	Süre	Görev Sayısı	Soru Sayısı
Dinleme	Yaklaşık 20 dakika	4	20
Okuma ve Yazma	20 dakika	5	25
Konuşma	3-5 dakika	4	-
Toplam	Yaklaşık 45 dakika		

Buna göre sınavda dört temel dil becerisine yer verildiğini ancak okuma ve yazma becerilerinin birlikte ölçüldüğünü söylemek mümkündür. Cambridge English tarafından öğretmenler için yayımlanan el kitabında görevlerin içerikleri, soru tipleri, ölçülmesi hedeflenen yeterlikler ve örnek sınavlar mevcuttur.

Pre A1 Starters için “Dinleme ve Konuşma” ile “Okuma ve Yazma” başlıkları altında verilen ve D-AOBM ile bağlantılı olduğu ifade edilen (Cambridge Assessment English, 2021, s. 7) yeterlikler şu şekildedir:

Tablo 6. Cambridge English Pre A1 Starters Sınavı Ölçülmesi Hedeflenen Yeterlikler

Dinleme ve Konuşma	Okuma ve Yazma
<p>İngiliz alfabesindeki harfleri duyduğunda anlayabilir.</p> <p>Kısa, basit ifadelerle verilen bazı basit sözlü talimatları anlayabilir.</p> <p>İsim, yaş, sevilen şeyler veya günlük rutin gibi kendisiyle ilgili bazı basit sözlü soruları anlayabilir.</p> <p>İnsanların isim, cinsiyet, yaş, ruh hali, görünüş veya ne yaptıkları gibi bazı çok basit sözlü tanımlarını anlayabilir.</p> <p>Günlük hayatındaki nesnelere hakkında kaç tane olduğu, rengi, boyutu veya konumu gibi bazı çok basit sözlü açıklamaları anlayabilir.</p> <p>Tanıdık soru ve cevapların kullanıldığı bazı çok kısa konuşmaları anlayabilir.</p> <p>Aile, hayvanlar, okul veya ev eşyaları gibi bazı tanıdık kişi veya nesnelere adlandırabilir.</p> <p>Bazı nesne ve hayvanların sayısı, rengi, boyutu veya konumu gibi konularda çok temel tanımlarını yapabilir.</p> <p>Çok basit sorulara tek kelimelerle veya 'evet/hayır' şeklinde yanıt verebilir.</p>	<p>Sorular da dahil olmak üzere bazı basit cümleleri okuyabilir ve anlayabilir.</p> <p>Çok basit bir dille yazılmış bazı çok kısa hikayeleri takip edebilir.</p> <p>İngiliz alfabesinin harflerini yazabilir.</p> <p>İngiliz alfabesini kullanarak ismini yazabilir.</p> <p>Kelimeleri, kelime gruplarını ve kısa cümleleri kopyalayabilir.</p> <p>Bazı çok basit kelimeleri doğru heceleylebilir.</p>

Yeterliklerin basit talimatlar, yakın çevre ve günlük hayat temaları üzerinde şekillendiği görülmektedir. Pre A1 Starters sınavında öğrencilerinden harfleri, ailesini, hayvanları, sayıları, günlük hayatındaki nesnelere, okul ve ev eşyalarını tanımasının yanı sıra basit sözlü tanımlar yapabilmesi, basit sözlü talimatları anlaması ve basit cevaplar verebilmesi beklenmektedir. Temel soru ifadelerini tanıma ve cevap verme, yakın çevresindeki nesnelere adını ve sayıları bilme açısından TYDÖP kazanımları ile benzerlik göstermektedir ancak TYDÖP içerisinde yiyecek-içecek isimleri, konum/yer bildiren ifadeler, selamlaşma ifadeleri ve duygularla ilgili okul öncesi kazanımları da mevcuttur. D-AOBM A1 öncesi düzey tanımlayıcılarında da Pre A1 Starters yeterlikleri haricinde yiyecek-içecek, zaman ve yer ifadeleri ve duygulara da yer verilmiştir.

“Eşleştirme, not alma, 3 seçenekli çoktan seçmeli, boyama/renklendirme” şeklinde 4 görevden oluşan dinleme bölümünde, her görev için beşer soru mevcuttur. Adaylardan renkleri, sayıları, çevresindeki basit nesnelere bilmesi beklenmektedir (Cambridge Assessment English, 2021, s. 11). Görevler, genç öğrenirlerin kelime dağarcığı düşünülerek hazırlanmış ve hayvanlar, oyuncaklar, ev ve okul gibi çocukları ilgilendiren ifadelerle yer verilmiştir. Dinleme

kayıtlarında yer alan seslendirilenler, Amerikan ve İngiliz İngilizcesi konuşan çocuklar ve yetişkinlerdir. Çok yavaş sayılmayacak bir yavaşlıkta ve net bir şekilde konuşmaktadırlar. Adayların her kaydı iki kez dinleyeceği ve bu durumun onlara bildirilmesi özellikle vurgulanmıştır (Cambridge Assessment English, 2021, s. 12).

Okuma ve yazma bölümünde her birinde beş soru olan beş görev mevcuttur. Görev tipleri “doğru/yanlış, görselden hareketle verilen cümlelere evet/hayır yazma, karışık verilen harflerle görseli verilen kelimeyi yazma, ifadelerden uygun olanlarla boşluk doldurma, görsele göre soruları cevaplama” olarak çeşitlendirilmiştir (Cambridge Assessment English, 2021, s. 17). Her görevde görsellerden yararlanılmıştır. Fotoğraf-kamera gibi karıştırılması mümkün olan ve adayların ana diliyle yalancı eşdeğerliğe sahip olan kelimelere dikkat edilmesi gerektiği belirtilmektedir (Cambridge Assessment English, 2021, s. 18).

Konuşma bölümünde ise konuşulan kişi ve aday arasında geçecek 4 görev bulunmaktadır. Adaylardan kendisi hakkındaki kişisel sorulara kısa cevaplar vermesi, gösterilen nesnelere ne olduğunu söylemesi, görselden hareketle sorulan basit soruları yanıtlaması beklenmektedir (Cambridge Assessment English, 2021, s. 23).

Formatın her zaman aynı kaldığı bu sebeple sınava giren adayların kendilerinden ne beklendiği konusunda bir fikrinin olduğu belirtilen sınavla ilgili kılavuzda dilbilgisi listesi, sözcük listeleri ve örnek cevaplarla birlikte soru ifadeleri de bulunmaktadır. Kelime listesinde “hayvanlar, vücudun bölümleri, kıyafetler, renkler, aile ve arkadaşlar, yiyecek içecekler, sağlık, ev, nesnelere, isimler, sayılar, yer yön ifadeleri, okul, spor, fiiller, zaman, oyuncaklar, ulaşım, hava, iş, dünya” başlıklarıyla yer alan ifadeler düzeylere göre sınıflandırılmıştır. Örneğin A1 öncesi düzeyde adaydan sağlıklıyla ilgili herhangi bir kelimeyi bilmesi beklenmezken 20’ye kadar olan sayıları bilmesi yeterli görülmüştür.

Sınavın dinleme ile okuma ve yazma bölümleri standart bir değerlendirmeye sahip olduğu için kılavuzda bunlarla ilgili bilgi yer almaktadır ancak konuşma becerisinin değerlendirilmesiyle ilgili detaylı açıklamalar mevcuttur. Konuşma becerisinin değerlendirilmesi, bir değerlendirici tarafından yapılmaktadır. Değerlendirici “kelime bilgisi, sesletim, etkileşim” başlıklarını 0-5 puan üzerinden değerlendirmektedir. Kelime bilgisinin değerlendirilmesine kullanım sıklığı ve oranı ile kontrol dahilken sesletimde vurgu ile ağız/aksan özellikleri de dikkate alınmıştır. Etkileşim başlığı altında ise iletişim kurabilme, gerekli ifadeleri kullanabilme ve akıcı olma becerileri aranmaktadır (Cambridge Assessment English, 2021, s. 79).

Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi Sınavı

Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi içerisinde yer alan A1 öncesi düzey sınavı *Cambridge English: Young Learners* sınavlarından farklı olarak göçmenler başta olmak üzere yetişkinler düşünülerek hazırlanmıştır (Polat vd., 2018, s. 155). Her beceri için birkaç örnek senaryo bulunmaktadır. Bunların sayısının artırılabilceği, soru yönergelerinin mümkün olduğu kadar kısa ve anlaşılır olması gerektiği eklenmiştir (Polat vd., 2018, s. 156).

Dört temel dil becerisinin ölçüldüğü sınav için, her becerinin alt alanları ve tanımlanabilecek betimlemeleri ile kullanılabilir görev türleri belirlenmiştir. Ancak görev türlerine göre değişiklik gösterebileceği öne sürülerek sınav süresi belirtilmemiştir (Polat vd., 2018, s. 156). Ek olarak becerilerin nasıl değerlendirileceği, değerlendirme ölçütlerinin neler olduğu, görevler içerisinde yer alacak madde sayıları gibi bilgilere de rastlanmamıştır. Sınav hakkındaki genel bilgiler şu şekildedir:

Tablo 7. Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi Düzeyi Sınavı Genel Özellikleri (Polat vd., 2018, ss. 155-156)

Alan	Alt Alan	Tanımlanabilir Betimlemeler	Görev Türü
Okuma	Anlama Sesletim	Yön belirleme bilgisini okuma Bilgilendirici yazıları okuma Yönergeleri okuma	Çoktan seçmeli sorular Sözcükleri bulma Tanıma/anlama
Dinleme	Anlama Tanımlayabilme Tepki verme Muhatap alma	Canlı bir etkinliği dinleme Duyuruları, yönergeleri dinleme Radyo/ses kaydı dinleme	Çoktan seçmeli sorular Boşluk doldurma Sayıları/harfleri/heceleri bulma Tanıma/anlama
Konuşma	Sözlü anlatım Sözlü üretim Karşılıklı konuşma Diyalog Monolog	Selamlaşma Kendini tanıtmaya Hislerini açıklama	Sözlü üretim Karşılıklı konuşma Tepki/yanıt verme

Alan	Alt Alan	Tanımlanabilir Betimlemeler	Görev Türü
Yazma	Yazılı üretim Aktarma	Yazışma Formları doldurma Çevrimiçi iletişim Mesaj yazma Not bırakma/yazma	Sayıları/harfleri/heceleri bulma Harfleri (yazıbirimleri)/heceleri (seslemleri)/sözcükleri bulma

Alt alanlar, betimlemeler ve görev türlerinden hareketle hazırlanmış Yazılı Anlatım/Yazılı Üretim için 7, Okuma Anlama becerisi için 4 ve Konuşma/Sözlü Üretim/Karşılıklı Konuşma için de 4 senaryo olduğu görülmüştür. Dinleme becerisi alanlar içerisinde yer almasına rağmen örnek senaryolar içerisinde ayrıca bulunmamaktadır, yazılı anlatım/yazılı üretim içerisindeki bazı senaryolarda öğrenciden bir metni dinlemesi beklenmektedir. Senaryolarda ileri düzey dilbilgisi yapıları kullanılmıştır. Ayrıca yönergelerin A1 öncesi düzey için anlaşılır olmadığı ve görsellerden yeterince yararlanılmadığı düşünülmektedir.

Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi kılavuzunda belirtilen A1 öncesi düzeyi hedef kitlelerinden okuryazarlık öncesi düzeydekiler, okuryazar olmayanlar ve okuryazarlık düzeyi yetersiz olanlar bu sınavın dil becerilerini ölçmeyi hedeflediği kitlenin dışında kalmaktadır. Sınavın okuryazar kitle için hazırlanmış olduğu varsayılmaktadır. Buna ek olarak sınav içerisinde “Türkiye Göç İdaresi Genel Müdürlüğü, iş başvuru formu, iş ilanı, sigara içmek, Halk Eğitim Merkezi” gibi ifadeleri içerisinde barındırıyor olması yetişkinlerin hedef alındığını düşündürmektedir. Bu durum *Cambridge English: Young Learners Pre A1 Starters* sınavları ile arasındaki farklılıkların temel nedenlerindedir.

Sınav senaryoları içerisinde yer alan göç idaresine gitme, iş başvurusunda bulunma, ilk yardım kursunda yönergeleri uygulama gibi durumlar, A1 öncesi düzeyde beklenen temel selamlaşma/tanışma ifadeleri, basit bilgiler verme, günlük nesnelere ve aktiviteleri bilme yeterlikleri ile uyuşmamaktadır.

Cambridge English: Young Learners Pre A1 Starters ve *Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi* sınavlarının özelliklerini şu şekilde özetlemek mümkündür:

Tablo 8. A1 Öncesi Düzeyi Sınavların Genel Özellikleri

	Cambridge English: Young Learners Pre A1 Starters	Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi
Hedef Grup	7-12 yaş arası genç öğrenirler	Göçmenler başta olmak üzere yetişkinler
Sınav Süresi	Yaklaşık 45 dakika	-
Beceri Alanları	Dinleme Okuma-Yazma Konuşma	Okuma Dinleme (Alan olarak belirlenmesine rağmen ayrıca görev bulunmamaktadır.) Konuşma Yazma
Görev Sayısı	13	Belirsiz, duruma göre değişebilir.
Görev Türü	Eşleştirme Not alma 3 seçenekli çoktan seçmeli Boyama/renglendirme Doğru/yanlış Evet/hayır yazma Karışık verilen harflerle görseli verilen kelimeyi yazma Boşluk doldurma	Çoktan seçmeli sorular Sözcükleri bulma Tanıma/anlama Boşluk doldurma Sayıları/harfleri/heceleri bulma Sözlü üretim Karşılıklı konuşma Tepki/yanıt verme Harfleri (yazıbirimleri)/heceleri (seslemleri)/sözcükleri bulma
Soru Sayısı	Konuşma hariç 45 soru	Belirsiz, duruma göre değişebilir.
Değerlendirme Ölçütleri	Okuma-yazma ve dinleme standart Konuşma için kelime bilgisi, sesletim ve etkileşim	-

Sonuç

Yabancı dil öğrenme ihtiyacının artması; öğrencilerin hedef kitlesini, dil düzeylerini ve ihtiyaçlarını da çeşitlendirmiştir. Bu doğrultudaki *Cambridge English: Young Learners Pre A1 Starters* ve *Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi* düzey sınavları, farklı hedef kitlelere ve amaçlara yönelik tasarlanmış olduklarından önemli farklılıklar göstermektedir. *Cambridge English: Young Learners Pre A1 Starters* sınavı, 7-12 yaş arası çocuklara hitap etmekte ve somut kavramlara odaklanarak temel dil becerilerini ölçmektedir. Bu sınav; dinleme, okuma, yazma ve konuşma becerilerini yapılandırılmış bir biçimde değerlendirirken görevlerin resimlerle desteklenmesinin, genç öğrencilerin dil becerilerini ölçmek için uygun olduğu düşünülmektedir. Öte yandan *Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi* rehberi içerisindeki sınav, yetişkin göçmenler için tasarlanmış olup çeşitli sosyal etkileşim senaryolarını içermektedir. Ancak bu sınavın içerik ve dilbilgisi açısından daha karmaşık yapılar içermesi, A1 öncesi düzeydeki temel dil yeterlikleriyle örtüşmemekte ve hedef kitlenin ihtiyaçlarını yeterince karşılayamamaktadır. Sonuç olarak her iki sınav da belirli kitlelerin dil öğrenme süreçlerine katkı sağlasa da *Cambridge English: Young Learners Pre A1 Starters* sınavı, çocukların temel dil becerilerini geliştirirken daha uygun bir model sunarken Türkçe rehberi, göçmenlerin ihtiyaçlarını yeterince karşılamaktan uzak kalmaktadır. Bu durum dil öğretiminde hedef kitleye uygun materyal ve değerlendirme araçlarının önemini bir kez daha vurgulamaktadır.

Öneriler

- YADOT öğretiminde A1 öncesi düzeyi oluşturan dil öğrencilerinin yaşları başta olmak üzere temel özelliklerinin belirlenmesi, hazırlanacak sınavların görev türü, dil düzeyi, bilişsel yük gibi özellikler açısından hedef grup için daha uygun olmasını sağlayacaktır. Sınav tasarımında hedef kitleyi, onların öğrenme ihtiyaçlarını ve yaşadıkları sosyal ortamları dikkate almak, dil öğretiminde etkili ve uygun araçlar geliştirilmesine katkı sağlayacaktır. Sınavlar, hedef kitlelerin farklılaşan ihtiyaçlarını daha iyi karşılamak için daha esnek ve uyarlanabilir hâle getirilebilir.
- A1 öncesi düzeyi için kazanımlara uygun olacak şekilde kelime ve dilbilgisi listelerinin hazırlanması, sınav hazırlama sürecinde yol gösterici olacaktır.
- YADOT öğrenen A1 öncesi düzeydeki öğrenciler için sınavlarda, dilbilgisel yapıların ve kelime dağarcığının çok karmaşık olmamasına özen gösterilmelidir ve gereksiz zorluklardan kaçınılmalıdır. Bunun yerine öğrencilerin temel dil becerilerini ölçen basit, açık ve anlaşılır sorular kullanılabilir.
- Sınavların etkililiğinin ve uygunluğunun değerlendirilebilmesi için öğrenci ve öğretici geri bildirimleri ölçme ve değerlendirme sürecine dâhil edilebilir.

Kaynakça

- Alexiou, T. ve Milton, J. (2020). Pic-Lex: A new Tool of Measuring Receptive Vocabulary for Very Young Learners. W. Zoghbor ve T. Alexiou (Eds.), *Advancing ELT Education* içinde (ss. 103-113). Dubai, UAE: Zayed University Publications.
- Alexiou, T. ve Stathopoulou, M. (2021). The Pre-A1 level in the Companion Volume of the Common European Framework of Reference for Languages. *Research Papers in Language Teaching and Learning*, 11(1), 11-29.
- Cambridge Assessment English. (2021). *Cambridge English Qualifications: Pre A1 Starters, A1 Movers and A2 Flyers Handbook for Teachers*.
- D-AOBM. (2021). *Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni: Öğrenme, Öğretme ve Değerlendirme* (Tamamlayıcı Cilt). Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı.
- Duc, V. H., My, H. N. T., Miyazaki, Y. ve Tani, S. (2020). A Pilot Study to Infer CEFR Can-Do Statements based on a Japanese Document Classification Method Including the Pre-A1 Level. *9th International Congress on Advanced Applied Informatics (IIAI-AAI)* içinde (ss. 294-297). Doi: <https://doi.org/10.1109/IIAI-AAI50415.2020.00065>
- Field, J. (2018). The Cognitive Validity of Tests of Listening and Speaking Designed for Young Learners. Papp, S. ve Rixon, S. (Eds.), *Examining Young Learners: Research and Practice in Assessing the English of School-age Learners* içinde (ss. 128-200). Cambridge: UCLES/Cambridge University Press.
- Gündüz, F. (2021). İlk Adım Türkçeyi Yabancı Dil Olarak Öğrenen Yetişkinler İçin Türkçe-Arapça Çift Alfabeli İlk Okuma-Yazma Kitabı'nın İncelemesi. *Asya Studies-Academic Social Studies/Akademik Sosyal Araştırmalar*, 5(17), 289-298.
- Huyng, M. N. T., Miyazaki, Y. ve Tani, S. (2018). Inferring CEFR Reading Comprehension Index Based on Japanese Document Classification Method Including Pre-A1 Level. *JSISE Research*, 33(2), 64-69.
- McElwee, S., Devine, A. ve Saville, N. (2019). Introducing CEFR Pre-A1 Descriptors for Language Instruction and Assessment: Consequences, Opportunities and Responsibilities. *Zeitschrift für Fremdsprachenforschung*, 30(2), 215-232.
- Meadows, S. (2006). *The Child as Thinker: The Development and Acquisition of Cognition in Childhood* (2. bs.). London: Routledge.
- Mills, C. M. ve Keil, F. C. (2004). Knowing the Limits of One's Understanding: The Development of an Awareness of an Illusion of Explanatory Depth. *Journal of Experimental Child Psychology*, 87, 1-32.
- Petrović, L. P. ve Damjanović, I. (2015). Performance-based and Authentic Assessment for Cambridge YLE Starters Exam. *4th International Conference Teaching English to Young Learners: Assessment and Learning* (5-6 June 2015) Serbia, 1-14.
- Polat, Y., Köse, D., Peçenek, D. ve Durmuş, O. A. (2018). *Yabancı Dil Olarak Türkçe İlk Kazanımlar İçin Başvuru Rehberi A1 Öncesi*. Ankara: Yunus Emre Enstitüsü Yayınları.

- Rixon, S. ve Papp, S. (2018). The Educational Contexts of the Teaching of English to Young Learners and the Roles of Assessment. Papp, S. ve Rixon, S. (Ed.), *Examining Young Learners: Research and Practice in Assessing the English of School-age Learner* içinde (ss. 18-69). Cambridge: UCLES/Cambridge University Press.
- Rutson-Griffiths, Y. (2018). Creation of Pre-A1 Level Self-access Materials for University Students Using CEFR-J. *Hiroşima Bunkyo Kadın Üniversitesi Dergisi* (広島文教女子大学紀要), 53, 85-97.
- Shaw, S. D. ve Weir, C. (2007). *Examining Writing: Research and Practice in Assessing Second Language Writing*. Cambridge: UCLES/Cambridge University Press.
- Tono, Y. ve Negishi, M. (2012). The CEFR-J: Adapting the CEFR for English Language Teaching in Japan. *Framework & Language Portfolio (FLP) SIG Newsletter*, 8 5-12.
- TYDÖP. (2020). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretim Programı*. İstanbul: TMV Yayınları.

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ÖĞRETİMİNDE ÇİZGİ ROMANLARLA DEYİM ÖĞRETİMİ “MARTİN EDEN” ÖRNEĞİ*

*Havva Gökçe ÇAVDAR PAKSOY***

Öz: Yabancı dil öğreniminde söz varlığı çok önemlidir. Söz varlığı terimi bir dilde olan tüm sözcükleri, deyimleri, atasözlerini kapsamaktadır. Ancak tüm sözcükler, kalıp sözler (deyimler, atasözleri vb.) öğrencilerin karşısına hemen çıkmaz. Dil düzeylerine uygun olarak hazırlanan metinlerde geçer. Öğrencilerin düzeylerine göre tasarlanan ders kitapları dört temel beceri ilkesine göre şekil alır. Okuma dersleri ve materyalleri öğrencilerin sözcük, deyim ve atasözlerini öğrenmesi için oldukça önemlidir. Öğrencilerin dil düzeyleri arttıkça ders kitapları dışında okuma becerisi için hazırlanmış, Türk ve dünya edebiyatından anlam bütünlüğü korunacak şekilde sadeleştirilen otantik metinler de kullanılmaktadır. Her ne kadar sadeleştirme çalışmaları yapılsa bile bu metinler yine de uzunluğunu korumaktadır. Ancak bu metinler çizgi roman türünde tasarlanırsa hem ders içi hem de serbest zamanda okuma etkinliği olarak kullanılabilir. Büyük bir kısmı görsellerden oluşan çizgi romanlarda anlatımı kısa tutmak, anlamı kuvvetlendirmek için deyimlerden de oldukça faydalanılmaktadır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, C1 düzeyi için çizgi romanlarla deyim öğretimi için bir öneri sunmak amacıyla hazırlanan bu çalışmada, nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Çalışmada, çizgi roman türünde yeniden tasarlanmış olan Jack London’ın Martin Eden romanı incelenmiştir. İnceleme sonucunda 23 deyim saptanmıştır. Yabancılar Türkçe öğretiminde deyimlerin öğretilmesinde çizgi romanların katkısı olacağı düşünülmektedir.

Anahtar kelimeler: Deyimler, çizgi romanlar, yabancı dil olarak Türkçe öğretimi, C1 düzeyi, Martin Eden.

* Atıf Bilgisi / Citation: Çavdar Paksoy, H. G. (2025). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Çizgi Romanlarla Deyim Öğretimi “Martin Eden” Örneği. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, (9), 57-70.

Geliş ve Kabul Tarihleri / Date of Arrival and Date of Acceptance: 02.12.2024-19.02.2025

Bu makale Turnitin benzerlik programı ile kontrol edilmiştir. / This article was checked with Turnitin.

Yazarlar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadırlar / The authors provide the following information

Araştırma ve Yayın Etiği / Research and Publication Ethics: Bu çalışmada Committee on Publication Ethics (COPE) kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur.

Yazarların Katkı Oranı / Authors’ Contribution Rate: Bu makale tek yazarlıdır.

Açıklama / Explanation: Bu çalışma, Balıkesir Üniversitesi’nin düzenlediği 9. *Uluslararası Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Kongresi*’nde sunulan “Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Çizgi Romanlarla Deyim Öğretimi ‘Martin Eden’ Örneği” başlıklı sözlü bildiriden genişletilerek üretilmiştir.

** Abant İzzet Baysal Üniversitesi, Türkçe Eğitimi Anabilim Dalı doktora programı öğrencisi. E-posta: gkccavdar@gmail.com ORCID: 0000-0003-1813-2725.

Teaching Idioms With Comics in the Teaching Turkish as a Foreign Language “Martin Eden” Example

Abstract: When learning a foreign language, vocabulary is very important. Vocabulary includes all the words, idioms and proverbs in a language. However, not all of these words and phrases (idioms, proverbs, etc.) are immediately available to the student. They appear in texts designed for their level. Textbooks for different levels of language learning are designed in accordance with the four basic skills principles. For students to learn words, idioms and proverbs, reading lessons and materials are very important. As the students' language level increases, authentic texts from Turkish and world literature are also used. These are prepared for different reading levels than textbooks and are simplified in a way that preserves the integrity of meaning. Although these texts have been simplified, they still retain their length. However, they can be used as reading activities both in class and in free time if they are designed in the comic genre. In comics, which are largely visual, idioms are also used to keep the narrative short and to reinforce the meaning. Document analysis, one of the qualitative research methods, was used in this study. It was prepared to present a proposal for teaching idioms with comics at C1 level in Teaching The Turkish as a foreign language. Jack London's novel Martin Eden, which is a comic book adaptation, was the subject of the study. As a result of the analysis, 23 idioms were identified. The use of comics in teaching idioms in The Teaching Turkish to foreigners.

Keywords: Idioms, comics, teaching Turkish as a foreign language, C1 level, Martin Eden.

Giriş

Değişen ve gelişen dil öğretim ortamlarında okuma becerisi ve sözcük öğretimi için tasarlanan kalın, çok sayfalı kitaplar yerini betimlemesi görsellerle yapılan kısa tümceli, bağlama uygun sözcük ve kalıp sözlü çizgi romanlara bırakmaktadır. Çizgi romanlar yeni bir tür olmamakla birlikte dil öğretiminde, özellikle yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde serbest zaman olarak okuma etkinliği için son zamanlarda kullanılmaya başlanmıştır. Teknolojinin gelişmesi, çizgi roman oluşturabilen yapay zekâ araçları ve programların çoğalması, çizgi roman oluşturma sürecini kısaltmakta öğrencilerin ve öğreticilerin kurgu metinler oluşturarak kolaylıkla çizgi roman tasarlamasına yardımcı olmaktadır. Tekin ve İlhan (2022, s. 214) “Dijital Çizgi Romanın Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanımı: Erasmus Öğrencilerinin Deneyimleri” adlı çalışmalarında web 2.0 aracı Pixton’da oluşturulan çizgi romanı 8 hafta gibi kısa bir sürede temel seviyede Türkçe öğrenen yabancı öğrenciler için Türkçenin daha kolay ve zevkli hâle geldiğini gözlemlemişlerdir.

Her öğrencinin öğrenme biçimi farklıdır. Görsel ve kısa yazılar öğrencinin dikkatini çekmekte, derse katılımını artırmaktadır. Dile ait kelimelerin, günlük ifade kalıplarının öğretiminde yine günlük hayatın içinden alınmış örneklerin yer aldığı çeşitli materyaller kullanılabilir (Doğan, 2014, s. 93). Bu materyaller

arasında çizgi romanlar da bulunmaktadır. Çizgi romanlar kurguya uygun görsellerle desteklenmiş, metinle iç içe olan bir türdür. Dil öğretiminde özellikle okuma anlama becerisine, öğrencinin okuduğunu anlayabilmesi ve öğrendiği dile ait kalıp sözleri bağlam içinde görüp öğrenebilmesine katkı sağlayan önemli bir araçtır. Öğrencilerin kelime hazinelerinin zenginleştirilmesinde ve okuma becerilerinin geliştirilmesinde çizgi romanlar, görsellerin ön plana çıkması sebebiyle önemli bir etkiye sahiptir (Uslu Üstten ve Pilav, 2016, s. 602).

Çizgi romanlar A1-A2 düzeylerinde günlük dil kalıplarını öğrenme konusunda, B1- B2 düzeylerinde deyim ve atasözlerini öğrenmede öğrencilere kolaylık sağlayabilir. Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni’nde (D- AOBM) (2020, s. 135) “Belirli somut durumlarla ilgili temel kelime/ işaret ve öbek birikimine sahiptir.” tanımlayıcısına göre hazırlanan bir metin A1 düzeyinde okuma metninde olması gereken kelime ve öbek yapıyı işaret etmektedir. Temenni sözcükleri bu düzeyde öbek birikim kavramını desteklemektedir. Örneğin A1 düzeyinde tasarlanan metinde yemek yiyen biri olduğu bilgisini okuyan öğrenci aynı bağlam içerisinde “Afiyet olsun.” söz öbeğini de okuyup anlayabilmektedir. Çizgi romanlardaki görseller, anlatılan hikayeye uyumludur. Karşılıklı konuşma, hareket, duygu, düşünce ve tepkiler gibi romandaki tüm unsurlar görsellerde ifade edilebilir. Oxford (1990, s. 116), çizgi romanlarda yer alan görsellerin, çizimlerin, ipuçlarının ve ipuçlarını göstermede kelimelerden çok daha iyi olduğunu savunmuştur.

1920’lerde yayımlanan Tintin, (TenTen olarak biliyoruz), Red Kit ve Şirinler birçok dile çevrilerek önce basılı çizgi roman olarak yüzlerce çocuk ve yetişkin tarafından okunmuş, ardından gelişen teknolojiyle çizgi film olarak gösterilmiş hem çizgi romanları hem de çizgi filmleri büyük bir başarı elde etmiştir.

Zaman içinde dünyada gelişen durumlara göre çizgi romanlar da değişmiş ve artmıştır. Son zamanlarda, Türk ve dünya klasikleri çizgi roman türüne uyarlanmaya başlanmıştır. Böylece bu eserlerin çok fazla okuyucuya ulaşması sağlanmıştır. Otantik metinlerin çizgi roman türüne uyarlanmasının dil öğretiminde kolaylıkla kullanılmasına olanak tanıyacağı düşünülmektedir. Araştırmamızda da Jack London’ın dünyaca ünlü romanı Martin Eden çizgi roman uyarlaması yabancı dil olarak Türkçe öğrenen ileri düzey öğrencilere deyim öğretimi amacıyla bir öneri olarak kullanılmıştır.

Çizgi romanlar, görsel ve kısa cümlelerden oluşmaktadırlar. Bu özelliklerinden dolayı dil öğretiminde çizgi romanlardan yararlanılabilir. Çizgi romanlar ayrıca kısa cümlelerle akıcılığı sağlarken anlamayı ve öğrenmeyi hedefler. Deyimler de duygu ve düşünceleri dikkati çekecek şekilde uzlaşım ve içinde doğduğu dil konuşurlarının tecrübelerine göre oluşmuş kalıp ifadelerdir. Deyimler, “genel olarak gerçek anlamından az çok ayrı, kendine ait bir anlam taşıyan kalıplaşmış söz öbeği, tabir.” (TDK, <https://sozluk.gov.tr/>) şeklinde tanımlanır. Deyimlerin

tümcedeki, bağlamdaki görevi anlatımı akıcı hale getirmek ve ifadenin gücünü arttırmaktır. Aksan (2015, s. 39), bir dilde yer alan deyimlerin söz varlığı içerisinde değerlendirilebileceğini ve o dili konuşan toplumun anlatımındaki gücünü, başarısını benzetmeye ve düşündürmeye olan eğilimini deyimler sayesinde gösterebileceğini söyler. Çizgi romanlarda betimlemeler görsellerle okuyucuya aktarılırken kısa cümlelerle diyaloglar ve iç sesler verilmektedir. Bu diyaloglarda, ifade gücünü artırmak için de deyimlerle desteklenmektedir. Bu bağlamda çizgi romanlarla deyimlerin benzer özellikleri olduğu söylenebilir.

Otantik metinler, çizgi roman olarak tasarlandığında çok sayfalı olan orijinal metinler daha az sayfaya ineceğinden, öğrencilerin serbest zamanlarında bu türü okuma isteğinin artacağı düşünülmektedir. Ayrıca uzun ve karmaşık betimlemeler görsellerle desteklenerek bağlama uygun deyimlerle ifade edilince dil öğrencilerinin ilgisini çekecektir. Örneğin, bir çizgi roman sahnesinde burnundan solumak deyimi bir karakterin çok sinirli olarak resmedildiği panelde kullanılabilir. Görsellerden ve kısa cümlelerden oluşan çizgi romanların, dil öğretiminde serbest zaman etkinliği olarak okuma için kullanımı uygun olacaktır. D-AOBM ders kitabı ve yardımcı materyal yazarlarına genel standart önermektedir (Deniz ve Uysal, 2010, s. 243). Serbest zaman olarak okuma tanımlayıcıları D- AOBM’de (2020, ss. 62-63) şu şekilde gösterilmiştir. Bu ölçek hem kurgu hem de kurgu olmayan yazılı veya işaret dilindeki metinleri kapsar. Bunlar kişinin ilgi alanına bağlı olarak okuduğu diğer metin tiplerinin yanı sıra, yaratıcı metinleri, farklı metin türlerini, dergi ve gazete makalelerini, internet günlüklerini veya biyografileri içerebilir.

Tablo 1. D-AOBM, serbest zaman olarak okuma

	Serbest zaman etkinliği olarak okuma
C2	İnce tarz ayrımlarını ve hem örtük hem de açık anlamı fark edip takdir ederek farklı türlerde klasik olan veya gündelik anlatım içeren edebî veya edebî olmayan metinler de dâhil olmak üzere hemen hemen tüm metin tiplerini okuyabilir.
C1	Belli bölümleri yeniden okuyabilmesi ve dilerse kaynak araçlara ulaşabilmesi koşuluyla çeşitli edebî metinleri okuyabilir ve fark edip takdir edebilir. Dilin standart biçiminde veya aşına olduğu bir ağzında üretilmiş çağdaş edebî ve kurgu olmayan metinleri, biraz zorluk yaşayarak ve örtük anlam ve fikirleri fark edip takdir ederek okuyabilir.
B2	Büyük ölçüde bağımsız olarak, okuma tarzı ve hızını farklı metinlere (ör. dergiler, daha karmaşık olmayan romanlar, tarih kitapları, biyografiler, gezi günlükleri, rehberler, şarkı sözleri, şiirler) uyarlayarak ve uygun başvuru kaynaklarını titizlikle kullanarak kendi zevki için okuyabilir. Yeterli zamanı olması ve sözlük kullanabilmesi koşuluyla güçlü bir olay örgüsü olan ve karmaşık olmayan, ağırdal dil kullanmayan romanları okuyabilir.
B1	Daha geniş bir izleyici için hazırlanmış gazete/dergilerin film, kitap, konser vb. anlatımlarını okuyabilir ve ana noktalarını anlayabilir. Karmaşık olmayan bir dil ve tarz kullanılması koşuluyla basit şiir ve şarkı sözlerini anlayabilir. Yüksek kullanım sıklığına sahip gündelik dil kullanan anlatılardaki, kılavuzlardaki ve dergi makalelerindeki yer, olay, açıkça ifade edilen duygu ve bakış açısı betimlemelerini anlayabilir. Temelde bir yolculuktaki olayları ve yazarın tecrübe ve keşiflerini anlatan bir seyahat günlüğünü anlayabilir. Düzenli sözlük kullanımı yardımıyla açık ve doğrusal bir akışa ve yüksek sıklık derecesi olan günlük dil kullanımına sahip hikâyelerin, basit romanların ve çizgi romanların olay örgüsünü takip edebilir.
A2	Yüksek kullanım sıklığına sahip sözcüklerle gündelik dilde, aşına olduğu somut durumları betimleyen kısa, basit hikâyeleri ve çizgi romanları okuyabilecek kadar anlayabilir. Somut, gündelik konularla (ör. hobiler, spor, serbest zaman etkinlikleri, hayvanlar) ilgili kısa dergi raporları veya kılavuz girişlerinde belirtilen ana noktaları anlayabilir. Kısa anlatılan ve birinin hayatını anlatan basit bir dille oluşturulmuş betimlemeleri anlayabilir. Bir fotoğraf hikâyesinde (ör. yaşam tarzı üzerine bir dergide) neler olduğu ve karakterlerin nasıl olduğu hakkında izlenim oluşturabilir. Bir kişinin (ör. bir ünlünün) kısa betimlemesinde verilen bilginin çoğunu anlayabilir. Basit bir dilde ve açık bir şekilde oluşturulmuş olması koşuluyla öngörülebilir bir yapı izleyen bir olayı (ör. Oscar Ödülleri) bildiren kısa bir makalenin ana noktasını anlayabilir.
A1	Basit kelimelerle anlatılmış gündelik etkinliklerle ilgili kısa, resimli anlatımları anlayabilir. Görsellerin içerik hakkında çok fazla tahminde bulunmasına yardımcı olması koşuluyla resimli hikâyelerdeki kısa metinleri ana hatlarıyla anlayabilir.
A1 öncesi	Tanımlayıcı yok.

1. Amaç

Bu çalışma yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde *Martin Eden* çizgi romanında geçen deyimlerin C1 düzeyinde Türkçe öğrenen yabancılarla öğretilmesinde öneri amacıyla hazırlanmıştır.

2. Problem

Görsellerin ön planda olduğu kısa cümlelerden oluşan çizgi romanların dil öğretiminde kullanılması okuma derslerini çekici hâle getirebilir. Ancak kısa cümlelerin içinde anlamı kuvvetlendiren uzun betimlemelerin yerine iki ya da fazla sözcükten oluşan söz varlığının önemli unsurlarından deyimlere sık rastlanır. Gerek metin türü gerekse deyimlerin çerçeve metinde C1 düzeyinde

olmasından dolayı öğrenci bu düzeye gelene kadar söz varlığını genişletmiş ve Türkçenin özelliklerini içselleştirmiş olmaktadır. Deyimler, dillerin aynı zamanda toplumdan izler taşır, bu izler Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde (D-AOBM) (2020, s. 140) toplumbilimsel uygunluk tanımlayıcılarından “Sosyalleşme, alt seviyelerde temel rutinleri takip etme, muhatapın/ muhatapların farklı davranmasını gerektirmeden (B2 seviyesinden yukarı) ve deyimsel ifadeler, kinaye/ imâ ve mizah (C seviyelerinde) kullanma” tanımlayıcısından kolaylıkla çıkarılır. Çizgi romanlar kurgu metinlerdir, serbest zaman etkinliği olarak da okunabilir. Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde (2020, s. 62) “Hem kurgu hem de kurgu olmayan yazılı veya işaret dilindeki metinleri kapsar, bunlar kişinin ilgi alanına bağlı olarak okuduğu diğer metin tiplerinin yanı sıra, yaratıcı metinleri, farklı metin türlerini, dergi ve gazete makalelerini, internetten günlüklerini veya biyografilerini içerebilir.” Ayrıca çerçeve metinde metinlerin uzunluğu, çeşitliliği ve resim olup olmaması işlevsel hale getirilen anahtar kavramlar içinde yer almaktadır. Çalışmada Türkçe deyim öğretimi için kullandığımız Jack London’ın *Martin Eden* adlı eserinin çizgi roman türüne uyarlanması ve dil öğretiminde kullanılmasının önemli bir sebebi hem otantik metin olması, hem de çizgi roman türünün gerektirdiği kısa tümce içermesidir. Çizgi romanların Türkçe öğretiminde kullanılması için hazırlanan diğer çalışmalar başlangıç düzey için web 2.0 araçlarından yararlanılan kurgu metinlerin olması, dil öğretimine verdiği katkının önemi ile alana katkı sağlamaktadır. Bu çalışmada en önemli detay otantik metnin çizgi roman türüne başarıyla uyarlanmış olması ve dil öğretim amacı gütmemesidir. Serbest zaman etkinliği olarak okuma anlama etkinliği için oldukça ideal bir kitap olduğu düşünülmektedir.

3. Yöntem

3.1. Veri Toplama Yöntemi

Araştırmada nitel araştırma yöntemlerinden doküman analizi kullanılmıştır. Doküman analizi araştırılması amaçlanan olgu ve olgular hakkında bilgi içeren yazılı materyallerin analizini kapsar. Dokümanlar, nitel araştırmalarda etkili bir şekilde kullanılması gereken önemli bilgi kaynaklarıdır. Bu tür araştırmalarda, araştırmacı ihtiyaç duyduğu veriyi gözlem ya da görüşme yapmaya gerek kalmadan elde edebilir. Bu durumda doküman incelemesi araştırmacıya zaman ve maliyet tasarrufu sağlayacaktır. “Araştırmacı, dokümanlardan elde edeceği verileri araştırmada elde edilen verileri desteklemek, çürütmek veya bulduğu sonuçlara alternatif açıklamalar getirmek amacıyla kullanabilir” (Yıldırım ve Şimşek, 2011, ss. 187-197). Bu araştırmada doküman olarak Aude Samama tarafından resimlenen, Olcay Kunan tarafından Türkçe’ye çevrilen Jack London’ın *Martin Eden* çizgi romanı kullanılmıştır. Söz konusu çizgi romanın inceleme sonucunda 23 deyim tespit edilmiştir. Tespit edilen deyimler orta

düzeyden itibaren bağlam ve ders içinde öğrenciler tarafından öğrenilmekte ve C1 düzeyinde içselleştirilmiş olmaktadır.

4. Bulgular

Çizgi romanlar, görsel ve metinsel öğeleri birleştirerek dil öğrencilerine etkili bir öğrenme deneyimi sunmaktadır. Uslu Üstten ve Pilav (2016, s. 599) çalışmalarında kurguladıkları anlama metnini hem düz metin hem de çizgi roman metni olarak iki farklı öğrenci grubuna okutmuş, çizgi romanların okuduğunu anlama becerisinin kavrama basamağının geliştirilmesinde düz metne göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır.

Çalışma konusunu oluşturan, Jack London’ın *Martin Eden* romanının, çizgi roman türünde yeniden tasarlanması ve Fransızca kopyasından Türkçeye çevirisi D-AOBM’nde hem genel okuduğunu kavrama hem serbest zaman etkinliği olarak okuma tanımlayıcılarını içerdiği saptanmıştır. Yukarıdaki görselde D-AOBM serbest zaman olarak okuma tanımlayıcıları bulunmaktadır. B1 düzeyi arasında olan “Düzenli sözlük kullanımı yardımıyla açık ve doğrusal bir akışa ve yüksek sıklık derecesi olan günlük dil kullanımına sahip hikâyelerin, basit romanların ve çizgi romanların olay örgüsünü takip edebilir.” tanımlayıcısına göre çizgi roman türünün orta ve yüksek düzey dil öğrenirleri için uygun olduğu belirlenmiştir. *Martin Eden* çizgi romanında 23 deyim saptanmıştır.

Söz konusu deyimler şunlardır: “yoluna girmek, can atmak, ağzının payını vermek, karşısına çıkmak, hoşuna gitmek, ağzını bıçak açmamak, düş/hayal kırıklığına uğramak, yolunu kaybetmek, son bulmak, el üstünde tutmak, yüz üstü bırakmak, yolunu bulmak, kalbini kırmak, karşı çıkmak, yol göstermek, yeni bir sayfa açmak, ele almak, ağzı çok laf yapmak, öfkeden deliye/çılığa dönmek, rağbet görmek, maruz kalmak, gözleri yaşarmak, akılda tutmak”.

Deyimler, konuşmalara renk katarken, aynı zamanda duyguları ve durumları ifade etmede kısa ve etkili yoldur. Örneğin, “yoluna girmek” deyimini, bir şeyin düzene girmesi veya başarılı bir hale gelmesi anlamında kullanılırken, “can atmak” deyimini, birine ya da bir şeye yoğun bir istek ve heves duyulmasını ifade eder. “Ağzının payını vermek” ise, birine karşılık vermek, onu susturmak anlamında kullanılır. Ayrıca “hoşuna gitmek” deyimini, bir şeyin beğenilmesi veya sevilen bir şeyin yapılması anlamına gelirken, “ağzını bıçak açmamak” deyimini, birinin suskun kalması, konuşmaması durumunu anlatır. Bu deyimler, kişisel ilişkilerde, duygusal durumları ifade etmede ya da bir durumu açıklamada oldukça etkili birer araçtır. Bunun dışında, “düş/hayal kırıklığına uğramak” deyimini, bir beklentinin ya da umudun boşa çıkması sonucu yaşanan hayal kırıklığını ifade ederken, “yolunu kaybetmek” deyimini, kişinin doğru yola ulaşamaması ve zor durumda kalması anlamında kullanılır. Türkçede deyimlerin birçoğu, bir kişinin ruh halini ya da bir olayın seyrini aktarıırken, bir yandan da insan ilişkilerindeki çeşitli ince duyguları yansıtır. Örneğin, “el üstünde tutmak”

deyimi, birini çok değerli görmek ve ona büyük bir saygı göstermek anlamına gelirken, “yüz üstü bırakmak” deyimi ise, birini zor bir durumda yalnız bırakmak ve ona yardım etmemek anlamında kullanılır.

Deyimler bir dilde kısa ancak özlü anlatım için kullanılan kalıp sözlerdir. Deyimlerin sözcükleri ya da sözcük dizilişi değiştirilemez. Örneğin “Ağzını bıçak açmıyordu.” (Lapiere, 2021, s. 11, panel 1) “Ağzını jilet açmıyor.” şeklinde kullanılamaz.

Deyimler en az iki sözcükten oluşur, çok kısa bir zaman dilimini anlatmak için ‘Kaşla göz arasında’ bu tür deyimlere örnektir, ancak tümce düzeyinde deyimler de vardır, birine çok değer vermek anlamında kullanılan “El üstünde tutmak.” Bu tür deyimlere örnektir. “... Oo, bütün kadınlar erkeklerin onları el üstünde tutmasını ister...” (Lapiere, 2021, s. 58, panel 5).

“Devede kulak” büyük bir olayın ya da durumun içinde çok önemsiz, küçük bir şey için kullanılan deyim, devenin büyüklüğüne göre kulağının küçük olmasından, dünya bilgisinden esinlenmiştir. Kimi deyimlerde iyelik eklerinin kullanılması gerekir. Unutmamak için tavsiye olarak kullanılan “Akılda tutmak.” “Aklında tutman gereken birkaç kural var.” (Lapiere, 2021, s. 57, panel 4)

Deyimler cümle içinde zaman ve kişi ekleri de alabilirler. “Eminim ki, aileniz beni görmeye can atmıyordu...” (Lapiere, 2021, s. 3, panel 2) “Ağzlarının payını verdim.” (Lapiere, 2021, s. 8, panel 2).

Görsel 1. Kitabın ilk sayfasında "Kaba denizci giysileri vardı üzerinde, evin görkemli girişinde özellikle göze çarpıyordu." "Eminim ki, aileniz beni görmeye can atmıyordur." (Lapiere, 2021, s. 3, panel 2).

"Kaba denizci giysileri vardı üzerinde, evin görkemli girişinde özellikle göze çarpıyordu."

Görsel 2. “O serseri çetesi bela arıyordu. Ağabeyinizin suçu yok. Şansına karşısına çıktılar. Ben de ağızlarının payını verdim.” (Lapiere, 2021, s. 8, Panel 3).

Görsel 3. “Martin bilim ve edebiyat macerasının sonuna gelmiş gibi hissediyordu. Çıkmaz sokak biçiminde hazırlanmış bir son.” “Bir yıldızın peşinden gitmişti başta, oysa şimdi vebalı bir bataklıkta bata çıka yürüyordu.” (Lapiere, 2021, s. 157, Panel 1).

“Martin bilim ve edebiyat macerasının sonuna gelmiş gibi hissediyordu. Çıkmaz sokak biçiminde hazırlanmış bir son.”

Sonuç Tartışma ve Öneriler

Çizgi romanlar okurlarına farklı ve güzel deneyim sunarken, okumayı da keyifli hâle getirmektedir (Jaeckel ve Er, 2010, <https://ochre.lib.uchicago.edu>). Çizgi romanlar dili, konuşma diliyle okura sunmaktadır. Yazarlar çizgi romanda, tereddütler ve boşluklar kullanarak konuşma dilini ele alırlar, konuşmanın akışına uygun deyimler kullanırlar. Çizerler de konuyu dikkatlice okur konuya uygun görseller oluştururlar. Çizgi roman türünün, dil öğretiminde kullanılması öğrencilerin hedef dili öğrenme süreçlerinin doğal şekilde gerçekleşmesini desteleyeceği düşünülmektedir.

Martin Eden romanının, çizgi roman biçiminde yeniden tasarlanmış ve Türkçeye çevrilmiş olması Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılabilirliğinin önünü açmıştır. Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yapılan diğer çalışmalarda

da çizgi romanların dil becerilerini geliştirmeye katkısının yanında, yabancı öğrencilerin Türkçe söz varlığını geliştirmelerine de katkı sağladığı açıktır. Alanda daha önce yapılan çalışmalar araştırmacılar tarafından kurgulanmış ve öğrencilerin düzeylerine göre uygulanmıştır. Ancak bu çalışmada kullanılan *Martin Eden* çizgi romanı otantik metin özelliğiyle öne çıkmaktadır.

Ökten Eren ve Sauner (2015, s. 72) yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde resimli metin okumaları adlı çalışmalarında Türkçenin bağlamsal eş zamanlı dilbilgisiyle ve iletişimsel becerilere daha kısa sürede, daha kolay öğrenildiğini gözlemlemişlerdir. Öğrencilerin, özellikle okuma ve yazma becerilerinin gelişiminde aşama kaydettiklerini belirtmişlerdir. Çizgi romanların özellikle okuma ve yazmayı olumlu anlamda etkilediğini ortaya koymaktadır. Okuma ve yazma becerilerinin olumlu anlamda etkilenmesi bize yazıldığı dilin söz varlığının öğrenilmesinin de kolaylaştığını göstermektedir.

Uslu Üstten ve Pilav (2016, s. 599) çalışmalarında, kurguladıkları anlama metnini hem düz metin hem de çizgi roman metni olarak iki farklı öğrenci grubuna okutmuş, çizgi romanların okuduğunu anlama becerisinin kavrama basamağının geliştirilmesinde düz metne göre daha etkili olduğu sonucuna ulaşmışlardır. Araştırmacıların çalışmalarında kullanmak için kurguladıkları etkinlikler temel düzey kullanımına uygun olarak hazırlanmıştır.

Frey ve Fisher (2004, ss. 19-25), yabancı dil olarak İngilizce öğrenenlerle yaptıkları çalışmada, derste okuttukları çizgi romanın bir ayda öğrencilerin İngilizce yazma becerisinde olumlu yönde değişim olduğunu saptamışlardır. Çalışmaya katılan öğrencilerin yazılarında daha çeşitli kelime kullandıklarını ve çeşitli yapılarla cümle kurduklarını aktarmışlardır.

Tekin ve İlhan (2021, s. 107) çizgi romanların yabancı dil öğretiminde kullanımı üzerine bir inceleme adlı çalışmalarında birçok araştırmaya ulaşmışlardır. Ulaştıkları çalışmalarda, çizgi romanların dil öğretimi kapsamında okuma ve yazma becerilerinin ve söz varlığının geliştirilmesinde oldukça faydalı olduğunu ve bu konularda çok fazla çalışma olduğunu tespit etmişlerdir. Buna karşılık dinleme ve konuşma becerileri ile ilgili çizgi roman türünde az sayıda araştırma olduğunu belirlemişlerdir.

Jaekel ve Er (2010, <https://ochre.lib.uchicago.edu>) Türkçeyi kendi kendine öğrenme ve sınıf kullanımı için etkileşimli bir modül olarak *Almanya'dan Mektup*, konusu kentsel temalar üzerine olan Türkçe çizgi romanı uyarlamışlardır. Amerika'da Türkçe öğretimi için uyarlanan bu kitapta çizgi roman kültürüne hiç de uzak olmayan Amerikalılar için öğrenim kolaylığı olduğunu savunmuşlardır. Yazma etkinliği olarak da konuşma balonu boş bırakılan paneller bulunmaktadır. Ayrıca bu çizgi romanın, Türkçeyi günlük yaşam durumlarında ele alarak selamlaşma, vedalaşma, özür dileme gibi

Türkçenin modern ders kitaplarında yer alan temel iletişimsel işlevlerin çoğunu bağlam içinde ele aldığından bahsetmişlerdir.

Öğrencilerin, çizgi romanların eğlenceli ve görsel yönleri sayesinde deyimlerin bağlam içindeki anlamlarını daha kolay hatırlayacağı ve deyimleri günlük hayatta kullanma becerilerinin artacağı düşünülmektedir. Çizgi romanın görsel ve metinlerle oluşan dinamik yapısı, deyimlerin doğal bir şekilde anlaşılmasına olanak tanımaktadır. Deyimlerin doğru ve bağlamda kullanılması, aynı zamanda dil öğrenenlerin konuşma pratiği yaparken, konuşma sırasında doğru deyimleri kullanmalarını sağlayacağı düşünülmektedir.

Çizgi romanların Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında kullanılması öğretimi zengin ve verimli hâle getireceği düşünülmektedir. Yabancılarla Türkçe öğretiminde gerek yüz yüze gerekse çevrim içi ortamlarda derslerin eğlenceli ve dikkat çekici olacağı tahmin edilmektedir. Deyimlerin daha kısa sürede öğretileceği düşünülmekte ve doğru bağlamlarda kullanılmasının sağlanacağı umulmaktadır.

Tüm bu sonuçlar dikkate alındığında, Türk ve dünya romanlarının çizgi roman türüne uyarlanması, gerek ders saati içerisinde okuma etkinliği olarak kullanılmasını gerekse serbest zaman etkinliği olarak okunmasını kolaylaştıracağı düşünülmektedir.

Kısa ancak etkili anlatımı olan deyimler, kısa cümlelerin olduğu çizgi romanlar bu ortak özellikleri sayesinde hem anlaşılır olacağı hem de öğrencilerde okuma isteğinin artacağı düşünülmektedir.

Kaynakça

- Aksan, D. (2015). *Türkçenin Söz Varlığı*. Ankara: Bilgi Yayınları.
- Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni (D-AOBM). (Tamamlayıcı Cilt). (2020). Ankara: Milli Eğitim Bakanlığı. *Council of Europe, Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment*. (Companion Volume).
- Deniz, K. ve Uysal, B. (2010). Avrupa Dilleri Öğretimi Ortak Çerçeve Metni ve Yurt Dışındaki Türk Çocukları için Türkçe ve Türk Kültürü Öğretim Programı. *TÜBAR*, XXVII, 239-261.
- Doğan, Y. (2014). Yabancılarla Türkçe Kelime Öğretiminde Market Broşürlerinden Yararlanma. *Journal of Language and Linguistic Studies*, 10(1), 89-98.
- Frey, N. ve Fisher, D. (2004). Using Graphic Novels, Anime, and the Internet in an Urban School. *English Journal*, 93, 19-25.
- Jaeckel, R. ve Er, S. M. (2010). Almanya'dan Mektup, 17.01.2025 tarihinde <https://ochre.lib.uchicago.edu/graphicnovel/> adresinden erişildi.
- Lapiere, D (2021). *Martin Eden* (A. Samama, Resimleyen; O. Kunal, Çev.), (2. bs.). İstanbul: Yapı Kredi Yayınları.

- Oxford, R. (1990). *Language Learning Strategies: What Every Teacher Should Know?*. Boston, MA. Heinle.
- Ökten Ören, C. ve Sauner, M. H. (2015). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Resimli Metin Okumaları. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, (2), 65-79.
- Pransky, J ve Kelley, T. M. (2014). Three Principles for Realizing Mental Health: A New Psycho-spiritual View. *Journal of Creativity in Mental Health*, 9, 53-68
- TDK. *Güncel Türkçe Sözlük*. 17.12.2023 tarihinde <https://sozluk.gov.tr/> adresinden erişildi.
- Tekin, E. ve İlhan, O. G. (2021). Çizgi Romanların Yabancı Dil Öğretiminde Kullanımı Üzerine Bir İnceleme. *ANASAY 2021*, (17), 105-124.
- Tekin, E. ve İlhan, G. O. (2022). Dijital Çizgi Romanın Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Kullanımı: Erasmus Öğrencilerinin Deneyimleri. *VIII. Uluslararası TURKCESS Eğitim ve Sosyal Bilimler Kongresi 20-23 Temmuz 2022 bildiri özeti içinde* (s. 214). Hatay.
- Uslu Üstten, A. ve Pilav, S. (2016). Temel Seviyede Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Çizgi Romanların Öğrenme Düzeyine Etkisi. *Ana Dili Eğitimi Dergisi*, 4(4), 599-606.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.

TÜRK SOYLU ÖĞRENCİLERİN KULLANDIKLARI ÖĞRETİM SETİNİN ORTAK KÜLTÜR ÖGELERİ BAKIMINDAN İNCELENMESİ*

Aisaule TURATOVA**

Öz: Bu çalışma, Türk soylu öğrencilerin Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullandığı ders materyallerini, ortak kültür öğeleri bağlamında inceleyerek önemli bir alana katkı sağlamayı hedeflemektedir. Özellikle Sovyetler Birliği'nin dağılmasının ardından artan Türkçe öğrenme talebi, öğretim materyallerinin niteliği ve içeriğinin bu talebe uygun şekilde geliştirilmesi gerekliliğini gündeme getirmiştir. Araştırma kapsamında, Türkçe öğretiminde yaygın olarak kullanılan *Yedi İklim Türkçe Öğretim Setinin* farklı seviyelerinde yer alan kültürel unsurlar, doküman analizi yöntemi ve tematik kodlama tekniği kullanılarak sistematik bir şekilde analiz edilmiştir.

Sonuçlar, başlangıç seviyesinde kültürel unsurların sınırlı bir biçimde işlendiğini ancak orta ve ileri seviyelere geçildikçe bu unsurların daha kapsamlı ve derinlikli bir şekilde ele alındığını ortaya koymaktadır. Başlangıç seviyelerinde dil öğrencilerinin temel dil becerilerini geliştirmeye odaklanıldığı için kültürel içeriklerin kısıtlı tutulduğu ancak dil seviyesinin ilerlemesiyle birlikte bu unsurların daha sık ve çeşitli formlarda materyallere dâhil edildiği görülmektedir.

Araştırma, kültürel unsurların özellikle Türk soylu bireylerin dil öğrenme sürecinde önemli bir rol oynadığını vurgulamaktadır. Dil öğreniminde yalnızca dilbilgisi ve kelime bilgisi yeterli değildir, bunun yanı sıra öğrencilerin hedef dilin kültürel bağlamını anlamaları ve bu bağlamda iletişim becerilerini geliştirmeleri büyük önem taşımaktadır. Dolayısıyla, kullanılan materyallerin kültürel içeriklerle zenginleştirilmesi, öğrencilerin hem dilsel hem de kültürel yeterliliklerini artırabilir.

Anahtar kelimeler: Türkçe Öğretimi, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, Kültürel Unsurlar, *Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti*, Türk Soylular.

* Atıf Bilgisi / Citation: Turatova, A. (2025). Türk Soylu Öğrencilerin Kullandıkları Öğretim Setinin Ortak Kültür Öğeleri Bakımından İncelenmesi. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, (9), 71-86.

Geliş ve Kabul Tarihleri / Date of Arrival and Date of Acceptance: 23.12.2024-25.02.2025

Bu makale Turnitin benzerlik programı ile kontrol edilmiştir. / This article was checked with Turnitin.

Yazarlar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadırlar / The authors provide the following information

Araştırma ve Yayın Etiği / Research and Publication Ethics: Bu çalışmada Committee on Publication Ethics (COPE) kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur.

Yazarların Katkı Oranı / Authors' Contribution Rate: Bu makale tek yazarlıdır.

Açıklama / Explanation: Bu çalışma, *Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi 5. Öğrenci Sempozyumu*'nda sunulan "Türk Soylu Öğrencilerin Kullandıkları Öğretim Setinin Ortak Kültür Öğeleri Bakımından İncelenmesi" başlıklı sözlü bildirden genişletilerek üretilmiştir.

** Hacettepe Üniversitesi, Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü, Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Anabilim Dalı doktora öğrencisi, Ankara, Türkiye. E-posta: aisauleturatovaa@gmail.com, ORCID: 0000-0002-5501-8174.

Examination of the Teaching Set Used by Turkic Students in Terms of Common Cultural Elements

Abstract: By analyzing the course materials used by Turkish learners in teaching Turkish as a foreign language in the context of common cultural elements, this study aims to contribute to an important field. The need to develop the quality and content of teaching materials in accordance with the increasing demand for learning Turkish, especially after the dissolution of the Soviet Union, has been put on the agenda. In this study, document analysis and thematic coding techniques were used to systematically analyze the cultural elements in different levels of the Yedi İklim Turkish Teaching Set, which is widely used in Turkish language teaching.

The results show that there is limited coverage of cultural elements at the beginner level, but the coverage of these elements is more comprehensive and in-depth at the intermediate and advanced levels. It can be seen that cultural content is limited at the beginner level as the focus is on developing the basic language skills of the language learners. However, as the language level progresses, these elements are included more frequently and in different forms in the materials.

The study emphasizes that cultural elements play an important role in learning languages, especially for Turkish-speaking learners. In language learning, grammar and vocabulary knowledge are not enough. It is also very important for students to understand the cultural context of the target language and to develop their communicative skills in this context. In this context, enriching the materials used with cultural content can increase both the linguistic and cultural competence of students.

Keywords: Turkish Teaching, teaching Turkish as a foreign language, Cultural Elements, Yedi İklim Turkish Set, Turkic people.

Giriş

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, Türkiye'nin uluslararası bağlamdaki dil ve kültür politikasının önemli bir bileşeni hâline gelmiştir. Sovyetler Birliği'nin dağılmasıyla birlikte, özellikle Orta Asya Türk Cumhuriyetlerinden gelen öğrencilerin Türkçe öğrenme talepleri artış göstermiştir. Bu süreç, hem Türkiye'deki Türkçe öğretim merkezlerinin etkinliğini artırmış hem de kültürel aktarımın dil öğretimindeki rolünü ön plana çıkarmıştır.

Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi, iletişim becerilerinin kazandırılmasının yanı sıra kültürel değerlerin aktarımını da içeren çok boyutlu bir süreçtir. Dilin yalnızca bir iletişim aracı olmadığı, aynı zamanda bir toplumun değerlerini, inançlarını ve yaşam tarzını taşıdığı gerçeği, dil öğretiminde kültürel unsurların önemini artırmaktadır (Byram, 2003, s. 54). Dil öğretimiyle eş zamanlı olarak kültürel farkındalık kazandırılması, öğrencilerin hedef dil topluluğu ile anlamlı bir bağ kurmasına olanak sağlamaktadır. Bu bağlamda, Avrupa Ortak Öneriler Çerçevesi (AOÖÇ), kültürel farkındalığın dil öğrenimindeki önemini

vurgulamakta ve bu farkındalığın dil öğretim materyalleri aracılığıyla güçlendirilmesi gerektiğini belirtmektedir (Council of Europe, 2018, ss. 102-103).

Dil, kültürün hem bir yansıması hem de bir taşıyıcısıdır. Bu nedenle, dil öğretimi yalnızca gramer kurallarını ve kelime dağarcığını öğretmekle sınırlı kalmamalıdır. Dil öğrenen bireylerin hedef dil topluluğunun yaşam biçimini, sosyal normlarını ve değerlerini anlamaları, onların dildeki anlam inceliklerini kavrayabilmelerini sağlamaktadır (İşcan ve Yassıtaş, 2018, s. 48). Araştırmalar, kültürel unsurları içeren materyallerin kullanıldığı derslerde öğrencilerin dilde daha kalıcı öğrenmeler gerçekleştirdiğini göstermektedir.

Türkçe öğretiminde kullanılan materyaller, dil öğretiminin kültürel boyutunu destekleyecek şekilde tasarlanmalıdır. Ancak, mevcut ders kitaplarının kültürel içerik açısından yetersiz olduğu eleştirisi sıkça dile getirilmektedir (Kemiksiz, 2021, s. 35).

Kültürlerarası yaklaşım, yabancı dil öğretiminde yalnızca dilin yapısal özelliklerini değil, aynı zamanda kültürel öğeleri de dikkate alan bir anlayış sunmaktadır. Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde bu yaklaşımın benimsenmesi, öğrencilerin hem kendi kültürleriyle bağ kurmalarını hem de hedef dilin kültürünü tanımalarını sağlamaktadır (Açık ve Demir, 2011, ss. 51-72). Yapılan çalışmalar, dil öğretiminde kullanılan metinlerin kültürel içeriğe sahip olmasının öğrencilerin dil yeterliliklerini artırdığını ve kültürel farkındalıklarını geliştirdiğini ortaya koymaktadır. Bununla birlikte, dil öğretiminde kullanılacak materyallerin kültürel aktarımı nasıl sağladığı da önemlidir. Kültürel öğeler yalnızca dil bilgisini desteklemek için değil, aynı zamanda öğrencilerin dili bağlam içinde anlamlandırmalarını sağlamak amacıyla da sunulmalıdır. Ancak, ders kitaplarında bu unsurların nasıl sunulduğu konusunda belirli bir standart olmadığı görülmektedir (Açık ve Demir, 2011, ss. 51-72). Benzer şekilde, *Orhun*, *Hitit* ve *Gökkuşluğu* dil öğretim setlerinde kültürel aktarım farklı seviyelerde işlenmekte ancak kültürel içeriğin nasıl sunulması gerektiği konusunda bir standart olmadığı tespit edilmektedir (Açık ve Demir, 2011, ss. 51-72). Bu durum, özellikle Türk soylu öğrencilerin dil öğrenme süreçlerinde kültürel bağlamdan kopuk ilerlemelerine neden olabilmektedir.

Bu nedenle, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılacak materyallerin kültürlerarası etkileşimi destekleyen, öğrencinin dil ile kültürü eş zamanlı olarak öğrenmesini sağlayan içeriklerle zenginleştirilmesi büyük önem taşımaktadır. Kültürel unsurların erken aşamalardan itibaren öğretime dâhil edilmesi, öğrencilerin hem dil becerilerini hem de kültürel farkındalıklarını geliştirmelerine katkı sağlayacaktır.

Bu çalışmanın odak noktası olan Türk soylu öğrenciler, ana dili Türkçeye çeşitli derecelerde yakın olan ancak Türkiye Türkçesini ikinci/yabancı dil olarak öğrenen bireyler olarak tanımlanmaktadır. Bu öğrenciler, Türk dilleri ailesine mensup olmaları nedeniyle, farklı dil ailelerinden gelen öğrencilere kıyasla Türkiye Türkçesinin gramer ve sözcük yapısı gibi bazı yönlerini daha hızlı kavrayabilmektedir (Johanson, 1998, s. 47). Ancak, dil bilgisel benzerliklerin öğrenme sürecine katkı sağladığı gözlemlense de, kültürel unsurların edinimi açısından benzer bir avantajın her zaman geçerli olmadığı anlaşılmaktadır (Comrie, 1981, s. 31). Bu durum, dil edinim sürecinde kültürel bağlamın kritik bir faktör olduğunu ortaya koymaktadır. Dilbilgisi ve kelime bilgisi, iletişim sürecinde yeterli olmayabilir; kültürel içeriklerin doğru yorumlanması ve anlamlandırılması da etkili bir dil kullanımının önemli bileşenleri arasındadır. Bu bağlamda, Türk soylu öğrencilerin kültürel öğeleri edinme süreçlerinde bireysel deneyimler ve sosyokültürel faktörlerin belirleyici olduğu söylenebilir (Risager, 2006, s. 32).

Dil öğretimi bağlamında, yakın akraba diller kuramı (Comrie, 1981, s. 31) ve ana dil aktarımı kuramı (Odlin, 1989, s. 27), Türk soylu öğrencilerin Türkiye Türkçesini edinme süreçlerinde farklı dilsel dinamiklerin etkili olduğunu göstermektedir. Ana dil aktarımı kuramı, öğrencinin ana dili ile hedef dili arasındaki yapısal benzerliklerin öğrenme sürecini kolaylaştırabileceğini öne sürerken, kültürel edinimin bu kolaylaştırıcı etkiyle birebir örtüşmediğini vurgulamaktadır. Dil bilgisel benzerlikler, öğrencilere kelime ve dilbilgisi açısından avantaj sağlasa da kültürel içerikler, dil bilgisel yapılardan bağımsız olarak şekillendiği için, hedef dilin sosyokültürel bağlamını anlamayı garanti etmemektedir (Kramsch, 1993, ss. 11-29). Örneğin, öğrenciler dil bilgisel olarak Türkiye Türkçesine hâkim olsalar da, deyimler, atasözleri veya gündelik diyaloglarda kullanılan kültürel referansları anlamlandırmada zorluk yaşayabilmektedir. Bu noktada, sosyokültürel entegrasyonun dil edinim süreci üzerindeki etkisi göz önüne alınmalıdır. Schumann'ın Kültürel Uyum Kuramı (1978, ss. 27-50), ikinci/yabancı dil öğreniminde sosyokültürel entegrasyonun kritik bir faktör olduğunu öne sürmektedir. Bu kuram bağlamında değerlendirildiğinde, Türk soylu öğrencilerin Türkiye Türkçesindeki kültürel öğeleri anlama ve kullanma becerilerinin, onların Türk kültürüyle etkileşim düzeyine bağlı olarak değiştiği söylenebilir (Gass ve Selinker, 2008, s. 400). Özellikle kültürel farkındalık düzeyi yüksek olan öğrencilerin, dilin pragmatik ve kültürel bağlamlarını anlamada daha başarılı olduğu belirtilmektedir (Byram, 1989, s. 45). Bu nedenle, Türkçenin öğretiminde kullanılan materyallerin kültürel bağlamı göz önünde bulundurularak hazırlanması, öğrencilerin dil edinim süreçlerini destekleyen önemli bir faktör olarak değerlendirilmektedir (Risager, 2006, ss. 32-33).

Türk soylulara yönelik Türkçe öğretimi, yabancılara Türkçe öğretimi alanındaki diğer yaklaşımlardan önemli ölçüde farklılaşmaktadır. Bu öğrenci grubu, Türk dillerinin aynı ailesine mensup olmaları nedeniyle dilbilgisi ve söz varlığı bakımından avantajlara sahip olsa da Türkiye Türkçesinin kültürel bağlamını kavrama sürecinde çeşitli zorluklarla karşılaşabilmektedir (Biçer ve Alan, 2019, s. 144). Literatürde, Türk soyluların dil öğrenme süreçlerine ilişkin çalışmalar genellikle dil bilgisel engeller, öğretim materyalleri ve yöntemlerinin etkinliği üzerine yoğunlaşmaktadır (Daurenbek ve Açık, 2023, s. 1154). Türkçenin kültürel yönüyle öğretimi, yalnızca dilbilgisi aktarımını değil, aynı zamanda hedef dilin sosyal ve kültürel bağlamlarıyla bütünleşmesini de gerektirmektedir. Bu doğrultuda, Türk soylu öğrencilere yönelik öğretim materyallerinin hem dil bilgisel hem de kültürel yeterlilik geliştirmeye yönelik olarak yapılandırılması önem arz etmektedir.

Türk soylu öğrencilerin, Türkiye Türkçesi ile olan dilsel yakınlıkları nedeniyle dilbilgisi açısından bazı avantajlara sahip oldukları bilinmektedir (Comrie, 1981, s. 31). Ancak, hedef kültür ile öğrencilerin kendi kültürleri arasında belirgin farklılıklar bulunmaktadır. Bu durum, öğrencilerin kültürel unsurları anlamlandırma süreçlerini etkileyebilmekte ve kültürler arasındaki farklılıkların ayırdına varmayı gerektirmektedir. Kültürel farkındalık, yalnızca dil bilgisi edinimiyle değil, aynı zamanda bu farklılıkların anlaşılması ve içselleştirilmesiyle gelişmektedir. Dolayısıyla, kültürel içeriklerin öğretim materyallerinde daha planlı ve sistematik bir şekilde sunulması, dil öğretiminde kültürel farkındalığın gelişimine katkı sağlayabilecek önemli bir unsur olarak değerlendirilmektedir. Bu durum, öğrencilerin hedef kültürü daha bilinçli bir şekilde içselleştirmelerine ve kültürler arası farkındalık kazanmalarına olanak sağlamaktadır. Çalışmanın, Türkçe öğretiminde kültürel öğelerin rolünü ve mevcut materyallerin bu bağlamda ne derece yeterli olduğunu ortaya koyarak, ilerleyen araştırmalara katkı sağlaması hedeflenmektedir.

Bu çalışma, *Yedi İklim Türkçe Öğretim Setinin* başlangıç (A1-A2), orta (B1-B2) ve ileri (C1-C2) seviyelerinde yer alan ortak kültürel unsurları analiz etmeyi amaçlamaktadır. Böylece, Türk soylu öğrencilere Türkçe öğretiminde kültürel içeriklerin ne ölçüde işlenmiş olduğu ve hangi yönlerinin geliştirilebileceği ortaya konacaktır.

Yöntem

Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti, özellikle Türk soylu ülkelerde yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde sıkça tercih edildiğinden dolayı bu çalışmada incelenmiş ve Türkiye Türkleri ile Türk soylular arasında paylaşılan ortak kültürel unsurların hangi düzeyde var olduğunu belirlemeyi hedefleyen araştırmada, nitel araştırma yönteminin doküman analizi deseni tercih edilmiştir. Doküman analizi, araştırılması hedeflenen olgu ve olaylar hakkında bilgi içeren yazılı ve görsel

materyallerin analizini kapsar (Yıldırım ve Şimşek, 2011, s. 187). Kolay erişilebilir olması bu deseni işlevsel kılmaktadır (Merriam, 1988, s. 118; Yin, 1994, s. 80; Bowen, 2009, s. 27).

Araştırmanın veri setini, *Yedi İklim Türkçe Öğretim Setinin* altı farklı seviyedeki (A1, A2, B1, B2, C1, C2) kitapları oluşturmaktadır. Bu set, hem başlangıç seviyesindeki öğrencilere temel dil becerilerini kazandırmayı hem de ileri seviyelerde kültürel anlayışı geliştirmeyi hedefleyen metin ve etkinlikler içermektedir.

Verilerin Toplanması

Veri toplama süreci, nitel araştırma yöntemleri kapsamında yürütülmüş olup bu süreçte doküman incelemesi deseni kullanılarak *Yedi İklim Türkçe Öğretim Setinin* tüm seviye kitapları detaylı bir şekilde incelenmiştir. Ardından, araştırmacı tarafından geliştirilen ölçek kullanılarak ortak kültür öğeleri belirlenmiş ve kitaplardaki içerikler bu öğeler açısından analiz edilmiştir.

Veriler, *Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti'nin* okuma ve dinleme metinleri, görselleri ve etkinlik içerikleri üzerinden toplanmıştır. Bu bağlamda, çalışmada ele alınan materyallerde kültürel öğelerin nasıl sunulduğu incelenmiştir. Araştırmada kullanılan veri toplama süreci şu aşamalardan oluşmaktadır:

Materyal İncelemesi

Setin A1-C1 seviyelerindeki tüm metinleri, görselleri ve etkinlikleri kültürel unsurlar açısından detaylı bir şekilde incelenmiştir. Bu süreçte, her bir seviyede yer alan metinlerin içerik analizi yapılmış ve görsellerin kültürel yansıtıcılığı değerlendirilmiştir.

Kodlama Süreci

Bu çalışmada, içerik analizi yöntemi kullanılarak Türkçe öğretim materyallerinde yer alan kültürel unsurlar tematik kodlama süreciyle sistematik olarak analiz edilmiştir. Kodlama süreci, kültürel içeriğin öğretim materyallerinde nasıl sunulduğunu belirlemek ve bu içeriğin farklı bileşenler arasındaki dağılımını incelemek amacıyla yapılandırılmıştır. Daha önce Türkçe öğretim setlerinde kültürel öğelerin incelenmesine yönelik çalışmalar temel alınmış (İşcan ve Yassıtaş, 2018, ss. 47-66; Kemiksiz, 2021, ss. 973-992) ve mevcut veri setinin özellikleri doğrultusunda ek kategoriler oluşturulmuştur.

Kodlama sürecinde, incelenen veri kaynakları dört temel bileşene ayrılmıştır: (1) okuma metinleri, (2) dinleme metinleri, (3) görseller ve (4) etkinlikler. Bu bileşenlerde yer alan kültürel öğeler, tematik analiz yaklaşımıyla belirlenen kategoriler çerçevesinde sistematik olarak sınıflandırılmıştır. Kategoriler, kültürel içeriğin öğretim materyallerinde ne tür temalar etrafında işlendiğini ve hangi bağlamlarda sunulduğunu ortaya koymayı amaçlamaktadır.

Kodlama sürecinde kullanılan kategoriler şu şekildedir:

Gelenekler ve Görenekler: Bayramlar, düğünler, özel günler ve ritüeller

Tarihî ve Coğrafi Unsurlar: Tarihî figürler, anıtlar, doğal ve kültürel miras

Sanat ve Edebiyat: Halk müziği, şiir, tiyatro, edebî eserler

Günlük Yaşam ve Sosyal İlişkiler: Aile yapısı, toplumsal roller, gündelik iletişim kalıpları

Bu kodlama sistemi, materyallerde kültürel içeriğin kapsamını belirlemek, farklı bileşenler arasındaki kültürel aktarım düzeyini analiz etmek ve öğretim setinde kültürel unsurların temsil biçimlerini karşılaştırmalı olarak değerlendirmek için uygulanmıştır. İlk aşamada, veri setindeki tüm metinler, görseller ve etkinlikler belirlenen kategoriler doğrultusunda ayrıştırılmış, ardından bu unsurların hangi bağlamlarda sunulduğu ve ne düzeyde işlendiği analiz edilmiştir. Elde edilen bulgular, kültürel içeriğin belirli kategorilerde yoğunlaştığını, bazı kategorilerde ise sınırlı kaldığını göstermektedir.

Kategorilere Ayrım

Kodlanan veriler, belirlenen dört ana kategoriye göre sınıflandırılmış ve hem nicel hem de nitel analiz için uygun hâle getirilmiştir. Bu kategoriler aynı zamanda bulgu değerlendirmelerinde temel sınıflandırma ölçütü olarak kullanılmıştır. Bulgular bölümü, her bir seviyedeki kültürel içerikleri bu tematik çerçeve üzerinden analiz ederek sunmaktadır.

Verilerin Analizi

Verilerin analizi sürecinde ilk olarak ADOÇ'taki sosyal kültürel bilgiler incelenmiştir. Bu çerçevede dilde yeterlilik seviyesini ölçmek amacıyla Avrupa merkezli bir uluslararası standart olan ve Türkçe yayınlarında sıkça kullanılan ADOÇ, kültür öğretimi beklentilerini, özellikle "Dili Kullananların/Öğrenenlerin Yeterlilikleri" bölümünde, ayrıntılı bir şekilde sunmaktadır (CEFR, 2018, ss. 102-103). Daha sonra, Türkiye Türkleri ile Türk soyluları arasında *ortak kültürel öğelerin* belirlenmesi amacıyla benzer çalışmalardaki kültürel ölçütler de göz önünde bulundurularak araştırmacı tarafından altı sorudan oluşan bir ölçek geliştirilmiştir. Bu ölçütler doğrultusunda, *Yedi İklim Türkçe Öğretim Setinin* tüm seviyelerini kapsayan ders kitapları ayrı ayrı incelenerek ortak kültürel unsurlar tespit edilmiştir. *Yedi İklim Türkçe Öğretim Setindeki* ortak kültürel unsurların belirlenmesinde kullanılan kültürel ölçütler aşağıda yer almaktadır:

Kültürel Ölçütler

- Türk kahramanları ve önemli şahsiyetleri ile ilgili ortak kültürel öğelere değinilmiş mi?
- Tarihî olaylara ilişkin ortak kültürel öğelere değinilmiş mi?
- Eski gelenekler ve inançlarla alakalı ortak kültürel öğelere değinilmiş mi?
- Değerler ve tutumlarla ilgili ortak kültürel öğelere değinilmiş mi?
- Tarihsel bölgeler ve oluşumlar hakkında ortak kültürel öğelere değinilmiş mi?
- Kişiler arası ilişkilerle ilgili ortak kültürel öğelere değinilmiş mi?

Bulgular

Temel Seviye (A1-A2)

Başlangıç seviyeleri, dil öğrencilerinin temel dil becerilerini kazanmalarını hedeflediği için sınırlı bir kültürel içerik sunmaktadır. Bu seviyede analiz edilen materyallerde aşağıdaki unsurlar dikkat çekmiştir:

1. Geleneksel Unsurlar: Türk misafirperverliği, selamlaşma âdetleri ve aile ilişkileri gibi kültürel öğeler, basit metinler aracılığıyla tanıtılmıştır. Örneğin, *Çay içer misiniz?* gibi yaygın ifadeler, günlük hayatta kullanılan kültürel kalıpların öğretimine katkı sağlamaktadır.
2. Yemek Kültürü: Çay, simit ve döner gibi Türk mutfağına ait temel öğeler üzerinden işlenmiştir. Bu unsurlar metinlerde ve görsellerde sıkça yer alsada sınırlı düzeyde sunulmuş, yemek kültürüne dair derinlemesine açıklamalara yer verilmemiştir.
3. Tarihî ve Sanatsal Unsurlar: Bu seviyede tarihî ve sanatsal unsurların neredeyse hiç ele alınmadığı gözlemlenmiştir. Türk kültürünün edebiyat, müzik veya mimari gibi sanatsal yönleri, başlangıç seviyesindeki materyallerde yer almamış; kültürel içerik daha çok gündelik yaşam pratikleriyle sınırlı kalmıştır. Bu durum, öğrencilerin Türk kültürünün daha derin ve çeşitli yönlerine erişimini başlangıç seviyesinde sınırlandırmaktadır.

Tablo 1. A1 Temel Düzey Ders Kitabında Yer Alan Bulgular

Kategori	Bulgular
Türk Kahramanları ve Şahsiyetler	Önemli Hacı Bayram Veli gibi önemli şahsiyetlere odaklanılmış, manevi değerler ve toplumsal etkileri vurgulanmıştır.
Tarihî Olaylar	Ders kitabında tarihî olaylara dair kültürel öğeler bulunmamaktadır.
Eski Gelenekler ve İnançlar	Kervancılık gibi eski geleneklere atıflar yapılmış, Türk kültürünün zenginliği ve tarihî derinliği vurgulanmıştır.
Değerler ve Tutumlar	Aile bireylerinin bayram kutlamaları ve Ramazan Bayramı hazırlıkları gibi unsurların aile bağlarını güçlendirdiği vurgulanmış ve böylece birlikte geçirilen zamanın değeri aktarılmıştır.
Tarihsel Bölgeler ve Oluşumlar	Türkistan gibi önemli bir bölgeye vurgu yapılmıştır. Kitapta "Türkistan, tarih boyunca Türklerin atalarının yaşadığı, kökenlerinin izini sürdükleri ve önemli Türk devletlerinin merkezlerinden biri olmuştur." ifadesine yer verilmiştir. Bu ifade, Türkistan'ın tarihî ve kültürel önemine vurgu yapmakta ve bölgenin Türk dünyasındaki merkezi konumunu göstermektedir.
Kişiler Arası İlişkiler	Genel olarak kişiler arası ilişkilere dair bazı unsurlar bulunmuştur ancak daha detaylı bilgi beklenmektedir.

Tablo 2. A2 Temel Düzey Ders Kitabında Yer Alan Bulgular

Kategori	Bulgular
Türk Kahramanları ve Önemli Şahsiyetler	Kitap, Nasreddin Hoca, Yunus Emre ve Hacı Bektaşî Veli gibi önemli şahsiyetlere resimlerle yer vermiştir.
Tarihî Olaylar	Ders kitabında tarihî olaylara dair bulgu bulunmamaktadır.
Eski Gelenekler ve İnançlar	Bulgularda eski geleneklere dair bazı unsurlar bulunmuştur. Özellikle Nasreddin Hoca fıkraları ve "Ata Sporumuz Cirit" başlıklı serbest okuma metni bu geleneklere işaret etmektedir.
Değerler ve Tutumlar	Verilerde değerlere ve tutumlara doğrudan vurgu yoktur ancak halk figürlerinin eserleri ve geleneksel oyunlar kültürel değerlerin bir yansıması olarak ele alınabilir.
Tarihsel Bölgeler ve Oluşumlar	Bulgularda tarihsel bölgelere veya oluşumlara dair içerik bulunmamaktadır.
Kişiler Arası İlişkiler	Bulgularda kişiler arası ilişkilere dair içerik bulunmamaktadır.

Orta Seviye (B1-B2)

Orta seviyelerde kültürel içeriklerin yoğunluğu ve çeşitliliği artış göstermektedir. Bu seviyede aşağıdaki unsurlar dikkat çekmiştir:

1. Kültürel Çeşitlilik: Türk gelenekleri (örneğin, bayram kutlamaları), Türk coğrafyasının öne çıkan yerleri (Kapadokya, İstanbul) ve gündelik yaşam unsurları materyallerde detaylı bir şekilde ele alınmıştır.
2. Edebî Unsurlar: Yunus Emre, Mevlana gibi Türk kültürüne ait figürlerin eserlerinden kısa alıntılara yer verilmiştir. Bu, öğrencilerin dil öğreniminin yanı sıra edebî ve kültürel birikim kazanmalarına katkı sağlamıştır.
3. Görsellik: Görseller, kültürel unsurların desteklenmesinde daha belirgin bir rol oynamıştır. Bayram gelenekleri gibi kavramlar, metinlerin görsellerle desteklenmesi sayesinde daha anlamlı hâle getirilmiştir.

Tablo 3. B1 Orta Düzey Ders Kitabında Yer Alan Bulgular

Türk Kahramanları ve Önemli Şahsiyetler	Ders kitabında Tahir ile Zühre metni bulunmaktadır. Genel olarak Türk kahramanlarına ve önemli şahsiyetlere ayrıntılı bir şekilde değinilmemiş olsa da, Tahir ile Zühre'nin anlatımı önemli bir Türk edebiyatı eserindeki kahramanlar olarak ele alınabilir.
Tarihî Olaylar	Metinde kitap ciltleme sanatının tarihçesi ve gelişimi, Nevruz bayramı ile ilgili metin örnekleri bulunmaktadır. Bu unsurlar tarihî ve kültürel bağlamlar açısından önem taşıyan konulara işaret etmektedir.
Eski Gelenekler ve İnançlar	Kitap ciltleme sanatı, Nevruz ve Ramazan Bayramı gibi geleneksel unsurlara odaklanmaktadır. Bu unsurlar, Türk kültüründe köklü yer edinmiş gelenekler ve inançların bir göstergesi olarak ele alınabilir.
Değerler ve Tutumlar	Ders kitabında değerler ve tutumlara yönelik bulgu bulunmamaktadır.
Tarihsel Bölgeler ve Oluşumlar	Kitap ciltleme sanatının Doğu Türkistan'da başladığına dair bilgiler serbest okuma metninde yer almaktadır.
Kişiler Arası İlişkiler	Ders kitabında kişiler arası ilişkilere yönelik bulgu bulunmamaktadır.

Tablo 4. B2 Orta Düzey Ders Kitabında Yer Alan Bulgular

Kategori	Bulgular
Türk Kahramanları ve Önemli Şahsiyetler	Ahmet Yesevî, Kaşgarlı Mahmut, Yusuf Has Hacip, İbni Sina ve Mevlana gibi önemli şahsiyetler ders kitabında yer almaktadır.
Tarihi Olaylar	Ders kitabında doğrudan tarihi olaylara yönelik içerik bulunmamaktadır.
Eski Gelenekler ve İnançlar	Bulgular arasında imece geleneği, komşuluk ilişkileri, misafirperverlik gibi gelenekler ve inançlar vardır. Ayrıca gebelikle ilgili inançlara da değinilmektedir.
Değerler ve Tutumlar	Metinde misafirperverlik, komşuluk ilişkileri gibi toplumsal değerlere dair konular bulunmaktadır.
Tarihsel Bölgeler ve Oluşumlar	Ders kitabında tarihsel bölgelere veya oluşumlara dair içerik bulunmamaktadır.
Kişiler Arası İlişkiler	Komşuluk ilişkileri, misafirperverlik gibi kişiler arası ilişkilere dair gelenekler ve değerler dikkat çekmektedir.

İleri Seviye (C1-C2)

İleri seviyelerde dil öğretim materyalleri, öğrencilerin kültürel farkındalıklarını derinleştirmeye yönelik daha kapsamlı içerikler sunmaktadır. Bu seviyelerde öne çıkan bulgular şunlardır:

1. Tarih ve Sanat: Osmanlı tarihi, Türk destanları ve halk hikâyeleri gibi derin kültürel unsurlar detaylı bir şekilde işlenmiştir. Öğrencilere tarihsel olayları ve figürleri tanıtan metinler, bağlamsal dil öğrenimini güçlendirmiştir.
2. Edebî Derinlik: Orhan Pamuk ve Nazım Hikmet gibi modern Türk yazarlarının eserlerinden kısa alıntılar kullanılmıştır. Bu, öğrencilerin yalnızca dil bilgisine değil, aynı zamanda Türk edebiyatına ilişkin temel bir birikim kazanmalarına olanak sağlamıştır.
3. Kültürel Karşılaştırmalar: Metinlerde, Türk kültürü ile diğer kültürler arasında karşılaştırma yapmaya teşvik eden etkinlikler yer almıştır.

Tablo 5. C1 İleri Düzey Ders Kitabında Yer Alan Bulgular

Kategori	Bulgular
Türk Kahramanları ve Önemli Şahsiyetler	Ahmet Yesevî, Kaşgarlı Mahmut, Nasreddin Hoca gibi önemli Türk şahsiyetlerine ders kitabında yer verilmiştir. Ahmet Yesevî Türbesi de görsel olarak sunulmuştur.
Tarihî Olaylar	İpek Yolu, Göktürk Yazı Anıtı, Orhon Yazıtları gibi tarihî olaylar ve yazılı kültür öğeleri de metinde yer almaktadır.
Eski Gelenekler ve İnançlar	Türlere ait batıl inançlar, sayılar üzerinden kültürel inançlar ve göçebe yaşam tarzına dair gelenekler metinde ele alınmıştır.
Değerler ve Tutumlar	Göçebe yaşam tarzının anlatıldığı metin ve Türlere ait batıl inançlar, değerler ve tutumlara dair bilgiler içermektedir.
Tarihsel Bölgeler ve Oluşumlar	Metinde Orta Asya bölgeleri ve İpek Yolu güzergâhına vurgu yapılmıştır. Göktürk Yazı Anıtı ve Orhon Yazıtları bu bağlamda önem taşımaktadır.
Kişiler Arası İlişkiler	Nasreddin Hoca fıkrası üzerinden mizahi bir öğeyle kişiler arası ilişkilere dair bir örnek sunulmuştur.

Tablo 6. C2 İleri Düzey Ders Kitabında Yer Alan Bulgular

Kategori	Bulgular
Türk Kahramanları ve Önemli Şahsiyetler	Cengiz Aytmatov'un <i>Bozkırın Romancısı</i> eseri ders kitabında sunulmuş, Türk toplumu için önemli bir yere sahip yazarın eserine atıfta bulunulmuştur.
Tarihî Olaylar	Ders kitabında tarihî olaylara ilişkin ortak kültürel öğeler bulunmamaktadır.
Eski Gelenekler ve İnançlar	Metinlerde Türk giyim tarzı, kırmızı kaftan motifleri gibi kültürel unsurlar ve Aksakaldan Öğütler gibi geleneksel öğeler ele alınmıştır.
Değerler ve Tutumlar	"Ye Kürküm Ye" fıkrası üzerinden mizahi bir dille bazı değerleri yansıtan bir örnek sunulmuştur.
Tarihsel Bölgeler ve Oluşumlar	Metinlerde direkt olarak tarihsel bölgelere atıfta bulunulmasa da, Cengiz Aytmatov'un eserleri genellikle Orta Asya coğrafyası ve kültürü üzerine yazılmıştır.
Kişiler Arası İlişkiler	"Aksakaldan Öğütler" metni, toplum içindeki bireyler arasındaki ilişkileri anlatan bir içeriğe sahiptir.

Sonuç

Bu çalışmada incelenen *Yedi İklim Türkçe Öğretim Setinin* Türkiye Türkleri ve Türk Soyluları arasında paylaşılan ortak kültürel unsurları ne ölçüde içerdiği araştırılmıştır. Çalışmanın amacı, dil öğretim materyallerinin bu unsurları ne kadar barındırdığını değerlendirmek ve daha etkili, kültürel açıdan uyumlu materyallerin geliştirilmesine katkı sağlamaktır. Sonuçlar, setin altı seviyesinin değişen düzeylerde ortak kültürel unsurları içerdiğini göstermektedir.

Temel düzey seviyelerinde (A1 ve A2), Türk kahramanları ve tarihî şahsiyetlerin ayrıntılı bir şekilde ele alınmadığı gözlemlenmiştir. Bazı temel bayramlar ve eski geleneklere dair genel bilgiler bulunmakla birlikte derinlemesine kültürel unsurlara yer verilmediği tespit edilmiştir.

Orta düzey seviyelerinde (B1 ve B2), daha fazla tarihsel olay, gelenek, değer ve tutumlar ele alınmıştır. Ancak, tarihî kişiliklerin daha çok halk figürleri veya manevi liderler olarak ele alındığı ve belirli coğrafi bölgelere atıfta bulunulduğu görülmüştür.

İleri düzey seviyelerinde (C1 ve C2), Türk kahramanları, tarihî şahsiyetler ve eski gelenekler daha detaylı bir şekilde işlenmiştir. Önemli Türk şahsiyetlerine ve onların katkılarına daha fazla vurgu yapılmış, kültürel değerler, eski gelenekler ve tarihî olaylar daha geniş bir bakış açısıyla ele alınmıştır.

Sonuç olarak Türk soylular için Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarının özellikle temel ve orta seviyelerde, kültürel unsurlara daha fazla odaklanması gerektiği ortaya çıkmıştır. Ortak kültürel öğelerinin daha etkili bir şekilde kullanılması, Türk soyluların dil öğrenme sürecine daha fazla katkı sağlayabilir. Bu bulgular, Türkçe öğretim materyallerinin gözden geçirilerek daha derin ve kapsamlı kültürel içeriklerin eklenmesi gerekliliğini vurgulamaktadır.

Dil öğretiminde kültürel unsurların entegrasyonu, öğrencilerin dili yalnızca bir iletişim aracı olarak değil, aynı zamanda bir değerler bütünü olarak öğrenmelerine olanak tanımaktadır. Ancak başlangıç seviyelerindeki kültürel içerik eksikliği, öğrenme sürecinin erken aşamalarında öğrencilerin kültürel bağlamdan yoksun kalmasına neden olmaktadır. Araştırmalar, kültürel farkındalığın dil öğrenim sürecindeki önemini vurgulamakta ve bu farkındalığın dil öğretim materyallerine daha etkin bir şekilde entegre edilmesi gerektiğini ortaya koymaktadır.

Öneriler

Bu çalışmada, *Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti*ndeki kültürel unsurların düzeylere göre dağılımı incelenmiş ve özellikle başlangıç seviyelerinde kültürel içeriklerin sınırlı olduğu belirlenmiştir. Elde edilen bulgular doğrultusunda, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kültürel unsurların daha etkili şekilde kullanılabilmesi için aşağıdaki öneriler sunulmaktadır:

Başlangıç seviyelerinde kültürel içerikler artırılmalıdır. A1 ve A2 seviyelerinde, öğrencilerin Türk kültürünü daha iyi tanıyabilmeleri için gündelik yaşamda karşılaşabilecekleri kültürel unsurlara daha fazla yer verilmelidir. Bu unsurlar, öğrencilerin günlük hayatta karşılaşabileceği diyaloglar ve etkinliklerle desteklenmelidir.

Güncel kültürel unsurlar öğretim materyallerine eklenmelidir. Ders kitapları, modern Türk toplumunun güncel değerlerini ve dinamiklerini yansıtacak şekilde revize edilmelidir. Özellikle çağdaş Türk edebiyatı, sinema, televizyon dizileri ve sosyal medya gibi popüler kültür öğeleri, öğrencilerin ilgisini çekerek dil öğrenme sürecini daha etkili hâle getirebilir.

Materyaller görsel ve işitsel öğelerle desteklenmelidir. Kültürel unsurların öğretimi, videolar, interaktif dijital içerikler, sanal turlar ve şarkılar gibi farklı materyallerle zenginleştirildiğinde daha etkili olacaktır. Örneğin, halk müziği ve geleneksel danslarla ilgili videolar, öğrencilerin kültürü doğrudan deneyimlemelerine olanak sağlayabilir.

Gelecekteki araştırmaların kapsamı genişletilmelidir. İlerleyen çalışmalarda, yalnızca *Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti* değil, diğer öğretim setleri de kültürel içerikler açısından karşılaştırmalı olarak ele alınabilir. Bunun yanı sıra, sınıf içi uygulamalar, öğrenci algıları ve kültürel içeriklerin öğrenme sürecine etkisi gibi konular da araştırmalara dâhil edilmelidir.

Kaynakça

- Biçer, N. ve Alan, Y. (2019). Türk Soylulara Türkçe Öğretimi ile İlgili Çalışmalara Genel Bir Bakış. *Fırat Üniversitesi Sosyal Bilimler Dergisi*, 29(1), 143-157.
- Bowen, G. A. (2009). Document Analysis as a Qualitative Research Method. *Qualitative Research Journal*, 9(2), 27-40.
- Byram, M. (1989). *Cultural Studies in Foreign Language Education*. Multilingual Matters.
- Byram, M. (2003). Cultural Studies and Foreign Language Teaching. *Language Learning Journal*, 27(1), 54-62.
- Comrie, B. (1981). *The languages of the Soviet Union*. Cambridge University Press.
- Council of Europe. (2018). *Common European Framework of Reference for Languages: Learning, Teaching, Assessment - Companion Volume With New Descriptors*. Council of Europe Publishing. 11.12.2024 tarihinde adresinden <https://www.coe.int/en/web/common-european-framework-reference-languages> erişilmiştir.
- Daurenbek, S. ve Açık, F. (2023). Kazaklara Türkçe Öğretiminde Karşılaştırmalı Çözümleme Yönteminin Kullanılması: Pedagojik Model Önerisi. *Gazi Üniversitesi Gazi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 43(2), 1153-1189. <https://doi.org/10.17152/gefad.1270366-3032921>
- Demir, A. ve Açık, F. (2011). *Türkçenin Yabancı Dil Olarak Öğretiminde Kültürlerarası Yaklaşım ve Seçilecek Metinlerde Bulunması Gereken Özellikler*. TÜBAR-XXX, 51-72.
- Gass, S. M. ve Selinker, L. (2008). *Second Language Acquisition: An Introductory Course*. Routledge.
- İşcan, A. ve Yassıtaş, T. (2018). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitaplarında Kültür Aktarımı: Yedi İklim Türkçe Öğretim Seti Örneği (B1-B2 Düzeyi). *İstanbul Aydın Üniversitesi, Türkiye’de Uluslararası Öğrenci Olmak Sempozyumu*.
- Johanson, L. (1998). The structure of Turkic languages. L. Johanson ve É. Á. Csató (Ed.), *The Turkic Languages* (ss. 30-66). Routledge.
- Kemiksiz, Ö. (2021). Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretimi Ders Kitapları Üzerine Yapılan Araştırmaların Eğilimleri. *Bayburt Eğitim Fakültesi Dergisi*, 16(Özel Sayı), 34-56. <https://doi.org/10.35675/befdergi.832492>
- Kramsch, C. (1993). *Context and Culture in Language Teaching*. Oxford University Press.
- Merriam, S. B. (1988). *Case Study Research in Education: A Qualitative Approach*. Jossey-Bass Publishers.
- Odlin, T. (1989). *Language Transfer: Cross-Linguistic Influence in Language Learning*. Cambridge University Press.
- Risager, K. (2006). *Language and Culture: Global Flows and Local Complexity*. Multilingual Matters.

- Schumann, J. H. (1978). *The acculturation Model for Second Language Acquisition*. R. C. Gingras (Ed.) *Second Language Acquisition & Foreign Language Teaching* içinde (ss. 27-50). Center for Applied Linguistics.
- T.C. Millî Eğitim Bakanlığı. (2013). *Avrupa Dilleri Ortak Çerçeve Programı: Öğrenme, Öğretme ve Değerlendirme*. Ankara: Millî Eğitim Bakanlığı Yayınları.
- Yıldırım, A. ve Şimşek, H. (2011). *Sosyal Bilimlerde Nitel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Seçkin Yayıncılık.
- Yin, R. K. (1994). *Case Study Research: Design and Methods* (2. bs.). SAGE Publications.

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE DERS KİTAPLARINDA TOPLUMDİLBİLİMSEL YETİ*

*Gökçe TÜRKEN***

Öz: Yabancı dil öğretiminde, dilbilgisel yapıların yanı sıra, dilin farklı sosyal bağlamlarda doğru kullanımının öğretilmesi önemlidir. Dili sosyal bağlama uygun kullanabilme becerisi de toplumdilbilimsel yetinin kazanımını gerektirir. Bu çalışmanın amacı, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılan ders kitaplarında toplumdilbilimsel unsurlara ne kadar yer verildiğini araştırmaktır. Çalışma, nitel bir araştırma olarak tasarlanmıştır ve veri toplama aracı olarak doküman inceleme tekniği kullanılmıştır. *Yedi İklim Türkçe, Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe* ve *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe* öğretim setlerinin B2 düzeyi ders kitapları örnek olarak seçilmiş ve bir kontrol listesi kullanılarak değerlendirilmiştir. Bulgular, atasözleri ve deyimlerin kitaplarda en çok yer verilen toplumdilbilimsel unsurlar olduğunu göstermektedir. Ayrıca, dilin iletişimsel boyutuna dikkat çekmeyen bilgilendirici metinlerin ağırlıkta olduğu ve çeşitli sosyal bağlamlarda kullanılan dil örneklerini içeren karşılıklı konuşma bölümlerine yeterince yer verilmediği tespit edilmiştir. Bu durum, kitaplarda resmî ve ortak dil biçimlerinin ağırlıklı olduğu; ancak gündelik iletişimde kullanılan daha az resmî ve teklifsiz dil kullanımlarına yeterince yer verilmediği sonucunu ortaya koymaktadır. Bunların yanı sıra, internet, cep telefonu ve e-posta gibi günümüzde toplumsal hayatta önemli yeri olan farklı kanallar üzerinden gerçekleştirilen iletişimde kullanılan dil örneklerinin sayısının da yetersiz olduğu tespit edilmiştir.

Anahtar kelimeler: Toplumdilbilimsel Yeti, Yabancı Dil Olarak Türkçe, Türkçe Ders Kitapları, Türkçe ve Toplumdilbilimsel Yeti, *Yedi İklim Türkçe, Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe, Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe*.

* Atıf Bilgisi / Citation: Türken, G. (2025). Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarında Toplumdilbilimsel Yeti. *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*, (9), 87-111.

Geliş ve Kabul Tarihleri / Date of Arrival and Date of Acceptance: 25.11.2024-19.02.2025

Bu makale Turnitin benzerlik programı ile kontrol edilmiştir. / This article was checked with Turnitin.

Yazarlar aşağıdaki bilgilendirmeleri yapmaktadırlar / The authors provide the following information

Araştırma ve Yayın Etiği / Research and Publication Ethics: Bu çalışmada Committee on Publication Ethics (COPE) kapsamında uyulması belirtilen tüm kurallara uyulmuştur.

Yazarların Katkı Oranı / Authors' Contribution Rate: Bu makale tek yazarlıdır.

Açıklama / Explanation: Bu çalışma, Doç.Dr. Nazmiye TOPÇU TECELLİ danışmanlığında yazılan "Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde Toplumdilbilimsel Yeti" başlıklı yüksek lisans tezinin verilerinden yararlanılarak hazırlanmıştır.

** Öğr.Gör., Jandarma ve Sahil Güvenlik Akademisi, Ankara, Türkiye. E-posta: gokceturken@gmail.com, ORCID: 0000-0002-1029-68-24.

Sociolinguistic Competence in Turkish as a Foreign Language Textbooks

Abstract: Teaching grammatical structures as well as the appropriate use of the language in different social contexts is important in foreign language teaching. The development of sociolinguistic competence is a prerequisite for this purpose. The aim of this study is to investigate the extent to which sociolinguistic variation is included in textbooks for Turkish as a foreign language at the B2 level. This study was designed as a qualitative research. Document analysis was used as a data collection tool. Yedi İklim Türkçe, Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe and Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe B2 level textbooks were selected as samples. They were evaluated using a checklist. The results show that proverbs and idioms are the most frequently used sociolinguistic elements in the books. However, it was found that although informative texts are frequently included in the books, dialogues and conversations are not used enough. This shows that formal and neutral forms of language are predominant, but less formal uses of language in everyday conversation are ignored. In addition, different channels of communication, such as the language of the Internet, telephone conversations, and e-mail, are almost never used. These are important parts of communication today.

Keywords: Sociolinguistic Competence, Turkish as a Foreign Language, Turkish Course Books, Turkish and Sociolinguistic Competence, *Yedi İklim Türkçe*, *Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe*, *Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe*.

Giriş

Dil olmadan bir toplumu oluşturan bireylerin anlaşabilmeleri mümkün değildir. Dil ve toplum arasında güçlü ve dinamik bir bağ bulunmaktadır. Toplumun kültürel ve tarihî birikimlerini yansıtan en önemli araçlardan biri dildir. Toplumun değerleri, inançları ve gündelik yaşam pratikleri dil vasıtasıyla kuşaktan kuşağa aktarılır.

Toplumdilbilim, adından da anlaşılacağı üzere, dil ve toplum arasındaki ilişkiyi inceler. Dilin sosyal işlevleri, farklı telaffuz biçimleri, resmî ve teklifsiz dil, deyim ve atasözleri gibi dilin doğrudan toplumla ilgili olan boyutlarını açıklamaya çalışır. Toplumdilbilim ile yabancı dil öğretimi/ öğrenimi arasındaki ilişkiyi incelemek öğrencilerin hedef dili toplumsal normlarına uygun bir şekilde kullanmalarını sağlamak açısından önemlidir (Sultan ve Sultan, 2018, s. 3). Yabancı dil öğrenenler çoğu zaman öğrenimlerini dil bilgisini iyi düzeyde bilerek tamamlasalar da dili farklı sosyal durumlara uygun olarak ayarlayabilme becerisini edinemezler.

Yabancı dil sınıflarına toplumdilbilimsel çeşitliliğin dahil edilmesi, öğrencilerin iletişimsel becerilerinin gelişmesi açısından son derece önemlidir (Mede ve Dikilitaş, 2015, s. 30). Ancak, sınıf ortamında dilin nasıl kullanılacağını öğretmek basit bir iş değildir. Çünkü öğrencilerin doğru seçimler yapmayı öğrenmeleri toplumdilbilimsel kuralları içselleştirmelerini gerektiren bir süreçtir (Yu, 2006, s. 114). Örneğin, Türkçede pek çok farklı selamlaşma ifadesi bulunmaktadır.

“Merhaba, merhabalar, selam, selamlar, n’aber, selamün aleyküm” gibi farklı dil düzeylerindeki ifadelerin kullanımı ve seçimi bulunduğumuz bağlama ve karşımızdaki kişiye göre değişmektedir. Türkçeyi anadili olarak konuşan kişiler, bunların nerede kullanılacağını bilir ve buna göre seçim yaparlar. Örneğin, iş yerinde patronumuzla selamlaşırken ‘N’aber?’ ifadesini kullanmaktan kaçınırız. Ana dili konuşurları bu seçimi çoğu zaman üzerinde hiç düşünmeden yapar. Ancak, Türkçeyi yabancı dil olarak öğrenen bir bireyin hangi durumlarda hangi ifadenin kullanılacağını açık bir şekilde öğrenmesi, sosyal ortamda gözlemlemesi gerekmektedir. Aksi takdirde, sosyal açıdan uygunsuz durumlar ortaya çıkacaktır.

Kramsch (2014, s. 300), yabancı dil öğrenenlerde toplumdilbilimsel bilginin eksikliğinin, gerçek durumlarda iletişim kurarken daha iyi gözlemlendiğini belirtmektedir. Örneğin, bugün Türkiye’de İngilizcenin yabancı dil olarak öğretiminde toplumdilbilimsel çeşitliliğe yeterince yer verilmediğini söylemek mümkündür. Kitaplarda baskın olarak resmî bir İngilizceye yer verilmektedir. Dolayısıyla, İngilizcenin konuşulduğu resmî olmayan ortamlarda etkileşime giren Türkler, çok resmî, kitap gibi konuştukları şeklinde eleştiriler alabilmektedirler. Bu durum, bazen de, konuşmacının muhatabı tarafından yanlış anlaşılıp kendisiyle arasına mesafe koymak istediği veya saygısızlık ettiği izlenimini uyandırmakta ve sağlıklı bir iletişimin gerçekleşmesine engel olmaktadır.

Toplumdilbilim birçok farklı disiplinle iç içedir. Öncelikle, mikro toplumdilbilim ve makro toplumdilbilim olmak üzere bu disiplinin iki farklı boyutundan söz edilebilir. Mikro toplumdilbilim; sosyal yapının insanların konuşmalarını nasıl etkilediğini ve dilin sınıf, cinsiyet, yaş gibi sosyal özelliklerle nasıl ilişki içinde olduğunu konu edinirken makro toplumdilbilim; toplumların dil ile neler yaptığını ilgilendirmektedir (akt. Nazlı, 2014).

Bu çalışmada, toplumdilbilimin yabancı dil öğretimi ile ilişkili olan mikro boyutu ele alınmıştır. Yabancı dil öğretiminde önemli yeri olan kavramlardan toplumdilbilimsel yeti, varyasyon, kesit dil, dilsel nezaket, hitap biçimleri, dolgu ifadeleri, deyim ve atasözleri ve örtmecelere yer verilmiş ve aşağıda kısaca açıklanmıştır. Kod değiştirme, isogloss, pidgin ve kreyol gibi makro toplumdilbilimin çalışma alanına giren kavramlar çalışmaya dâhil edilmemiştir.

1. Yabancı Dil Öğretiminde Toplumdilbilimsel Kavramlar

1.1. Toplumdilbilimsel Varyasyon ve Toplumdilbilimsel Yeti

Bir dilde, kiminle, nerede, hangi bağlamda konuşulduğuna bağlı olarak aynı şeyi ifade etmenin farklı yolları bulunmaktadır. Genellikle, samimi ortamlarda tercih ettiğimiz dil formlarını işverenimizle ya da öğretmenlerimizle konuşurken tercih etmeyiz. Dildeki bu çeşitliliğe *toplumdilbilimsel varyasyon* adı verilmektedir

(Holmes ve Wilson, 2017, s. 4). Her dil, konuşucularına söz dizimsel, fonolojik, morfolojik, vb. düzeylerde, farklı sosyal bağlamlarda kullanabilecekleri bir dizi seçenek sunmaktadır ve konuşucu da bu seçenekler arasından içinde bulunduğu sosyal bağlama en uygun olanları kullanmaktadır. Bu seçimleri yaparken kullandığı alternatifler ise *değişken* (varyant) olarak adlandırılmaktadır. Örneğin; “Teşekkür ederim” ve “Eyvallah” Türkçede teşekkür ederken kullanılacak iki alternatif, yani toplumdilbilimsel varyantlardır. Bunlardan ilki resmî durumlarda kullanılabilen iken ikincisinin bu tarz durumlarda kullanılması uygun olmayacaktır.

Toplumdilbilimsel *değişke* (variety) ise dilin belirli bir sosyal grup içerisinde kullanıma biçimidir (Geeslin ve Long, 2014, s. 28). Dil *değişkelerinin* varlığı, yabancı bir dil öğrenirken kelimelerin anlamlarının ve telaffuzlarının yanı sıra kullanıldıkları toplumsal bağlamda ne anlama geldiklerini de bilmemiz gerektiğini göstermektedir. Hedef dilin kültürel ve sosyal normlarının da anlaşılması gerekir. Toplumdilbilimsel varyasyon, bir dilin doğal bir özelliğidir ve dili bağlama adapte etmek amacıyla *değiştirmek* etkili bir iletişimin gerçekleşmesi için şarttır (Geeslin ve Long, 2014, s. 271). Bu anlamda, yabancı dil öğretiminde dilsel varyasyonun önemi yadsınmaz.

Yabancı bir dil öğrenen bireyin, hedef dilde doğru ve etkili bir iletişim kurabilmesi için, dilini farklı bağlamlara nasıl uyarlayabileceğini öğrenmesi; yani, toplumdilbilimsel yetiyi kazanması gerekmektedir. *Toplumdilbilimsel yeti*, en basit ifadeyle, dil öğrencilerinin içinde buldukları sosyal duruma ve koşula uygun bir dil kullanabilme becerisidir (Geeslin ve Long, 2014, s. 237).

1.2. Dil Formları ve Bunların Toplumsal Bağlamda Kullanımları

1.2.1. Kesit Dil

En genel tanımıyla kesit dil, belirli bir sosyal bağlamda yapılan dil tercihleri bütünüdür (Ure, 1982, s. 5). Bireyler, kiminle konuştuğuna bağlı olarak, kullandıkları sözcüklerde veya telaffuz biçimlerinde farklı tercihler yapabilirler. Örneğin, bir iş toplantısında yapılan sunumda kullanılan dil ile arkadaşlar arasındaki bir sohbette kullanılan dil birbirinden oldukça farklıdır.

İnsanlar, kendileri ve muhatapları arasındaki psikolojik mesafeyi azaltmak veya konuşmalarına mizahi bir ton kazandırmak gibi çeşitli amaçlarla resmî *değişkenler* yerine resmî olmayan *değişkenleri* kullanmayı tercih edebilirler (Mougeon, Nadasdi ve Rehner, 2010, s. 16). Bir yabancı dil öğrencisi, resmî olmayan kesit dil biçimlerini veya stilleri öğrendiği takdirde, hedef dilin ana dili konuşurları ile daha rahat iletişim kurabilir ve bu sayede dil girdisini arttırabilir. Çünkü, sadece resmî dil formlarını kullanan öğrenciler, ana dili konuşurları tarafından yadırganabilir. Örneğin, Türkçe, Almanca, Fransızca gibi birçok dilde, konuşucunun muhatabının kim olduğuna bağlı olarak “sen” ve “siz” zamirleri

arasında bir seçim yapması gerekmektedir. Yakın, samimi ilişkiler içerisinde olduğu insanlara da “siz” diye hitap ettikleri takdirde sosyal açıdan uyumsuz olarak algılanabilir.

1.2.2. Dilsel Nezaket

Bireyler, belirli durumlarda, iletişim kurdukları insanlara karşı nazik olmak için belirli dil formlarını diğerlerine tercih ederler. Holmes ve Wilson’a göre, nezaket ile ilgili davranış normları gibi dilsel nezaket de kültürden kültüre değişebilmektedir. Örneğin, “Yabancı bir kültürde, yemek sonrası ev sahibine nasıl teşekkür edilmelidir, farklı sosyal gruplardan insanlar nasıl selamlanmalıdır?” gibi sorular toplumdilbilimin çalışma alanına girmektedir (2017, s. 293). Çünkü bu ifadelerin kullanımı, doğrudan hedef dilin sosyal ve kültürel değerlerini anlamakla ilgilidir.

Brown ve Levinson (1987, s. 66) nezaket teorilerini açıklarken “yüz” kavramını ortaya atmışlardır. Yüz, bir konuşmacının başkalarına sunduğu öz imgesi (self-image) olarak tanımlanmaktadır. Nezaket de bu öz imgenin zedelenmemesi için kullanılan bir araçtır. Brown ve Attardo (2005, s. 83), bu duruma şöyle bir örnek vermektedir; birinden bir ricada bulunduğunuzda ve o sizi reddettiğinde öz imgeniz zedelenir. Bu nedenle, reddedilmemek için elinizden geldiğince nazik olmaya çalışırsınız.

Dilsel nezaketi sağlamanın iki yolu bulunmaktadır. Bunlar *olumlu ve olumsuz* nezaket stratejileridir. Holmes ve Wilson (2017, s. 303) dilsel nezaketin iki farklı boyutu olan sosyal mesafe ve sosyal statünün olumlu ve olumsuz nezaket arasındaki ayrımın temelini oluşturduğunu belirtmekte ve bunları şu şekilde açıklamaktadır: Pozitif nezaket yakınlıkla ilgilidir. Örneğin, bir patronun bir astına, kendisine adıyla hitap edebileceğini söylemesi, yakınlığı ifade eden ve farklılıkları ortadan kaldıran olumlu bir nezaket hareketidir. Olumsuz nezaket ise insanlara saygı göstermek ve onları rahatsız etmekten kaçınmakla ilgilidir. Örneğin, emir kipini kullanmaktan kaçınmak olumsuz nezaket ifade eder. Olumsuz nezaket, sosyal mesafe ve statü farklılıklarına saygı duyma açısından uygun ifadeler kullanmak anlamına gelmektedir. Üstlerimize ve iyi tanımadığımız insanlara isimleriyle hitap etmekten kaçınmak bu tip nezakete verilebilecek başka bir örnektir.

Nezaketle ilgili toplumsal normlar kültürlere göre çok farklılıklar göstermektedir. Örneğin, Türkiye de dâhil olmak üzere birçok doğulu toplumda, insanlar kendilerine yemek üzere bir şey uzatıldığında, yemek isteseler bile, ilk seferde kabul etmenin kabalık olacağını düşünürler ve reddederler. Karşı taraf da bu durumun farkındadır ve alması konusunda ısrar eder. Bu kuralların farkında olmayan, kültüre yabancı bir birey, karşısındaki tarafından yanlış anlaşılabilir davranışlarda bulunabilir. Aynı durum, dilsel nezaket için de geçerlidir. Özetle,

herhangi bir dilde nazik olabilmek için o dil topluluğunun toplumsal değerlerini anlamamız gerekmektedir.

Sonuç olarak nezaket, dildeki varyasyona neden olan önemli bir etmendir. Yabancı bir dil öğrenen bireyler de hedef dildeki nezaket kurallarını bilmediklerinde saygısız veya kaba olarak algılanabilecek davranışlarda bulunabilirler. Bu nedenle, dilsel nezaket kuralları yabancı dil öğretiminde dikkate alınması gereken önemli hususlardan bir tanesidir.

1.2.3. Hitap Biçimleri

Her toplumda, insanların birbirlerine nasıl hitap ettiklerini etkileyen farklı unsurlar bulunmaktadır. Hitap biçimleri kültür temellidir; dolayısıyla ana dili konuşurları bunları nasıl kullanacaklarını çok iyi bilirler (Brown ve Attardo, 2005, s. 88).

Muhatabımızla ilişkimiz, samimiyet derecemiz veya nerede konuşuyor olduğumuz ona karşı kullanacağımız hitap seçimlerimizi belirlemektedir. Yakın ve samimi olduğumuz insanlara karşı teklifsiz dildeki hitap biçimlerini kullanabiliriz. Ancak yakın olmadığımız insanlar ile konuşurken daha resmî formları tercih ederiz. Örneğin, Türkiye’de arkadaşlarımızla konuşurken onlara isimleriyle sesleniriz. Diğer taraftan, bizden yaşça büyük biriyle konuşurken onlara isimleri ile hitap etmek sosyal açıdan uygun değildir. Kendimizden yaşça büyük bireylere, samimi ilişkiler içerisinde olsak bile, ‘amca’, ‘teyze’ gibi hitap sözcüklerini kullanmamız gerekir. Hitap seçimlerini etkileyen en önemli faktörler yaş, cinsiyet, sosyal yakınlık derecesi ve sosyal statüdür. Ancak yukarıda da belirtildiği gibi bu faktörlerin hitap biçimleri üzerindeki etkisi kültürden kültüre farklılık gösterebilmektedir. Örneğin, Türkiye’deki durumun aksine, birçok Batılı toplumlarda bireylerin yaşça büyükleriyle konuşurken onlara isimleriyle hitap etmeleri toplumsal açıdan uygun kabul edilir.

Yabancı dil olarak Türkçe öğrenenler de iletişimsel sorunlarla karşılaşmamak için bu gibi kültürel farkların dil üzerindeki etkisinin farkında olmalıdırlar. Bu nedenle, kitaplarda farklı yaş ve cinsiyetten insanların birbirleri için kullandıkları hitap biçimleri inceleme ölçütlerine dâhil edilmiştir.

1.2.4. Söylem Belirleyicileri

Söylem belirleyicileri, en genel tanımıyla söylem bölümleri arasındaki ilişkiyi gösteren unsurlardır (Fraser, 1999, s. 938). İngilizce (well, you know, actually), Türkçe (yani, işte, şey, ya), Almanca (doch, halt, ja, eben) ve Fransızca (done, alors, eh, bien, bon) dillerinden örnekler gösterilebilir (Özbek, 1998, s. 37).

Yabancı bir dilde söylem belirleyicilerini kullanmayı öğretmek veya öğrenmek oldukça zordur, çünkü ifadeler çoğu zaman bilinçli bir şekilde kullanılmaz. Buna rağmen, öğrencilerin hedef dili doğala yakın kullanabilmesi amacıyla öğrenilmesi ve öğretilmesi gerekmektedir. Bunun gerçekleşmesi için ise

öğrenenlerin ana dili konuşurlarının konuşmalarına yoğun bir şekilde maruz kalması gerekir.

1.2.5. Deyimler ve Atasözleri

Deyimler, birden çok sözcükten oluşmuş, söz dizimsel kurallar ve anlamsal işleyiş bakımından bir bütün özelliği taşıyan, belli bir dile ve kültüre özgü dil öğeleri olarak tanımlanabilir (Topçu Tecelli, 2017, s. 134). Deyimler söz dizimsel ve sözcüksel olarak kalıplaşmıştır ve değiştirilemezdir. Örneğin, Türkçede “baş” ve “kafa” sözcükleri eş anlamlı kelimeler olmalarına rağmen “başım belada” deyimini “kafam belada” şeklinde değiştirmek mümkün değildir. Deyimlerde kullanılan benzetmelerdeki imgelerin arkasında bir toplumun yaşam ve düşünce biçimiyle, kültürüyle ilgili ipuçları gizlidir (Topçu, 1999, s. 173).

Atasözleri ise “bir toplumun bilgeliğini, deneyimlerini, dünya görüşünü ve anlatım gücünü yansıtan kalıplaşmış dil birimleridir” (Aksan, 1996, s. 33). Tanımından da anlaşılacağı üzere, atasözleri kültürün ayrılmaz bir parçasıdır. Tıpkı deyimlerde olduğu gibi atasözleri de bir halkın düşünce biçimi, yaşam ve kültürüyle ilgili önemli bilgiler sunmaktadır.

Deyim ve atasözlerinin yabancı dil öğretiminde yeri oldukça önemlidir. Topçu'nun (1999, s. 174) belirttiği üzere, her ulusun, ülkenin, kültürün, hatta her kuşağın dünyayı algılama şekli farklıdır ve bu farklılığın en güzel kanıtları çeşitli imgeleriyle, benzetmeleriyle atasözleri ve deyimlerde bulunmaktadır.

1.2.6. Örtmeceler

Örtmece, yerine kullanıldığı ifade ile aynı anlama gelen, fakat onun taşıdığı olumsuz çağrışımları içermeyen dilsel ifadelerdir (Brown ve Attardo, 2005, s. 379). Burrige (2012, s. 66) ise örtmeceleri “konuşmacıların veya yazarların belirli bir durumda kullanmaktan kaçındıkları ifadelerin yerine kullandıkları, kulağa daha hoş gelen alternatifler” olarak tanımlamakta ve örtmecelerin kırıcı veya nezaketsiz olmaktan kaçınmak, bir konuyu kasten gizleme ve insanları aldatmak, bir olguyu veya nesneyi olduğundan daha prestijli göstermek, olumsuz sosyal klişelerin etkisini azaltmak, grup kimliğini pekiştirmek, eğlenmek ve eğlendirmek olmak üzere altı amaçla kullanıldığını belirtmektedir. Örneğin, Türkçede ‘ölmek’ yerine ‘aramızdan ayrılmak, Hakk’ın rahmetine kavuşmak, dünya değiştirmek ya da ahirete göçmek’ ifadeleri; benzer şekilde İngilizcede ‘die’ fiili yerine ‘pass away’ ifadesi kullanılarak ölüm kavramının olumsuz çağrışımları hafifletilmeye çalışılır.

Kültür aktarımının dil öğretimi/ öğreniminin önemli bir parçası olduğu gerçeği göz önünde bulundurulursa, kültür taşıyıcıları olan deyim ve atasözleri gibi örtmeceler de yabancı dil öğretiminde dikkate alınmalıdır ve günlük yaşamda iletişim kurarken ve kendini ifade ederken en çok ihtiyaç duyulan örtmeceler öğretilmelidir (Osanova, 2019, s. 1063).

2. Yabancı Dil Olarak Türkçe Ders Kitaplarında Toplumdilbilimsel Yeti

Dil kullanımlarımız büyük ölçüde kültür, konuşmacılar arasındaki ilişkiler ve içinde bulunulan ortam gibi toplumsal faktörlere bağlıdır; bu nedenle, dil öğrencileri ve öğreticilerinin dilin toplumdilbilimsel yönlerini dikkate almaları bir zorunluluktur (Dang ve Seals, 2016, s. 94). Ders kitapları da yabancı dil öğretiminde en sık kullanılan malzemelerin başında gelmektedir. Bu nedenle, ders kitaplarının toplumdilbilimsel unsurları barındırması ve dildeki çeşitliliği yansıtması önem taşımaktadır. Çoğu zaman, bir sınıf ortamında yabancı dil öğrenenler teklifsiz dil formlarını kullanmada yetersiz kalmaktadır. Bunun nedeni, sınıf içinde toplumdilbilimsel yetinin öğretime yeterince dâhil edilmemesidir.

Toplumdilbilimsel yeti, yabancı dil öğrencilerinin hedef dili çeşitli toplumsal bağlamlarda uygun şekilde kullanmalarını sağladığı için yabancı dil öğretiminin kritik bir bileşenidir. Öğrenciler etkili bir şekilde iletişim kurmak ve dil kaynaklı yanlış anlaşılmalara önlemek için dilin kültürel ve toplumsal kurallarını da bilmek zorundadır. Örneğin, resmiyet, nezaket ya da kültürel beklentiler gibi faktörlere göre dili nasıl ayarlayacağını bilmek öğrencilerin ana dili konuşurları ile daha rahat iletişim kurabilmelerini sağlayacaktır. Toplumdilbilimsel yetiyi öğretime dahil etmek, öğrencilerin dilsel formları doğru kullanmalarının yanı sıra, kültürel duyarlılık geliştirmelerine de yardımcı olacaktır.

2.1. Araştırmanın Amacı

Yabancı dil öğretiminde en çok kullanılan malzemelerin başında ders kitapları gelmektedir. Bu nedenle, kitaplarda öğrencilerin iletişimsel dil becerilerini kazanabilmeleri açısından yeterli girdi sunulması önemlidir. Yabancı dil olarak Türkçe öğretimi kitaplarında toplumdilbilimsel yetinin araştırılmasına yönelik hâlihazırda alan yazında yeterince çalışma bulunmamaktadır.

Bu çalışmanın amacı, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan B2 düzeyi ders kitaplarında toplumdilbilimsel yetiye ne derecede yer verildiğini araştırmak ve buradan elde edilecek veriler ışığında, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanında geliştirilen ve kullanılan malzemelere katkı sağlamaktır. Bu amaçla, öncelikle, örneklem olarak seçilen Yedi İklim Türkçe, Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe ve Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe öğretim setlerinin B2 düzeyi ders kitapları Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni'nde (D-AOBM) yer alan sosyodilbilimsel yeti başlığı altındaki maddeler esas alınarak hazırlanan bir kontrol listesine göre değerlendirilmiş ve “Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitapları toplumdilbilimsel yetiyi kazandırmada ve Türkçe öğrenenleri gerçek sosyal durumlarda kuracakları iletişime hazırlamada ne ölçüde yeterlidir?” sorunun cevabı tespit edilmeye çalışılmıştır.

2.2. Yöntem

Bu çalışmada nitel araştırma yöntemlerinden olan doküman incelemesi tekniği kullanılmıştır. Bu çalışmada analiz edilecek olan dokümanlar, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde en sık kullanılan kitaplar arasında yer alan ‘Yedi İklim Türkçe’, ‘Yeni Hitit Türkçe’ ve ‘Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe’ öğretim setlerinin B2 düzey ders kitaplarıdır. Çalışmanın örneklemini olarak B2 düzey kitapların seçilmesinin nedeni, D-AOBM’de “Dil öğrenenler bir dili B2 seviyesinden itibaren toplumdilbilimsel açıdan duruma uygun olarak ifade edebilirler. Dil öğrenenler ancak bu seviyeden sonra, konuşmadaki varyasyonlarla başedebilmeye ve farklı hitap tarzlarına hâkim olma yeteneği edinmeye başlarlar” ifadeleri ile toplumdilbilimsel farkındalığın kazandırılmasına en uygun seviyenin B2 olduğunun belirtilmesidir.

Kitapları incelemede kullanılan ölçütler, D-AOBM’nin toplumdilbilimsel yeti başlığı altındaki maddeler ve literatür taranarak incelenen diğer çalışmalar esas alınarak belirlenmiş ve bir kontrol listesi oluşturulmuştur. B2 düzey ders kitapları, bu kontrol listesinde yer alan unsurları içerip içermemesi açısından analiz edilmiştir.

2.3. Veri Toplama Aracının Geliştirilmesi

Veri toplama aracı, Diller için Avrupa Ortak Başvuru Metni’nin (D-AOBM) toplumdilbilimsel yeti bölümü esas alınarak hazırlanmıştır. Araştırmacı tarafından literatür taranarak elde edilen veriler doğrultusunda bazı ekleme ve çıkarmalar yapılmıştır.

D-AOBM’de toplumdilbilimsel yeti (sociolinguistic competence), dil kullanımının sosyal boyutuyla ilgili bilgi ve beceriler olarak tanımlanmaktadır. Bunlar; sosyal ilişkilerde dilsel belirleyiciler, nezaket kuralları, halk bilgeliği ifadeleri, kesit dil farklılıkları ile lehçe ve ağızlardır.

Sosyal ilişkilerde dilsel belirleyiciler başlığı altında selamlama ifadeleri, hitap biçimleri, söz alma kuralları ve heyecan ifade eden sözler yer almaktadır. Bu başlık altındaki ifadelerin kültürden kültüre farklılıklar gösterebileceği ve konuşmacıların birbirlerine göre sosyal statüleri, yakınlıkları ve içinde bulunulan duruma göre resmîyet derecelerinin değişeceği belirtilmektedir.

Nezaket kuralları ile ilgili olarak ise bu kuralların bir toplumdan diğerine değiştiği ve etnik gruplar arası yanlış anlaşılmanın en önemli kaynaklarından biri olduğu belirtilmektedir. Bu başlık altında olumlu ve olumsuz nezaket, “lütfen” ve “teşekkür ederim” benzeri ifadelerin yerinde kullanımı, nezaketsizlik alt başlıkları yer almaktadır. Nezaketsizlik ifadeleri D-AOBM’de detaylı olarak alt maddeler hâlinde yer alsa da çalışmada tek bir başlık altında incelenmiştir.

Halk bilgeliği ifadeleri bölümünde atasözleri, deyimler, kalıplaşmış sözler içerisinde inanç, tutum ve değer ifadeleri yer almaktadır.

D-AOBM’de toplumdilbilimsel yeti başlığı altındaki bölümlerden bir diğeri de kesit dil farklılıklarıdır. Kesit dilin, farklı bağlamlarda kullanılan dil formları arasındaki resmiyet düzeyindeki farklılıkları işaret ettiği belirtilmektedir. Çerçeve metinde kesit dil farklılıkları ile ilgili bölümde kalıplaşmış, resmî, tarafsız (neutral), resmî olmayan, dostça ve çok samimi gibi altı farklı düzey yer almaktadır, ancak bu çalışmada resmî dil, ortak dil (neutral) ve teklifsiz dil olmak üzere üç düzeye yer verilmektedir. Ortak dil, hem resmî hem de resmî olmayan durumlarda kullanılabilecek yansız bir dil kesitine karşılık gelmektedir. Kitaplardaki toplumdilbilimsel unsurların, belirtilen üç dil düzeyinden hangisine ait olduğu gösterilmiştir. Fakat, halk bilgeliği ifadeleri ve iletişim kanalları tek düzeyde incelenmişlerdir.

Son olarak, toplumdilbilimsel açıdan, iletişimin gerçekleştiği kanal da oldukça önemlidir. D-AOBM’de yer almamasına rağmen ‘iletişim kanalları’ da çalışmaya dâhil edilmiştir. Benzer şekilde, D-AOBM’de örtmecelere de yer verilmemektedir, ancak yabancı dil öğretimi açısından önemli olduğu düşünüldüğü için çalışmaya dahil edilmiştir.

2.4. Sınırlılıklar

Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan çok sayıda ders kitabı bulunmaktadır. Bu çalışma, Yedi İklim Türkçe, Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe ve Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe öğretim setlerinin B2 düzey ders kitaplarının incelenmesi ile sınırlıdır.

2.5. Bulgular

Bu bölümde, örneklem olarak seçilen kitaplarda çalışma için geliştirilen kontrol listesindeki maddelerden hangilerine yer verildiği tablolaştırılarak gösterilmiştir. Bir ifadenin birden fazla dil düzeyine uygun olması durumunda ilgili düzeyler arasında (\leftrightarrow) işareti kullanılmıştır.

2.5.1. Yedi İklim Yabancılar için Türkçe Ders Kitabına İlişkin Bulgular

Tablo 1. Yedi İklim Yabancılar için Türkçe ders kitabında yer alan toplumdilbilimsel unsurlar

A. Sosyal İlişkilerde Dilsel Belirleyiciler			
Hitap Kullanımı ve Seçimi	Resmî Dil	Ortak Dil	Teklifsiz Dil
Sosyal yakınlık derecesine bağlı seçimler	(Fadime) Hanım	İsimAylin, Ertan) Meryemciğim ↔ Baba Anneciğim ↔ Babacığim ↔ Arkadaşlar Ahmet Aylinciğim ↔ Evladım Hanım ↔	Canım arkadaşım benim Ayol Hayatım Aşkım
Sosyal statüye bağlı seçimler		Değerli dinleyicilerimiz Sayın seyirciler	Ustam
Yaşa ve cinsiyete bağlı seçimler	Murat Bey	Teyzeciğim ↔ Oğlum Kızım Evlat Evladım Ayfer Teyze ↔	
Selamlama İfadeleri			
Karşılaşmada/ Bir yere varışta	Buyurun, hoşgeldiniz. / Hoş bulduk. İyi günler.	Nasılsın? Neler yapıyorsunuz? / Eh fena değil Hoş geldiniz.	
Bir yerden ayrılırken		Güle güle / Hoşça kal. Bize müsaade. Bunu saymam yine beklerim. Bize de bekleriz. Sağlıcakla kalın. Güle güle, tekrar bekleriz.	
Söylem Belirleyicileri		Pekala Neyse Sahi Şey Peki Şimdi...	Yaa Eee Vallahi
Heyecan ifade eden sözler		Olur mu öyle şey! Aaa (elektrikler kesildi)!	Aman (hocam)! Tüh!

		Müjde! Olur mu öyle şey!	
B. Nezaket Bildiren İfadeler			
Olumlu Nezaket İfadeleri	Resmî Dil	Ortak Dil	Teklifsiz Dil
Birine hâl hatır sorma		Neyin var (kızım) / Hiç, yok bir şey. Neyin var? Bir sıkıntın mı var? Çok şükür. (<i>soruya cevap olarak</i>)	
Deneyimleri ve endişeleri aktarma		Çok yazık olmuş Sorunlarım çok fazla, ne yapayım?	
Sevgi, iyi dilek, hayranlık, beğeni vb. bildirme		Sen mükemmel bir insansın. Allah bir yastıkta kocatsın. Güle güle oturun/ Daha iyisi sizlere nasip olsun. Ellerine sağlık. Ne kadar güzel! Aferin! Ellerine sağlık/ Afiyet olsun. Allah herkese nasip etsin. Allah adıyla yaşatsın. Çok şükür! Allah zihin açıklığı versin. Allah nazardan saklasın. İyi ki varsın.	
Hediye verme, yardım sözü verme, konukseverlik gösterme vb.		Bu küçük hediye sizin için/ Aşk olsun, ne diye zahmet ettiniz. Ne iyi ettiniz de geldiniz.	
Olumsuz Nezaket İfadeleri			
Rencide edici davranıştan kaçınma (doğrudan emir vermek vb.)		Hiç kusura bakmayın. Lütfen (<i>başka şeylerle ilgilenmeyin</i>).	

		Size zahmet olacak.	
Pişmanlık belirtme, özür dileme		Affedersiniz.	Ay, çok özür dilerim. Kendimi sana nasıl affettirebilirim?
Yumuşatıcı ifadeler, örtmeceler	Kilo almak		
Rica ve teşekkür ifadeleri	Emriniz başım üstüne.	Hay hay, baş üstüne. (<i>ricaya karşılık</i>) ↔ Allah razı olsun. Sağ ol.	
Nezaketsizlik ifadeleri			
C. Halk Bilgeliği İfadeleri			
Bağlama uygun atasözleri	<p>Nasıpten öteye köy yoktur. Komşuda pişer bize de düşer. Komşu komşunun külüne muhtaçtır. Komşu hakkı tanrı hakkıdır. Misafir on rızıkla gelir, birini yer dokuzunu bırakır. Misafirin geldiği eve bereket gelir. Gülme komşuna gelir başına. Komşunun tavuğu komşuya kaz görünür. Kötü komşu insanı ev sahibi eder. Hayır dile komşuna hayır gele başına. Aç kurt bile komşusunu dalamaz. Doğru söyleyeni dokuz köyden kovarlar. Su gibi aziz ol. Can boğazdan gelir. Misafir umduğunu değil bulduğunu yer. Yuvarlanan taş yosun tutmaz. Lodosun gözü yaşlı olur. Sel gider, kum kalır. Her ağacın meyvesi olmaz. Rüzgâr eken fırtına biçer. Rüzgâr esmeyince yaprak kıpırdamaz. Ağacı kurt, insanı dert yer. Zora dağlar dayanmaz. Bir fincan kahvenin kırk yıl hatırı vardır. Kahve tütün, keyifler oldu bütün. Kahvenin yüzü kara ama yüz ağartır. Misafir umduğunu değil bulduğunu yer. Misafir kısmeti ile gelir.</p>		
Bağlama uygun deyimler	<p>-a can atmak, saçlarına ak düşmek, gözlerine inanmamak, göbek bırakmak, ölçüyü kaçırmak, tanrı misafiri olmak, Allah vergisi, yuva kurmak, dile getirmek, yerli yersiz konuşmak, kulak ardı etmek, elinde olmak, el üstünde tutmak</p>		
Kalıplaşmış Sözcükler	<p>Kazanın doğurduğuna inanıyorsun da öldüğüne mi inanmıyorsun? Tatlı yiyelim, tatlı konuşalım. Sanatkâr el öpmez, sanatkarın eli öpülür.</p>		

	Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir.
D. İletişim Kanalları	
Mektup ya da e-posta	Katılım mektubu, rapor, iş başvuru mektubu, anne babaya mektup
Telefon konuşması	
İnternet/mesajlaşma dili	

Yedi İklim kitabının, özellikle ilk üniteleri, toplumdilbilimsel varyasyon açısından oldukça zengindir. Kitabın ilk ünitesi iki arkadaş arasında geçen bir karşılıklı konuşma ile başlamaktadır ve bu resmî olmayan konuşmada bile tek başına pek çok toplumdilbilimsel değişken içermektedir, ancak bu arkadaşların birbirlerinden ayrılırken kullanabilecekleri selamlaşma ifadelerine açıkça yer verilmemiştir. Bunun dışında, bir resepsiyonist ve müşteri arasında geçen resmî bir konuşma yer almaktadır. Burada da resmî bir durumda kullanılabilecek selamlaşma ifadelerinden örnekler görmekteyiz. Bu ünite de ayrıca, yine iki arkadaş arasındaki bir telefon mesajlaşması yer almaktadır. Fakat, telefon mesajlaşmasına özgü ifadeler ve kısaltmalara yer verilmemektedir.

Kitabın, diğer kitaplarla kıyaslandığında, güçlü yanlarından biri atasözleri ve deyimler açısından oldukça zengin olmasının yanı sıra, bunların bir bağlam içerisinde sunulmasıdır. Dolayısıyla, bu atasözleri ve deyimlerin hangi durumlarda kullanılacağı öğrenciler tarafından kolayca anlaşılacaktır. Bunun yanı sıra, “Allah nazardan saklasın” gibi toplumdilbilimsel açıdan önemli ifadeler yer almaktadır ve bunların hangi durumlarda kullanılabileceği sorulmaktadır. Ancak, bunların ne anlama geldiğine dair yeterince bağlamsal ipucu bulunmamaktadır. Böyle kültürel olarak önemli ifadelerin anlaşılabilmesi için öğretmenin desteğine ihtiyaç duyulmaktadır.

Ayrıca “Konuşalım” (Barın vd., 2016, s. 17) alıştırmaları toplumdilbilimsel yetinin geliştirilmesi açısından iyi bir örnek oluşturmaktadır çünkü resmî olmayan bir durumda dil kullanımları üzerine öğrencilere uygulama imkânı sunmaktadır.

Kitabın bir bölümünde, bir çocuktan anne ve babasına hitaben yazılan bir mektup yer almaktadır (Barın vd., 2016, s. 61). Daha sonra, öğrencilerden anne ve baba olarak çocuklara bir mektup yazmaları istenmektedir. Bu etkinliğin, ebeveynlerin çocuklarına ve çocukların ebeveynlerine karşı kullanabilecekleri dildeki farklılıklara dikkat çekmek açısından faydalı bir etkinlik olduğu söylenebilir. Bu resmî olmayan mektubun yanı sıra, farklı biçimsel özelliklere sahip olan resmî formatta bir mektup örneği bulunmaktadır. İş başvurusu mektubunun biçimsel özelliklerine dikkat çekmek için sorular yer almaktadır: Nasıl başlıyor, nasıl bitiyor vb. bir sonraki etkinlikte öğrencilerden benzer formatta bir mektup yazmaları beklenmektedir. Ayrıca, bir garson ile müşteri arasında geçen bir diyalog yer almaktadır. Bu diyalogda, benzer durumlarda öğrencilerin kullanabilecekleri selamlaşma ve hitap biçimlerine yer verilmektedir.

Diğer taraftan bayramla ilgili metinler yer almasına rağmen bir bayram ziyaretinde gerçekleşen özgün bir konuşmaya yer verilmemiştir. Türkiye’de insanların bayramlaşırken birbirlerine neler söyledikleri, neler konuştukları ile ilgili ifadelere rastlanmamaktadır. Benzer şekilde, kitapta yiyecekler ve yemek kültürü ile ilgili yalnızca bilgilendirici okuma metinleri yer almakta ve öğrencilerin yemek bağlamında öğrenip kullanabilecekleri “Eline sağlık”, “Afiyet olsun” gibi önemli kültürel ifadelerin bulunduğu diyaloglara yer verilmemektedir.

2.5.2. Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe Kitabına İlişkin Bulgular

Tablo 2. Yeni Hitit Yabancılar için Türkçe ders kitabında yer alan toplumdilbilimsel unsurlar

A. Sosyal İlişkilerde Dilsel Belirleyiciler			
Hitap Kullanımı ve Seçimi	Resmî Dil	Ortak Dil	Teklifsiz Dil
Sosyal yakınlık derecesine bağlı seçimler	Efendim	Canım Anne Baba	Ulan Yav oğlum Abi Güzel abim Selam tatlım
Sosyal statüye bağlı seçimler	Sevgili müzikseverler Sayın seyirciler Sayın (<i>Soner Göktan</i>)		
Yaşa ve cinsiyete bağlı seçimler	Kenan Bey Beyefendi Hanımefendi <i>Ahmet</i> Bey		Necla Teyze
Selamlama İfadeleri			
Karşılaşmada/ Bir yere varışta		Günaydın. Hayırlı akşamlar.	
Bir yerden ayrılırken			
Söylem Belirleyicileri		Eee... Peki	Vallahi
Heyecan ifade eden sözler			Tüh! Aman! Yahu! Yooo! Allaah (<i>şış beş</i>)! Aman baba! Öf öf! Ooo (<i>felaket</i>)!

B. Nezaket Bildiren İfadeler			
Olumlu Nezaket İfadeleri	Resmî Dil	Ortak Dil	Teklifsiz Dil
Birine hâl hatır sorma			
Deneyimleri ve endişeleri aktarma		Bende şans olsa... Aşk olsun!	
Sevgi, iyi dilek, hayranlık, beğeni vb. bildirme		Göz değmesin, maşallah. Seni o kadar çok seviyorum ki!	
Hediye verme, yardım sözü verme, konukseverlik gösterme vb.			
Olumsuz Nezaket İfadeleri			
Rencide edici davranıştan kaçınma (doğrudan emir vermek vb.)		Lütfen (bana soru sorma). (<i>Yere bakmamaya</i>) gayret edin. (<i>Hareket etmeye</i>) çalışın. İsterseniz (<i>bahçeye çıkabilirsiniz</i>). Biraz daha sessiz olabilir misin?	
Pişmanlık belirtme, özür dileme		Kusura bakma. Pardon.	
Yumuşatıcı ifadeler, örtmeçler		(dünyadan) gitmek, anlaşmazlık yaşamak, sağlık sorunları, görme engelli, bedensel engelli, sorunlu ürün, tuvalet ihtiyacı, bence, muhtemelen, ... diye düşünüyorum.	
Rica ve teşekkür ifadeleri			
Nezaketsizlik ifadeleri			

C. Halk Bilgeliği İfadeleri	
Bağlama uygun atasözleri	<p>Aza kanaat etmeyen çoğu bulamaz. Azcık aşım, kaygısız başım. Ak akçe kara gün içindir. Zengin malı züğürdün çenesini yorar. Varsa pulun, herkes kulun; yoksa pulun, dardır yolun. Verip pişman olmaktansa vermeyip düşman olmak yeğdir. Para parayı çeker. Para ile iman kimde olduğu belli olmaz. Fazla mal göz çıkarmaz. Tok açın halinden anlamaz. Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır. Bıçak yarası geçer, dil yarası geçmez. Dilin kemiği yoktur. Bir dil bir insan, iki dil iki insan. Amaca ulaşmak için her yol mubahtır. Altta kalanın canı çıksın. Acele işe şeytan karışır. Aşığa Bağdat sorulmaz. Atın ölümü arpadan olsun. Eşegini sağlam kazığa bağla. Önüne bakma sonuna bak. Bin dost az, bir düşman çok. Gönül ferman dinlemez. Bugünün işini yarına bırakma.</p>
Bağlama uygun deyimler	<p>laf işitmek, başından geçmek, havaya girmek, hoşuna gitmek, nutku tutulmak, akli ermek, sonu gelmek, kaşlarını çatmak, göz ardı etmek, gülmekten kırılmak, pot kırmak, yüzü kızarmak, yediği içtiği ayrı gitmemek, içini dökmek, bir kalemde silmek, akıl vermek, havadan sudan konuşmak, içli dışlı olmak, ikili oynamak, arası açılmak, sırtından vurmak, işi düşmek, biçilmiş kaftan, taş çıkarmak, kendini durdurmak, kontrolden çıkmak, içi içini yemek, kendini tutmak, kendini kaybetmek, ödü kopmak, dizlerinin bağı çözülmek, tutkuya kapılmak, damak tadına hitap etmek, iştahını kabartmak, ağzına layık olmak, mideye indirmek, gözü aşına olmak, enine boyuna düşünmek, değmesinler keyfimize, ... işten değil, yanıp tutuşmak, para dökmek, parasını sokağa atmak, paraya kıymak, parası çıkışmamak, şaka gibi gelmek, şaka kaldırmak, şakası yok, şakaya vurmak, şaka yollu, şaka maka, eşek şakası, soğuk şaka, kurt gibi aç olmak, köşeyi dönmek, kestirip atmak, alemi olmak, kulağının pası silinmek, peşinde olmak, her yere çekmek, işin içinden çıkmak, damgasını vurmak, gülüp oynamak, gülmekten kırılmak, kahkahayı basmak, kahkahayı ağzında söndürmek, gülerken ısırarak, yediği önünde yemediği ardında, kulağının pası silinmek, gözlerini ayıramamak, kulak asmamak</p>
Kalıplaşmış Sözcükler	<p>Adamın bir gülmüş, reçel yapmışlar. Geçen gün bir taksi çevirdim, hala dönüyor. Düşünce suç olmasın, kalkınca suç olsun. Adamın biri topalmış, karısı da oynamış.</p>

	İnsanları ağlatmak kolay, güldürmek zor iştir. Müzik ruhun gıdasıdır. Müzik ruhun gıdasıdır. Ya çaresizsiniz ya da çare sizsiniz. Birimiz hepimiz, hepimizi birimiz için.
D. İletişim Kanalları	
Mektup ya da e-posta	
Telefon konuşması	
İnternet/mesajlaşma dili	

Kitabın ilk ünitesinde, çoğunlukla bağımsız cümleler ve edebî eserlerden kesitlere yer verilmekte ve karşılıklı konuşmalara pek rastlanmamaktadır. Bu nedenle, sosyal ilişkilerde dilsel belirleyicilerin sunumu açısından zayıf kaldığı ancak deyim ve atasözleri gibi halk bilgeliği ifadelerinin sunumu açısından zengin olduğu söylenebilir. Deyimler önce bir metin içerisinde sunulmakta ve daha sonra öğrencilerin bu deyimleri açıklamaları ile eşleştirmesi beklenmektedir. Deyimlerin öncelikle bir bağlam içerisinde verilmesi öğrencilerin bu deyimlerin kullanımını daha iyi anlamaları açısından faydalıdır.

Bunların yanı sıra, resmî olmayan bir mektup yazarken kullanılabilecek ifade örnekleri bulunmaktadır. Mektuba başlarken “Sevgili Arkadaşım Zeynep”, bitirirken “Esen kalman dileğiyle mektubuma son veriyorum” ifadeleri yer almaktadır. Günümüzde, internetin yaygınlık kazanması nedeniyle neredeyse kimsenin mektup yazmadığını, bunun yerine e-posta aracılığı ile iletişim kurduğunu söyleyebiliriz. Bu nedenle, kitapta resmî ya da resmî olmayan e-posta örneklerine de yer verilmesi ve yazma alıştırmaları olarak öğrencilerden de yazmaları istenmesi faydalı bir aktivite olacaktır.

Altıncı ünite, Türkçede çok bilindik, espri amaçlı kullanılan şakalar yer almaktadır (Uzun, 2019, s. 78). Bunlar hem eğlenceli hem de kültüre özgü ifadeler olması açısından kitaplarda bulunması faydalıdır. Böyle bilindik komik ifadeler diğer kitaplarda yer almamaktadır. Şakalar dışında bazı tekerlemelere de yer verilmiş ve tabloda kalıplaşmış sözler bölümünde gösterilmiştir. Yedinci ünite ise, farklı yaş gruplarından insanların aynı olayı ifade ediş şekillerindeki farklılıklar yer almaktadır. Toplumdilbilimsel açıdan genç ve yaşlı dili arasındaki farklılıkları açıkça göstermesi nedeniyle oldukça faydalıdır.

2.5.3. Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe Ders Kitabına İlişkin Bulgular

Tablo 3. Gazi TÖMER Yabancılar için Türkçe ders kitabında yer alan toplumdilbilimsel unsurlar

A. Sosyal İlişkilerde Dilsel Belirleyiciler			
Hitap Kullanımı ve Seçimi	Resmî Dil	Ortak Dil	Teklifsiz Dil
Sosyal yakınlık derecesine bağlı seçimler	Sayın (<i>Şen</i>) Sevgili izleyiciler	Sevgili dostum Sevgili arkadaşlar Arkadaşlar	
Sosyal statüye bağlı seçimler	Sayın seyirciler Değerli öğrenciler Doktor Bey		
Yaşa ve cinsiyete bağlı seçimler	Değerli gençler (<i>Erdem</i>) Bey	Evlad Evladım	
Selamlama İfadeleri			
Karşılaşmada / Bir yere varışta	İyi günler.	Merhaba Hoş geldiniz / Hoş bulduk.	
Bir yerden ayrılırken		Herkese sağlıklı günler dileriz.	
Söylem Belirleyicileri			
Heyecan ifade eden sözler		Tüh!	Vay! / Vay be! Öff ya!
B. Nezaket Bildiren İfadeler			
Olumlu Nezaket İfadeleri	Resmî Dil	Ortak Dil	Teklifsiz Dil
Birine hâl hatır sorma		Nasılısınız? / Teşekkür ederim, iyiyim.	
Deneyimleri ve endişeleri aktarma		Yardıma ihtiyacım var. Ne yapmamı önerirsin?	
Sevgi, iyi dilek, hayranlık, beğeni vb. bildirme			
Hediye verme, yardım sözü verme, konukseverlik gösterme vb.			
Olumsuz Nezaket İfadeleri			
Rencide edici davranıştan kaçınma (doğrudan emir vermek vb.)			
Pişmanlık belirtme, özür dileme			
Yumuşatıcı ifadeler, örtmeçler		Hayatını kaybetmek, hayata gözlerini	

		yummak, görme engeli, hayatına mal olmak, mal ve can kaybına neden olmak, yaşamını yitirmek, hayatını kaybetmek	
Rica ve teşekkür ifadeleri		... için teşekkür ediyoruz. Çok teşekkür ederiz. ... için çok teşekkür ediyoruz/ Bir şey değil.	
Nezaketsizlik ifadeleri			
C. Halk Bilgeliği İfadeleri			
Bağlama uygun atasözleri	Güneş girmeyen eve doktor girer. Terzi kendi söküğünü dikemez. Mum dibine ışık vermez. Zanaat altın bileziktir. İşleyen demir pas tutmaz. Tatlı dil yılanı deliğinden çıkarır. Kaz gelen yerden tavuk esirgenmez. İyilik yap denize at, balık bilmezse Halik bilir. Sinek küçüktür ama mide bulandırır. Atın ölümü arpadan olsun.		
Bağlama uygun deyimler	abayı yakmak, ayak diremek, aklına yatmak, dış geçirememek, dolap çevirmek, bir ayağı çukurda olmak, başa kakmak, ışık tutmak, kıyıda köşede kalmak, ses getirmek, bindiği dalı kesmek, pabucu dama atılmak, mürekkep yalamak, gözden düşmek, gözü ısırarak, dil dökmek, kin gütmek, burnunda tütme, gözünü dikmek, kendinden geçmek, beni benden almak, gözleri kamaşmak, içe işlemek, ruha hitap etmek		
Kalıplaşmış Sözcükler	Sanatsız kalan bir milletin hayat damarlarından biri kopmuş demektir. Sanat güzelliğin ifadesidir. Hepiniz milletvekili, bakan hatta cumhurbaşkanı olabilirsiniz, fakat sanatkar olamazsınız. Müzik ruhun gıdasıdır. Bakmak ile görmek arasında fark vardır.		
D. İletişim Kanalları			
Mektup ya da e-posta	Yakın bir arkadaşına yazılan e-posta		
Telefon konuşması	Bir radyo programını arayan dinleyici		
İnternet/mesajlaşma dili			

Gazi TÖMER yabancılar için Türkçe ders kitabında, diğer iki kitabın aksine, atasözleri herhangi bir bağlam olmadan sunulmaktadır. Meslek seçimi ile ilgili bir metinden sonra, sadece içerisinde meslek isimleri geçmesi nedeniyle atasözlerine yer verilmektedir. Ancak, öğrencilerin bunları hangi durumlarda

veya nasıl kullanabileceğine dair örnekler yer almamaktadır. Benzer şekilde, deyimler tamamen bağlamdan kopuk bir şekilde sunulmaktadır. Yalnızca “ışık tutmak” deyimini bir parça içinde geçmekte ve bu deyim anlamının bağlamdan çıkarılması istenmektedir.

Bunun dışında, kitapta yer alan ilk dinleme metinlerinde yer alan karşılıklı konuşmalar doğallıktan oldukça uzaktır. Karşılıklı konuşmadan ziyade yazılı bir metni okur gibi, otantik olmayan bir şekilde gerçekleşmektedir. Dinleme metinlerinde de yeterince toplumdilbilimsel yetinin kazanımını destekleyecek nitelikte olmadığı belirlenmiştir.

Son olarak, kitabın başka bir bölümünde, nasıl özgeçmiş yazılacağına dair bir okuma metni bulunmaktadır, ancak öğrencilerden özgeçmiş yazmaları beklenmemektedir. Bunun yerine, daha önce nasıl yazılacağı belirtilmemiş olmasına rağmen öğrencilerden iş mektubu yazmaları istenmektedir (Temur ve Kurt, 2015, s. 11). Benzer şekilde, yüz yüze iletişim ve internet iletişimi farklarından bahseden bir metin yer almasına rağmen internet aracılığıyla gerçekleştirilen iletişim örnekleri yoktur.

Sonuç

Günümüzde bir yabancı dil öğretimi/öğreniminin ana hedefini oluşturan iletişim/etkileşim becerisinin kazanımı, toplumdilbilimsel yetinin de önemini arttırmıştır. Dolayısıyla, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde, öğrencilerin etkili iletişim kurabilmelerinde, toplumdilbilimsel yetinin kazanımı üzerinde durulması gereken bir konudur. Bu nedenle, bu çalışmada yabancı dil öğretiminin vazgeçilemez araçları olan ders kitapları toplumdilbilimsel yetinin kazanımı açısından incelenmiştir. Bunun için öncelikle, alan yazından hareketle toplumdilbilimin ne olduğu ve yabancı dil öğretimindeki yeri ve önemi açıklanmaya çalışılmıştır. Daha sonra, yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde yaygın olarak kullanılan *Yeni Hitit*, *Yedi İklim* ve *Gazi Üniversitesi TÖMER B2* seviye ders kitapları toplumdilbilimsel varyasyon açısından doküman incelemesi tekniği yoluyla incelenmiştir. D-AOBM’den ve literatür taranarak elde edilen verilerden yararlanarak bir kontrol listesi oluşturulmuştur. B2 düzey ders kitapları, bu kontrol listesinde yer alan unsurları içerip içermemesi açısından analiz edilmiştir. Elde edilen veriler tablolastırılarak sunulmuştur.

Çalışmada Yabancı Dil Olarak Türkçe Öğretiminde yaygın kullanılan ve örneklem olarak seçilen kitaplarla ilgili şu sonuçlara ulaşılmıştır:

- Kitaplarda en fazla yer verilen toplumdilbilimsel unsurlar atasözleri ve deyimlerdir. Her üç kitabın da neredeyse her ünitesinde bu ifadelere yer verilmektedir. Atasözleri ve deyimlerin bilinmemesi, dil öğrencilerinin doğal iletişim ortamlarında kuracakları iletişimi olumsuz etkileyeceğinden, kitaplarda yer almaları oldukça önemlidir. Gazi TÖMER kitabı dışındaki diğer kitaplarda,

atasözleri ve deyimler ünitenin temasına uygun olarak seçilmişlerdir. Ancak, ilgili alıştırmalar yeterince çeşitli değildir. Genellikle atasözü/deyim-anlam eşleştirme etkinliklerine yer verilmekte ve öğrencilerin bunları iletişimde kullanabilecekleri etkinliklerin yer almadığı görülmektedir.

- Kitapların her birinde resmî ve ortak dil formlarına ağırlıkla yer verildiği ve teklifsiz formların neredeyse hiç yer almadığı görülmektedir. Bu sonuç, yabancı dil kitapları üzerinde daha önce yapılan bazı çalışmalarla da benzerlik göstermektedir (Shu, Center ve Radio, 2019; Dang ve Seals, 2016; Koran, 2015; Mougeon, Nadasdi ve Rehner, 2010). Bu çalışmalarda, yabancı dil olarak İngilizce ve Fransızca öğretiminde kullanılan kitapların ana dili konuşurları tarafından kullanılmayan aşırı resmî ve doğal olmayan dil formlarını sunduğu ve doğal iletişim kalıplarına yeterince erişim sağlamadıkları belirtilmektedir. Hâlbuki dil öğretiminde hedef, dil çeşitliliğini sağlamak olmalıdır. Aksi takdirde, öğrenciler, ana dili konuşurlarının farklı durumlara yanıt vermek için kullandıkları çok çeşitli dil biçimlerini kullanamayacaklar, bunun yerine duruma uygun olmayan varyantları kullanacaklardır. Yabancı dil sınıflarında, öğrenciler çoğunlukla resmî dil biçimlerine maruz kalmaktadırlar. Oysa “Hadi çıkıp bir şeyler atıştıralım” gibi günlük iletişimde ve özellikle yaşlıları ile kullanılabilir teklifsiz dil biçimlerinin de var olduğunu, ancak bunların kiminle ve hangi ortam ve bağlamlarda kullanılabileceğini bilmeleri gerekmektedir. Böyle bir anlatımın resmî bir ortamda ya da kendinden büyüklerle (yaş, statü vb.) kullanımı yanlış olacaktır. İletişimi olumsuz yönde etkileyecektir. Buna karşın bir gencin yaşlılarıyla samimi bir ortamda bu tür ifadeler yerine resmî dil kullanması da iletişimin kalitesini aynı ölçüde olumsuz etkileyecektir. Dil öğrenenlerin her ortamda resmî bir stilde konuşması, ana dili konuşurları tarafından itici bulunabilmekte ya da onların kendilerine mesafeli davranmaya çalıştıkları gibi yanlış anlaşılmalara yol açabilmektedir. Bu durum dil öğrenenlerin ana dili konuşurlarıyla kuracakları etkileşimlerde gerekli toplumdilbilimsel yetilerinin gelişimini engelleyebilmektedir.

- Çalışmaya konu olan ders kitaplarının hiçbirinde internet ve mesajlaşma dili örneklerine yer verilmemektedir. Oysaki günümüzde iletişim büyük ölçüde internet ve telefon mesajları yoluyla gerçekleşmektedir. Bu nedenle, özellikle gençlerin birbirleriyle mesajlaşırken kullandıkları kısaltmalara veya sosyal medyada sık kullandıkları ifadelerle yer verilmesi, öğrencilerin gerçek iletişim ortamlarında kullanmaları için faydalı olacaktır. Benzer şekilde, günümüzde en sık kullanılan iletişim yollarından biri olan e-posta örneklerine de yer verilmesi gerekmektedir. Özellikle resmî bir e-posta yazarken kullanılabilir kalıp ifadelerle ve dil biçimlerine dikkat çekilmesi önem arz etmektedir.

- Örtmecelere de kitaplarda az sayıda yer verildiği görülmüştür. Bu az sayıda örtmece ise çoğunlukla “ölüm” ile ilgili olanlardır. Ancak Türkçede çok çeşitli konularda kullanılan örtmeceler bulunmaktadır. Bu nedenle, kitaplarda hem daha

fazla sayıda hem de daha çeşitli konularda kullanılan örnekler bulunması gerekmektedir. Öğrencilerin seviyeleri de dikkate alınarak yazıda ve konuşmada en sık kullanılan örtmecelere yer verilmesi, toplumdilbilimsel yetinin gelişimi açısından yararlıdır.

- Kitaplarda nezaketsizlik ifadelerine hiç rastlanmamaktadır. Her ne kadar nezaketsizlik ifadelerinin sınıf içerisinde öğretilmesi beklenmese de nezaketsiz ifadeleri kullanmanın iletişimde doğuracağı olumsuz sonuçlara dikkat çekmek amacıyla bazı örneklere yer verilmelidir. Bunun için olumsuz nezaket stratejilerinin kullanılmadığı, konuşmanın muhatabı tarafından kaba olarak değerlendirilen kızgınlık/öfke ya da beğenmeme bildiren ifadeler kullanılabilir.

Bu çalışmanın sonucunda Türkçenin yabancı dil olarak öğrenimi/öğretiminde toplumdilbilimsel yetinin gelişimine katkı sağlaması amacıyla şu öneriler getirilebilir:

- Yabancı dil olarak Türkçe öğretiminde kullanılan ders kitaplarında, toplumdilbilimsel unsurlara daha fazla yer verilmesi gerekmektedir. En azından, resmî ve teklifsiz dil biçimleri arasındaki karşıtlığa dikkat çekmek ve bunların uygun olmayan bağlamlarda, birbirlerinin yerine kullanılmasının iletişimde oluşan aksaklıklar ile ilgili farkındalık yaratılması faydalı görülmektedir. Örneğin, ana dili İngilizce olan bir dil öğrencisi Türkçe konuşurken, karşısındakine “siz” diye hitap etmesi gereken bir durumda “sen” zamirini kullanırsa kaba veya saygısız görünecektir. Bu nedenle, toplumdilbilimsel yeti öğrencilerin sağlıklı iletişim kurabilmeleri için üzerinde önemle durulması gereken bir konudur. Kitaplarda toplumdilbilimsel varyasyonu sağlamak için, ağırlıklı olarak yer verilen bilgilendirici metinler yerine daha fazla karşılıklı konuşma bölümlerine yer verilebilir.

- Öğretmenlerin, öncelikle, toplumdilbilimsel varyasyonun yabancı dil öğretiminde son derece önemli olduğunun bilincinde olması gerekmektedir. Toplumdilbilimsel varyasyon açısından kitapların yetersiz kaldığı noktalarda öğretmenlerin, dilin çeşitli bağlamlarda kullanılmasına olanak tanıyan kitap dışı etkinlikler tasarlayarak bu eksikliği gidermesi gerekmektedir. Öğretmenler videolar, gazete yazıları, hikâye kitapları gibi otantik malzemeler kullanarak kitapları destekleyebilirler. Ayrıca, kitapların ünitelerindeki temalara göre canlandırma etkinlikleri tasarlayarak öğrencilere yapay da olsa farklı bağlamlarda konuşma fırsatları sunabilirler.

Toplumdilbilimsel varyasyon üzerinde daha fazla araştırmaya ihtiyaç olduğu görülmektedir. Bu alanda farklı bakış açılarıyla yapılacak çalışmalar, Türkçenin yabancı dil olarak öğretiminde kullanılacak öğretim programlarının ve materyallerin geliştirilmesine katkıda bulunacak yararlı veriler ortaya koyacaktır.

Kaynakça

- Aksan, D. (1996). *Türkçenin Söz Varlığı*. Ankara: Engin Yayınevi.
- Barın, E., Çobanoğlu, Ş., Ateş, Ş., Balcı, M. ve Özdemir, C. (Ed.). (2016). *Yedi İklim Türkçe B2*. Ankara: Başak Matbaacılık.
- Brown, S. ve Attardo, S. (2005). *Understanding Language Structure, Interaction, and Variation: An Introduction to Applied Linguistics and Sociolinguistics for Nonspecialists*. University of Michigan Press ELT.
- Brown, P. ve Levinson, S. C. (1987). *Politeness: Some Universals in Language Usage* (C. 4). Cambridge University Press.
- Burridge, K. (2012). Euphemism and Language Change: The Sixth and Seventh Ages. *Lexis* [Online]. 22 Mayıs 2022 tarihinde <http://journals.openedition.org/lexis/355> adresinden erişildi.
- Dang, T. C. T. ve Seals, C. (2016). An Evaluation of Primary English Textbooks in Vietnam: A Sociolinguistic Perspective. *TESOL Journal*, 9(1), 93-113.
- Fraser, B. (1999). What are Discourse Markers? *Journal of Pragmatics*, 31(7), 931-952.
- Geslin, K. L. ve Long, A. Y. (2014). *Sociolinguistics and Second Language Acquisition: Learning to Use Language in Context* (1. bs.). New York: Routledge.
- Holmes, J. ve Wilson, N. (2017). *An Introduction to Sociolinguistics*. Routledge.
- Koran, E. (2015). Practical Value of EFL Textbooks for Teaching Main Aspects of Communicative Competence (Sociolinguistic and Pragmatic Competences). *International Journal on New Trends in Education and Their Implications*, 6(1), 28-37.
- Kramsch, C. (2014). Teaching Foreign Languages in an Era of Globalization: Introduction. *The Modern Language Journal*, 98, 296-311.
- Mede, E. ve Dikilitaş, K. (2015). Teaching and Learning Sociolinguistic Competence: Teachers' Critical Perceptions. *Participatory Educational Research*, 2(3), 14-31.
- Mougeon, R., Nadasdi, T. & Rehner, K. (2010). *The Sociolinguistic Competence of Immersion Students*. Bristol, Blue Ridge Summit: Multilingual Matters. <https://doi.org/10.21832/9781847692405>
- Nazlı, E. H. (2014). Toplum Dilbilime Genel Bir Bakış. *Sosyal Bilimler Araştırma Dergisi*, 28, 37-66.
- Ospanova, G. (2019). Yabancılarla Türkçe Öğretiminde Örtmece: Yunus Emre Türkçe Öğretim Seti Örneği. *Uluslararası Afro-Avrasya Araştırmaları Dergisi*, 5(9), 25-34.
- Özbek, N. (1998). Türkçede Söylem Belirleyicileri. *Dilbilim Araştırmaları Dergisi*, 9, 37-47.
- Öztürk Dağabakan, F. (2019). *Toplumdilbilim*. Konya: Çizgi Kitabevi.
- Shu, X., Center, T. ve Radio, Z. (2019). Sociolinguistics in Language Learning and Language Teaching. *Open Access Library Journal*, 6(11), 1.

- Sultan, A. I. ve Sultan, H. (2018). Measurement of Sociolinguistic Competence of EFL Post Graduate Students. *Journal of Tikrit University for the Humanities*, 25(3).
- Temur, N. ve Kurt, M. (Ed.). (2015). *Yabancılar İçin Türkçe B2 Orta Düzey*. (7. bs.). Gazi Üniversitesi TÖMER.
- Topçu, N. (1999). Fransızca ve Türkçede Rakamlı Deyimlerin Karşılaştırmalı İncelenmesi ve Fransızca Yabancı Dil Öğretiminde Kullanımları. *Hacettepe Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi*, 15(15), 173-180.
- Topçu Tecelli, N. (2017). Günlük İletişimde Deyimler: Yazılı Basından Örnekler. B. Çakıcı, N. Gözaydın ve H. Zülfişkar (Ed.), *2017 Türk Dili Yılı Armağan Kitabı* içinde (ss. 134-142). Ankara: TDK.
- Ure, J. (1982). Introduction: Approaches to the Study of Register Range. *International Journal of the Sociology of Language*, 35, 5-23.
- Uzun, N. E. (Ed.). (2019). *Yeni Hitit 3: Yabancılar için Türkçe: B2-C1 Yüksek*. Ankara: A. Ü. TÖMER.
- Vardar, B. (2001). *Dilbilimin Temel Kavram ve İlkeleri*. İstanbul: Multilingual Yabancı Dil Yayınları.
- Yu, M. C. (2006). Teaching and Learning Sociolinguistic Skills in University EFL Classes in Taiwan. *TESOL Quarterly*, 42(1), 31-53.

HACETTEPE ÜNİVERSİTESİ

YABANCI DİL OLARAK TÜRKÇE ARAŞTIRMALARI DERGİSİ (HÜYDOTAD)

Amaç ve Kapsam

Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi H.Ü. Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü tarafından 2014 Yaz döneminden itibaren yayımlanmaya başlayan hakemli, süreli ve yerel bir dergi olup, Türkçenin yabancı dil olarak öğretimi alanındaki çalışmaları teşvik etmeyi, yapılan bilimsel çalışmaların sonuçlarını ve tartışılan-üretilen yöntemleri bilim dünyası ile hızlı bir şekilde paylaşmayı hedeflemektedir. Kısa adı HÜYDOTAD olan dergi, yılda bir kez yayımlanır.

Değerlendirme

Yayımlanmak üzere gönderilen yazılardan Yayın Kurulunun ön değerlendirmesi sonucunda uygun bulunanlar, incelenip raporlandırılmak üzere iki alan uzmanına gönderilir. Her iki raporun da olumlu olduğu durumlarda yazının yayımlanması kararı alınır; raporlardan biri olumsuz ise, üçüncü bir uzmanın görüşüne başvurulur. Hakkında iki olumsuz rapor düzenlenmiş yazılar yayımlanmaz. Yazarların, Yayın Kurulu veya uzmanların eleştirisi, değerlendirme ve önerilerini dikkate almaları gereklidir; ancak yazarlar da raporları inceleyip kendi görüşlerini bildirebilirler. Dergiye gönderilen yazılar yayımlansın veya yayımlanmasın iade edilmez. Yayımlanan yazılardaki görüşlerin sorumluluğu yazarlarına aittir.

Genel Kurallar

İletişim: Yazarlar, her türlü haberleşmeyi aşağıdaki adresle yapmalıdır.

Hacettepe Üniversitesi

Türkiyat Araştırmaları Enstitüsü

Beytepe Yerleşkesi 06532, Ankara.

Tel: + 90.312.2977182 / 2976771

Belgeç: + 90.312.2977171

E-posta: huydotad@hacettepe.edu.tr / huydotad@gmail.com

Genel Ağ Sayfası: <https://dergipark.org.tr/huydotad>

Yazarların Dikkat Etmesi Gereken Hususlar

Yazılar, <https://dergipark.org.tr/huydotad> adresinden giriş yapılarak gönderilmelidir.

Yazarların görev yaptığı kurum, unvan, iletişim bilgileri ve ORCID bilgisi makalelerinin ilk sayfasında, altta belirtilmelidir. Özel çeviri yazı içeren metinlerde kullanılan yazı tipleri de (PC uyumlu) e-posta iletisine eklenmelidir.

HÜYDOTAD'a gönderilen yazıların daha önce yayımlanmamış olması ya da aynı anda başka bir yayın organına gönderilmemesi gerekir. Bilimsel bir toplantıda sunulan bildirimler, ayrıca belirtilmek ve daha önce yayımlanmamış olmak koşuluyla kabul edilebilir.

Başlık: 12 sözcüğü geçmemeli, koyu ve büyük harflerle yazılmalı, ikinci dildeki karşılığı baş harfleri büyük olmak üzere koyu ve küçük harflerle İngilizce özetin öncesinde yer almalıdır.

Yazar Adı: Başlığın altında ortada, soyadı büyük harflerle koyu ve italik yazılmalı.

Öz/Abstract: En az 100 en çok 200 sözcük arasında ve yazının özünü verecek tarzda hazırlanmalıdır. Özet içinde alıntı, kaynak, şekil, çizelge vb. bulunmamalıdır. Her yazı için Türkçe ve İngilizce olmak üzere iki özet hazırlanmalıdır; ancak yazılar bu dillerden farklı bir dilde hazırlanmış ise ilgili dilde üçüncü bir özete yer verilmelidir. Özetler içerik yönünden birbirinin aynı olmalıdır.

Anahtar Kelimeler: Özeti hemen altında en az 5, en fazla 10 anahtar sözcük verilmelidir. Anahtar sözcükler Türkçe, İngilizce ve varsa üçüncü dilde hazırlanmalıdır.

Makale Metni: Yazılar genişliği 16,5 cm, yüksekliği 23,5 cm boyutundaki kağıtlara bilgisayarda tek satır aralıkla ve 11 punto yazılmalı, sayfa kenarlarından 2'şer cm. boşluk bırakılmalı ve ikinci sayfadan başlayarak (başlık sayfası birinci sayfa olarak dikkate alınmak kaydıyla) sayfa numarası verilmelidir. Yazılar ortalama 10.000 kelimeyi geçmemeli, MS Word programında ve Times New Roman veya benzeri bir yazı karakteri ile yazılmalıdır. Paragraf başlarında tab tuşu, paragraf aralarında enter tuşu kullanılmamalıdır.

Kaynak Gösterme: Alıntılar ve atıflar için kaynak verme, dipnot şeklinde değil, metin içinde kısa atıf sistemi kullanılarak, yani (Tekin, 1988, s. 68), (Davletov, 2008, ss. 83-85) şeklinde gösterilmeli ve kaynaklar, yazı sonunda, alfabetik düzende tam künye hâlinde sıralanmalıdır. Elektronik kaynaklar kullanıldığında erişilme tarihi kesinlikle belirtilmelidir.

Makale Örneği

Çınar, B. (2008). Teşbih (Benzetme) Sanatına Dilbilimsel Bir Yaklaşım. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 5 (1), 129-142.

Kitap Örneği

Gülsevin, G. (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: TDK.

Çeviri Kitap

Assman, J. (2001). *Kültürel Bellek* (A. Tekin, Çev.). İstanbul: Ayrıntı Yayınları.

Yabancı Dilde Kitap

Dadrian, V.N. (2004). *The History of the Armenian Genocide: Ethnic Conflict from the Balkans to Anatolia to the Caucasus*. the USA: Berghahn Books.

Editörlü Kitaptan Bir Bölüm

McGowan, B. (1995). The Age of The Âyâns, 1699-1812. H. İnalcık and D. Quataert, (Ed.), *An Economic and Social History of The Ottoman Empire, 1300-1914* içinde (ss. 639-757). Cambridge.

Yüksek Lisans, Doktora Tez Örneği

Üstündağ, N. (2004). *Osmanlı Toplum ve Devlet Yapısının Dönüşümü Sürecinde Balkanlarda Âyanlık (XVII.-XVIII. Yüzyıllar)* (Basılmamış Yüksek Lisans Tezi). Hacettepe Üniversitesi, Ankara.

Elektronik Kaynak Örneği

Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. TDK, 23 Temmuz 2012 tarihinde tdkterim.gov.tr/atasoz/?kategori=atalst&kelime=gibi&hng=tam adresinden erişildi.

Alıntılar: Üç satır ve daha az alıntılar satır arasında ve tırnak içinde, üç satırdan uzun alıntılar ise satırın sağından ve solundan birer santimetre içeride, blok hâlinde, 10 puntuyla, tek satır aralığıyla verilmelidir.

Dipnot: Kaynak gösterme dışında kalan ve makalenin ana konusu ile dolaylı bağlantısı olan açıklamalar, birden başlayarak dipnot kullanmak suretiyle yapılabilir. Dipnotlar verildiği sayfanın altında 10 puntuyla yazılmalıdır.

Tablo ve Şekiller: Her tablo, tablo numarası ve adını içeren bir başlık taşımaktadır. Gerekliyse, semboller için yapılacak açıklamalar tablonun hemen altında gösterilmelidir. Şekil açıklamaları numaralandırılmalı ve sırasıyla dizilmelidir. Hazırlanan tablo ve şekiller belirtilen sayfa boyutlarını aşmamalı ve metin içerisinde yer alacakları bölüme düzgün bir şekilde yerleştirilmelidir.

Yayına konulacak resimlerin profesyonel nitelikte çizim veya fotoğraflar olması gerekir. Şekil sayısı, yazar ve konu her şeklin altında açık bir biçimde belirtilmelidir. Elektronik ortamdaki siyah/beyaz iki renkli ve renkli resimlerin ölçüleri verildikten sonraki son çözünürlüğünün 300 dpi, çizgi çizimlerinin ise 800-1200 dpi olması gerekir. Yazıya konulan resimler .gif veya .jpeg formatlarında olmalıdır.

Dil ve Yazım

Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi'nin dili Türkiye Türkçesidir, fakat Yayın Kurulu uygun gördüğü takdirde derginin üçte biri oranında başta Türk Dilleri olmak üzere İngilizce, Fransızca, Almanca ve Rusça yazılara da yer verebilir. Türkiye Türkçesi ile yazılan makalelerin, yazım kuralları bakımından Türk Dil Kurumunun yürürlükteki Yazım Kılavuzu'na uygun olması gerekir.

Telif Hakkı

Yazar, *Hacettepe Üniversitesi Yabancı Dil Olarak Türkçe Araştırmaları Dergisi*'nde yayımlanmış yazısının telif hakkını Hacettepe Üniversitesi Türkiyat Araştırmaları Enstitüsüne devretmiş olduğunu kabul eder. Dergide yayımlanan yazıların, yayıncının yazılı izni olmadan, tamamı veya bir kısmı herhangi bir yolla çoğaltılamaz. Dergide yer alan yazılar, resim ve şekiller, üçüncü şahıslar tarafından ancak, kaynak gösterilmek suretiyle alıntılanabilir. Resim, tablo, şekil ve benzerlerinin çoğaltılması için gerekli iznin sağlanması yazarın sorumluluğundadır.

HACETTEPE UNIVERSITY
JOURNAL OF TURKISH STUDIES AS A FOREIGN LANGUAGE

Aim and Scope

Hacettepe University Journal of Turkish Studies as a Foreign Language, which has been published since 2014 Summer term, is a refereed, periodic and local journal. The aim of the Journal is to encourage the studies in the field of teaching Turkish as a foreign language and share the results and the discussed-created methods of the scientific works with the science environment in a very short time. The Journal whose abbreviation is HUYDOTAD, published once a year.

Evaluation

The articles to be sent for publishing which are approved as a result of the pre-assessment of the Editorial Board are submitted to two referees who are the experts of their subjects, in order to be analysed and reported. In the case that the two reports are found to be positive, the article is accepted to the journal; if one of the reports is negative, a third expert's opinion is asked for. Those articles which have two negative reports are not accepted to the journal. The authors are expected to take the criticism, evaluation and advice of the Editorial Board and the experts into consideration; however, the authors have the right to analyse the reports and declare their own points of view. Whether the articles that have been sent to the journal are published or not, they are not returned. The responsibility of the opinions in the articles published belongs to the authors.

General Rules

Contact: Authors should make all kinds of communications with the following address:

Hacettepe University
Institute of Turkish Studies
Beytepe Campus 06532 Ankara
Tel: + 90.312.2977182 / 2976771
Fax: + 90.312.2977171
E-mail: huydotad@hacettepe.edu.tr / huydotad@gmail.com
HUYDOTAD Web Page: <https://dergipark.org.tr/huydotad>

The Points to be Considered by the Authors

The articles should be sent to the address <https://dergipark.org.tr/huydotad>. The authors should indicate their affiliation, titles, contact information and ORCID number at the bottom of first page of articles. The type fonts (PC –compliant) used in the texts that consist of special translation writings should be added to the e-mail message.

It's essential that the articles sent to HUYDOTAD have not been previously published or should not be sent to another media organ. The notices presented in a scientific convention can be accepted under the condition that they will be separately stated and have not been published before.

Title: It should not be over 12 words, should be written with bold and capital letters, the words equaled to the second language should be included in advance of the English abstract with bold and small letters whose initials are to be capitals.

Author's Name: The name with the surname in bold and italic capitals should be written in the middle under the title.

Abstract: It should be prepared at least between 100 and 200 words and in a way that reflects the article's content. In the abstract, there should not be any quotation, source material, form, chart etc.. Two abstracts should be written in both Turkish and English for each article; however, if the articles have been prepared in a different language apart from these languages, there should be a third abstract in relevant language. The abstracts should be the same as one another in terms of the content.

Key words: At least 5, at most 10 key words are to be given following the abstract. The key words should be written in Turkish, English and in a third language if any.

Article Text: The texts should be typed on the papers whose width is 16,5 cm and height is 23,5 cm in a single-spaced way and with 11 point size, and there should be a 2cm space from the page sides and page number is to be given beginning from the second page (considering the title page as the first page). The texts should not include words more than 10.000 and they should be typed through the MS Word program and with Times New Roman or another typeface similar to it. At the beginning of the paragraphs the tab key and between the paragraphs the enter key should not be used.

Citation/Bibliography: Citation for quotations and references should be shown using the short citation system in the text, in other words (Tekin, 1988, s. 68), (Davletov, 2008, ss. 83-85), not in a footnote style and the bibliography should be arranged at the end of the article in alphabetical order and with the whole tag. When electronic source materials are used, the date accessed should definitely be indicated.

For Article

Çınar, B. (2008). Teşbih (Benzetme) Sanatına Dilbilimsel Bir Yaklaşım. *Modern Türklük Araştırmaları Dergisi*, 5(1), 129-142.

For Books

Gülsevin, G. (1997). *Eski Anadolu Türkçesinde Ekler*. Ankara: TDK.

Translated Books

Assman, J. (2001). *Kültürel Bellek* (A. Tekin, Trans.). İstanbul: Ayrıntı Publishing.

Books in a Foreign Language

Dadrian, V.N. (2004). *The History of the Armenian Genocide: Ethnic Conflict from the Balkans to Anatolia to the Caucasus*. The USA: Berghahn Books.

Part from Edited Books

McGowan, B. (1995). The Age of the Âyâns, 1699-1812. In H. İnalçık and D. Quataert (Eds.), *An Economic and Social History of The Ottoman Empire, 1300-1914* (ss. 639-757). Cambridge.

For Master and PhD Thesis

Üstündağ, N. (2004). *Osmanlı Toplum ve Devlet Yapısının Dönüşümü Sürecinde Balkanlarda Âyanlık (XVII.-XVIII. Yüzyıllar)*. (Unpublished Master Thesis). Hacettepe University, Ankara.

Elektronik Sources

Atasözleri ve Deyimler Sözlüğü. TDK, retrieved: 23 July 2012 tdkterim.gov.tr/atasoz/?kategori=atalst&kelime=gibi&hng=.

Quotations: Three-lined and less quotations should be given between the lines and in inverted commas whereas the quotations longer than three line should be written by leaving 1 cm from both right and left sides of the line, in a block with point size 10 and in a single-spaced way.

Footnote: The statements apart from the citation which have a direct connection with the article's main topic, can be made through footnote beginning from the first number. The footnotes should be written in point size 10 and on the page that they are given.

Tables and Graphics: Each table should have a table number and a title including its name. If it's necessary, the explanations for the symbols should be shown right under the table. The graphic explanations should be numbered and arranged in order. The tables and the graphics that are prepared should not exceed the signified page sizes and they should be properly put in the sections that they will take place in the text.

It is required that the pictures to be published should be the professional drawings or photographs. The number of graphics, the author and the 'topic' should be clearly pointed out following the each graphic. Their last resolution is to be 300dpi and line drawings should be 800-1200 dpi after giving the sizes of the two-colored-white/black-and colorful pictures in the electronic environment. The pictures added to the article are required to be in the .gif and .jpeg formate.

Language and Writing

The language of *Hacettepe University Journal of Turkish Studies as a Foreign Language* is Turkish of Turkey, but as long as the Editorial Board finds it acceptable, the articles in particularly Turkic Languages, and English, French, German and Russian are allowed to take place in the one third of the journal. The articles written in Turkish of Turkey ought to be befitted to Spelling Dictionary by Turkish Language Agency in terms of spelling rules.

Copyright

The author agrees that he/she has transferred the copyright of his/her published article to *Hacettepe University Journal of Turkish Studies as a Foreign Language*. The complete or a part of the articles that are published in the journal can not be copied without the written permission of the publisher. The writings, pictures and shapes can be quoted by the third parties provided that they will give reference. Enabling permission for the copy of the pictures, tables, shapes and etc. are in the author's responsibility.

